RADU TEODORESCU

BUCURIA DE A FI ÎN COMUNIUNE DUHOVNICEASCĂ

Cugir 2016

Cuprins

INTRODUCERE

Omul este o fiinţă a comuniunii şi acest mare adevăr se poate spune că este atestat de religie şi de credinţă. Ca şi fiinţă a comuniunii se poate vedea că omul este centrul de interes a mai multor discimpline ştiinţifice: sociologie, psihologie, ştiinţele comunicării, demografie sau cultură. Faptul că omul este o fiinţă a comuniunii de cele mai multe ori este atestat prin ceea ce am putea denumii deschiderea lui faţă de restul sau faţă de cei din jur. Că omul este deschis faţă de cei din jur o demonstrează în primul rând nevoia lui de comuniune. Ceea ce trebuie să ştim este că nu toţi sunt conştienţi de nevoia de comuniune. Pentru acest motiv de mai multe ori apare în lumea noastră ceea ce am putea denumii ca şi pseudo-comuniune. Acest gen de pseudo-comuniune, de cele mai multe ori este coumuniunea care se alcătuieşte între hoţi, tâlhari, infractori sau beţivi. Aparent şi aceştia trăiesc în comuniune. Este însă comuniunea lor o adevărată comuniune? Vom vedea că nu. Pentru a trăi într-o comuniune autentică trebuie respectate anumite cerinţe pe care le vom discuta în această carte. Nu orice înseamnă o adunare de oamenii este cu adevărat o comuniune. Acest lucru de mai multe ori a putut fii văzut din faptul că sunt mai mulţi care se adună pentru a face răul. Comuniunea nu poate exista acolo unde există motivaţia de a face rău. Acest lucru este atestat de mai mulţi sfinţi şi de mai mulţi teologi ai creştinismului ortodox.[1]

Am dorit să scriem o carte despre comuniune pe fondul confuz al unei lumii care de mai multe ori se amăgeşte că realmente trăieşte în comuniune. Sunt mai multe organizaţii, sindicate, corporaţii sau asociaţii în lumea noastră care de mai multe ori ne creează impresia că în realitate suntem cu adevărat în comuniune şi la fel de bine suntem fiinţe ale comuniunii. Ceea ce se poate vedea este că de mai multe ori, deşi se alcătuiesc tot felul de organizaţii şi de organisme care tind să îl includă pe omul simplu şi omul obişnuit de mai multe ori acesta se simte singur. Singurătatea este o problemă mare a zilelor noastre şi ea este de cele mai multe ori cea care se manifestă prin deprimare şi prin depresie. Sunt mai multe persoane în marile noastre metropole care suferă de deprimare din cauza singurătăţii. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă trăim într-o epocă în care de mai multe ori comuniunea este superficială. La servici, pe stradă, la teatru sau la cinema de mai multe ori omul modern numai simulează ceea ce am putea spune faptul de a fii în comuniune. Trăind într-o lume materialistă şi care este dominată de setea de cât mai mult câştig de mai multe ori se poate vedea că în lumea noastră comuniunea este doar o aparenţă.[2] Am dorit să scriem o carte despre

1 Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în liturghia ortodoxă* (EIBMBOR: Bucureşti, 2004 reeditare).

2 După cum ne spune religia, omul este o fiinţă care are nevoie de comuniune şi de tot ceea ce ţine de comuniune. A fii în comuniune implică sinceritate. Nu poate exista comuniune adevărată acolo unde domină minciuna. Sunt mai mulţi care la fel de bine se mint pe sine când cred că sunt în comuniune fiindcă ceea ce este susţin că este o comuniune este mai mult o minciună. Omul modern este de mai multe ori dominat de dorinţa de a profit şi de profita de pe cei din

comuniune fiindcă se poate vedea că deşi trăim în sate, oraşe şi metropole, comuniunea este o problemă care este în criză. Ea este de cele mai multe ori privită superficial şi înseamnă pentru mai multă lume a trăi în pace şi în înţelegere cu vecinii. Pentru mulţi dintre noi se poate spune că acesta este criteriul ultim şi suprem al comuniunii. Adevărul este departe însă de a fi aşa. După cum am spus, comuniunea presupune o deschidere sinceră şi adevărată faţă de semenii noştrii. Trebuie să ştim că în această lume suntem puşi de Dumnezeu pentru a fii în comuniune cu semenii. Este adevărat că nu putem fii în comuniune cu toţi oamenii care există şi se poate spune că fiecare dintre noi avem unele preponderenţe sau unele înclinări în spre un anumit gen de comuniune.

Toţi dintre noi ştim că atunci când omul este singur şi izolat el suferă. Izolarea şi singurătatea sunt probleme cu care lumea noastră se confruntă şi se poate spune că acestea sunt două lucruri care de mai multe ori fac ravagii. De ce este aşa? Fiindcă după cum vom arăta în rândurile de mai sus trăim într-o lume egoistă sau mai bine spus o lume care de cele mai multe ori refuză să se deschidă sincer în spre cel de lângă noi. Mentalitatea generică a zilelor noastre este că ne deschidem cu adevărat în spre cel de lângă noi numai atunci când avem nevoie de el sau numai atunci când avem ceva de profitat de pe el. Acest lucru este din nefericire o mare realitate a zilelor noastre. După cum am spus, trăim într-o lume a unei adevărate crize a comuniunii autentice. Acest fapt se poate vedea din superficialitatea cu care anumite organizaţii leagă prietenii cu celelalte. La fel de bine, la nivel de ţări şi de state de mai multe ori se poate vedea că există o mare lipsă de comuniune care se manifestă prin războaie. Regula generică ce se poate spune că domină lumea modernă de mai multe ori a rămas vechea lege a junglei în care cel mai mare şi mai puternic îl domină şi uneori chiar extermină pe cel mai mic şi mai slab. Este de amintiti aici că în secolul al XXI-lea acest principiu este încă activ. Vedem cum state mari şi puternice acaparează şi dictează la state mai mici şi mai slabe. Unde este comuniunea aici? Cu siguraţă că ea nu există. După cum am spus, în sens iniţial Dumnezeu a lăsat comuniunea ca şi un lucru firesc şi ca şi ceva natural. Odată cu căderea omului în păcat se poate spune că acest lucru s-a alterat. S-a alterat atât de mult încât Biblia ne spune că din invidie primii fraţii Cain şi Abel au ajuns să se omoare unul pe altul: mai exact Cain la ucis pe fratele său Abel. Avem motive să credem că la începuturi când a fost creată lumea comuniunea era o stare naturală şi obişnuită. Odată cu căderea omului comuniunea de mai multe ori a devenit o inexistentă a lumii în care trăim.[3]

Se spune că la un maestru în filosofie a venit un ucenic care l-a întrebat:

- Cum aş putea să ajut lumea?

- Înţelegând-o, a răspuns maestrul.

- Şi cum o pot înţelege?

- Îndepărtându-te de ea.

- Atunci, cum aş mai putea ajuta umanitatea?

- Înţelegându-te pe tine însuţi.

---

jurul lui. Acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori este o realitate care ne face să trăim în ceea ce am putea denumii ca şi pseudo-comuniune.” Acest gen de comuniune de cele mai multe ori este dublată de dorinţa de a profita de pe cei din jur şi de a îşi atinge scopurile egoiste.

3 Andrei Andreicuţ, *Spovedanie şi comuniune* (Alba Iulia, 2008 reeditare).

Ucenicul a fost mulţumit de răspunsul pe care le-a primit şi s-a folosit foarte mult de el.

Sunt mai mulţi dintre noi care la drept vorbind sunt departe de a se înţelege pe sine. Acest lucru este un mare adevăr. Sunt mai mulţi dintre semenii noştrii care se poate spune că funcţionează prin inerţie. Acest lucru este aşa fiindcă trebuie să afrimăm că ei nu sunt cu adevărat interesaţi de propria lor persoană. Pentru a fii în comuniune cu cei din jur şi în cele din urmă cu lumea este nevoie ca în primul rând să ştim cine suntem noi înşine fiindcă în acest mod se poate spune că vom ajunge să ştim ceea ce putem oferii lumii din jur. Pentru acest lucru este nevoie de mai multe ori să ne depărtăm de lumea din jur. Maestrul din pilda de mai sus cerea ucenicului ca pentru a putea ajuta lumea să se îndepărteze de ea. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă de mai multe ori avem nevoie să privim obiectiv lucurile. Capacitatea de a privii obiectiv lucrurile se poate spune că de mai multe ori ne ajută să înţelegem mai bine lumea în care trăim. Sunt mai mulţi care sunt într-o stare de agresiune cu lumea din jur fiindcă ei nu au ajuns să privească această lume obiectiv. Ei de cele mai multe ori privesc lumea în mod subiectiv mai exact prin prisma propriilor lor opinii şi păreri.[4]

Prin urmare, se poate spune că îl lumea în care trăim pentru a fii în comuniune trebuie să fim atât obiectivi şi cât şi subiectivi. Suntem obiectivi pentru a ne putea da seama unde este nevoie de mai multă muncă şi unde trebuie să ajutăm mai mult pe cei de lângă noi, şi suntem subiectivi pentru a putea ajunge ca la rândul nostru şi noi să fim ajutaţi. După cum am spus, există un raport dublu în ceea ce priveşte legătura noastră cu lumea din jur: trebuie să ajutăm şi la fel de bine să fim ajutaţi. Adevărul este că de cele mai multe ori omul modern este atât de prins în propriile lui prejudecăţi că de cele mai multe ori el nu mai ştie exact cum să înţeleagă lumea în care trăieşte. La fel de bine sunt mai mulţi care consideră că numai ceea ce gândesc ei despre lume este adevărat şi ceea ce gândesc alţii este cât se poate de departe de a fii adevărat despre lume. Acest gen de gândire se poate spune că este unul închis şi de ce nu închistat. Lumea din jur ne cere să fim într-o comuniune dinamică cu ea în care nu numai primim ci ajungem să şi oferim. Sunt mulţi care consideră că sunt atât de superiori că tot ceea ce trebuie să facă este numai să primească de la lumea din jur. Comuniunea este cea care ne face să înţelegem lumea din jur şi tot ea este cea care ne face să apreciem la adevărata valoare lumea. Lumea în care trăim de mai multe ori este pentru mulţi prea mare pentru a fii în comuniune. La ce bun să fim în comuniune cu lumea? La ce ne ajută să fim în comuniune cu lumea din jur? Aceste întrebări se poate spune că sunt cele la care această carte se v-a strădui să ofere un răspuns. Vom insta mai mult asupra familiei care este prima şi cea mai semnificativă celulă a comuniunii. Cu toţii ne naştem într-o familie şi familia se poate spune că este prima noastră lecţie de comuniune sau mai

4 Omul care ajunge să fie în comuniune cu lumea din jur se poate spune că ajunge să o privească atât obiectiv cât şi subiectiv. Acest lucru este mai greu de înţeles pentru unii. Omul trebuie să privească lumea detaşat pentru a îşi putea da seama de locul său în ea. Sunt mai mulţi care de mai multe ori ne spun că nu îşi găsesc locul lor în această lume şi la fel de bine sunt unii care văd în lumea din o ostilitate continuă. Acest lucru este aşa fiindcă ei privesc lumea numai subiectiv sau mai bine spus refuză să iese din propriile lor prejudecăţi. A fii obiectiv în ceea ce priveşte lumea din jur înseamnă a renunţa la propriile opinii înguste şi a ajunge la o anumită stare de generalizare în care ajungem să vedem tot ceea ce există detaşat. La mai mulţi dintre semenii noştiri le lipseşte detaşarea faţă de lumea din jurul nostru. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl cultivăm.

bine spus iniţierea în comuniune. Pe cum omul creşte în familie el ajunge de intră în comuniune şi cu alte persoane care nu sunt din familia şi rudele sale. Acest fapt duce în cele din urmă la ceea ce am putea spune un sens extern al comuniunii. Vom arăta în rândurile noastre că fără doar şi poate comuniunea este o noţiune largă a lumii în care trăim. Există o comuniune etnică, o comuniune socială, o comuniune culturală, o comuniune ştiinţifică sau o comuniune naţională şi evident enumerarea ar putea continua. Ceea ce vom insista mai mult este pe ceea ce se poate denumii comuniunea duhovnicească. În această carte se poate spune că vom vorbii mai mult despre comuniunea duhovnicească. Această comuniune are propriile ei criterii şi se poate spune că de mai multe ori s-a demonstrat că ea este cât se poate de productivă şi de efectivă în lumea în care trăim.[5]

După cum vom vorbii mai mult una dintre cele mai cunoscute modalităţi de a fii în comuniune sau mai bine spus de a intra în comuniune este cât se poate de mult comuniunea care apare între prieteni. Se poate spune că în lumea noastră prietenia este una dintre cele mai concrete forme de comuniune. Suntem în comuniune cu prietenii noştrii şi acest lucru este un adevăr pe care de mai multe ori mai mulţi nu îl iau în considerare. Prietenia este comuniune fiindcă în ea se poate spune că oamenii care au trăsături similare se deschid unii faţă de alţii. Tendinţa omului este de a se deschide faţă de prieteni şi a se închide faţă de duşmani. Acest lucru este o realitate şi un adevăr care este de cele mai multe ori experimentat în lumea noastră. În timp ce duşmănia este închidere faţă de semeni prietenia este o deschidere faţă de ei. Ce facem atunci cu ceea ce ne cere Domnul Iisus Hristos să ne iubim duşmanii? Iubirea duşmanilor se poate spune că este încă o mare problemă a omului modern. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori omul nu ştie de ce trebuie să îşi iubească duşmanii. A îţi iubii duşmanii nu înseamnă că trebuie să fii în comuniune cu ei. Iubirea duşmanilor se poate spune că este benefică pentru noi. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă prin iubirea duşmanilor ne eliberăm de un lucru care ne poate face foarte mult rău: ura. Ura este un lucru care atunci când este cultivată se poate spune că îi face numai rău omului. Ura este un lucru care de mai multe ori nu îl mai face pe om să fie liniştit şi cât se poate de mulţumit de viaţa lui ci ea permanent în mistuie. Ura este cu adevărat o povară, o mare greutate. Sunt mai multe rapoarte care ne spun că oamenii mistuiţi de ură de cele mai multe ori suferă mai mult decât cei pe care îi urăsc. Mai mult decât atât, de mai multe ori ura s-a manifestat în lucruri extreme: omor, violenţă, molestare sau mânie. Aceste lucruri nu sunt benefice omului.[6]

După cum vom enunţa în cartea de mai sus, de cele mai multe ori ura este un lucru care ajunge să stopeze orice fel de comuniune. Adevărul este că sunt mai mulţi care visează la o lume a urii şi a răzbunării. Vedem că în lumea noastră sunt mai mulţi

---

5 Ion Bria, *Al doilea botez* (Alba Iulia, 2010).

6 Omul care poartă ură în inima sau în sufletul său se poate spune că este ca şi un teren minat. El poate oricând exploda şi ceea ce este şi mai rău el este un om care nu mai are linişte. Ura este un lucru care aduce în om leninişt ea. Ea îl face să scrâşnească din dinţi, să aibă convulsii, uneori să spumege la gură şi enumeraera ar putea continua. La fel de bine, omnul care este plin de ură se poate spune că nu mai poate privii detaşat lumea din jur. De mai multe ori s-a putut vedea că cel care este încărcat de ură este atât de mult mistuit de ea că de mai multe ori ajunge să facă infarct şi inima lui să aibă palpitaţii. Acestea sunt numai câteva dintre simptoamele pe care ura le crează în om.

care sunt aderenţi ai terorismului, ai agresiuniunii şi ai violenţei. Aceste lucruri se poate spune că de cele mai multe ori îl îndepărtează pe om de ceea ce este adevărata comuniune. Fără de comuniune omul este martorul propriei drame. Acest lucru este aşa fiindcă în firea lucrurilor Dumnezeu a lăsat ca omul să fie în comuniune în această lume. Atunci când este în comuniune se poate spune că omul ajunge la cele mai mari satisfacţii şi la cele mai frumoase împliniri. Cartea noastră se v-a axa foarte mult pe faptul că în lumea noastră este nevoie de comuniune. Avem nevoie de comuniune în şcoli, în fabrici, în spitale, pe stadioane, în instituţiile publice, la cinema sau la teatru. Este cât se poate de tragic că de mai multe ori lumea în care trăim este mai mult ceea ce am putea spune un fel de existenţă închisă în care omul iasă în spre comuniune cu semenul său numai atunci când are ne profitat un lucru de pe el. Acest lucru este departe de a fii adevărata comuniune. Dumnezeu este un Dumnezeu al comuniunii. Însuşi Dumnezeu se poate spune că s-a angajat în comuniune cu omul. Comuniunea lui Dumnezeu cu omul se poate spune că s-a făcut în primul rând prin legământul pe care Dumnezeu l-a făcut cu proorocii şi cu sfinţii Vechiului şi a Noului Testament. Dacă Dumnezeu este un Dumnezeu al comuniunii cum se face că în lumea noastră există atât de multă dezbinare şi ostilitate? Trebuie să ştim că în timp ce Dumnezeu este comuniune, diavolul sau cel rău este dezbinare şi de discordie. Acest mare adevăr a putut fii văzut de mai multe ori. Prin urmare, de mai multe ori se poate vedea că ceea ce este cauza dezbinării este un lucru care a fost atencedent lumii în care trăim. Adevărul este că dacă vom privii obiectiv vom vedea că trăim într-o lume dezbinată: unii fac războaie pentru a îşi mării teritoriile în timp ce alţii sunt subminaţi de cei mai puternici. Lumea în care trăim este o lume care este departe de a fii o lume a comuniunii. Dezbinarea este un lucru care de mai multe ori caracterizează lumea în care trăim. Acest fapt poate fii văzut de mai multe ori şi este bine să ştim că atunci când suntem pentru comuniune suntem de partea lui Dumnezeu în timp ce atunci când suntem pentru dezbinare suntem de partea celui rău sau a diavolului. Consecinţele dezbinării au fost în istorie nefeste: războaie, crime, lagăre de exterminare, atentate teroriste, ameninţări nucleare, violenţă sau crimă. Aceste lucruri se poate spune că decurg logic din dezbinare. Trebuie să ştim că în sens duhovnicesc în lumea noastră se duce o luptă sau un război între comuniune şi dezbinare. S-a spus de mai multe ori că acolo unde sunt mulţi şi uniţi de cele mai multe ori se ajunge la cele mai frumoase rezultate. Comuniunea este frumoasă în timp ce dezbinarea are doar o aparenţă a frumuseţii.[7]

Un bătrân înţelept era aşezat lângă foc împreună cu ucenicii săi. În cameră era cald şi bine şi toţi erau senini. La un moment dat înţeleptul a început să tremure puternic, ca de frig şi ucenicii, uimiţi tare, l-au întrbat îngrijoraţi:

–Maestre, ce ai? Nu este destul de cald?

–Aici este cald şi bine, dar afară se află un sărman, care tremură de frig...

Ucenicii au ieşit degrabă şi nu mică le-a fost mirarea să găsească în apropiere un om aproape degerat, care abia mai sufla. De îndată ucenicii l-au adus lângă foc şi l-au îngrijit...

Întâmplarea de mai sus este menită să ne spună că de cele mai multe ori în comuniune ajungem să ne indentificăm cu cei care sunt în jurul nostru. Se poate ca nu toţi să fie la fel de talentaţi la fel cum suntem noi, la fel de bine se poate ca nu toţi să fie la fel de inteligenţi, sau la fel de bine se poate ca nu toţi să fie la fel de bogaţi ca şi noi. Acest lucru cele mai multe ori ajunge să ne definească şi să ne facă să ne deschidem

7 Ioanis Ziziulas, *Fiinţa ecclesială* (Bucureşti, 1997).

faţă de cei din jur. Este adevărat că în lumea noastră sunt mulţi borfaşi şi mulţi infractori dar nu trebuie să uităm că în lumea noastră sunt şi mulţi oamenii buni care de mai multe ori trăiesc la limita sărăciei. Comuniunea este cea care îi face pe unii dintre noi care avem o haină sau o bucată pe pâine în plus să ne gândim şi la cei care nu au nimic ce să pună pe masă. În acest sens, se poate spune că de mai multe ori comuniunea se manifestă prin ceea ce am putea spune un aspect filatropic. Filatropia este tot o formă de comuniune şi ea este de mai multe ori productivă. Sunt mai multe cazuri de persoane care de mai multe ori ajung să fie cât se poate de mult realmente ajutate de sprijinul celor din jur. Aceste persoane în cele din urmă vor ajunge să se realizeze şi să îşi ducă viaţa mai departe.[8]

Ceea ce trebuie să fim conştienţi este că sunt mai multe nivele sau de ce nu mai multe grade ale comuniunii. Există în acest sens o comuniune duhovnicească şi la fel de bine se vorbeşte în zilele noastre şi de un fel de comuniune seculară. Ce este comuniunea seculară? Comuniunea seculară este comuniunea care se poate spune că de cele mai multe ori este făcută în numele unor principii denaturate cum ar fii: binele comun al societăţii, responsabilitatea civică, avansarea ştiinţifică şi economică şi enumerarea ar putea continua. Cu ce se diferenţează atunci comuniunea duhovnicească sau religioasă de comuniunea seculară? Ceea ce trebuie să ştim este că secularismul se vrea un mod de viaţă fără de Dumnezeu. În acest sens, în timp ce comuniunea duhovnicească este cea care de cele mai multe ori ajunge de pleacă de la Dumnezeu şi se poate spune că are ca şi ţintă finală tot pe Dumnezeu, comuniunea seculară nu are nici un fel de Dumnezeu ca şi punct de plecare şi de final. Pentru acest motiv se ştiu de mai multe ideologii seculare care sunt de sorginte ori evoluţionistă ori atee. Ni se spune de mai multe ori că omul trebuie să evolueze şi în acest sens el are nevoie de a fii în comuniune nu pentru a fii în legătură cu Dumnezeu ci mai mult pentru a evolua. După cum am spus, există o mare diferenţă dintre comuniunea duhovnicească şi comuniunea seculară. Sunt după cum am spus mai multe ideologii seculare care se prezintă pe sine fie sub aspect social ori economic care ne spun că tot ceea ce avem noi nevoie în această lume este de o comuniune între noi care să nu Îl includă şi pe Dumnezeu. Mai mult decât orice acest gen de comuniune este de cele mai multe ori una inferioară fiindcă nu ne pune în legătură cu Dumnezeu. Trebuie să ştim că în sens original termenul religie care înseamnă a reface o legătură, înseamnă sau implică cu sine ceea ce este sau mai bine spus modul în care este realizată comuniunea duhovnicească. Această carte v-a fii mai mult o carte în care vom analiza ceea ce am putea spune dinamica comuniunii duhovniceşti. Există o dinamică a comuniunii duhovniceşti care se poate spune că de mai multe ori a fost experimentată de sfinţii creştini ortodocşi. Faptul că suntem chemaţi la comuniune duhovniceacă este un lucru pe care l-a atestat Domnul Iisus Hristos când i-a chemat apostolat pe cei 12 apostoli. Domnul Iisus Hristos a voit să fie în comuniune şi pentru acest motiv El nu a predicat singur ci împreună cu apostolii

8 Filantropia se poate spune că este o formă de comuniunii şi trebuie să fim conştienţi de acest lucru. Această chemare la filatropie ca şi comuniune a fost făcută în Noul Testament de Domnul Iisus Hristos care ne spuneacă atunci când ajutăm pe cei în nevoie de fapt suntem în comuniune cu El. Acest fapt pune bazele unei filatropolii duhovniceşti. Este adevărat că sunt mai multe asociaţii filatropice în zilele noastre care se poate vedea că fac mult bine celor din jur. Acest lucru este benefic fiindcă menirea noastră este să îim ajutăm pe cei săraci şi neputincioşi şi nu să îi subminăm. Acest fapt este un lucru care este cât se poate de adevărat şi de evident. Filatropia este cea care ne pune în comuniune cu cei care eventual au nevoie de un ajutor pe care noi îl putem oferii.

Săi. Acest fapt este unul care este menit să ne spună şi nouă că şi noi avem nevoie de comuniune duhovnicească. Acest lucru este aşa fiindcă ştim că în sens creştin trebuie să fim în comuniune cu semenii noştiri. Ştim că toată legea şi proorocii se cuprind de cuvintele „să iubeşti pe Domnul Dumnezeul Tău din toată inima, din tot cugetul şi din tot sufletul tău şi pe aproapele tău ca şi pe sine însuţi." Această poruncă se poate spune că implică cu sine ceea ce este şi modul în care este definită comuniunea duhovnicească.[9]

CAPITOLUL 1

FAMILIA ŞI RUDELE, PRIM NIVEL AL COMUNIUNII

Familia este alăcuită după cum ştie toată lumea din tată, mamă şi copii. Pe lângă familie sunt mai multe rude după cum ştim: mătuşi, uncheşi, bunici sau veri. În acest sens este adevărat că încă din copilărie omul ajunge să îşi dea seama de ceea ce este comuniune acolo unde este familia lui. Copii sunt chemaţi să asculte de părinţii lor în formarea pentru viaţă şi la fel de bine părinţii trebuie să se ocupe de învăţarea şi de educarea copiiilor. Acest lucru se poate spune că este un fapt care se face şi se realizează în comuniune. Acolo unde există comunune fără nici o îndoială familia este reuşită. Trebuie să ştim că sunt şi familii disfuncţionale în care nu există comuniune. Aşa se face că în zilele noastre sunt mai multe familii care ajung la divorţ. Divorţul este separarea voluntară a soţului de soţie sau invers. Acolo unde există divorţ se poate spune că nu există comuniune. Comuniunea de tip familial se poate spune că este foarte mult un fel de model al comuniunii duhovniceşti. Sunt mai multe familii care sunt reuşite şi au succes tocmai fiindcă ajung să cultive comuniune în sânul lor.[10]

Prin urmare familia şi componentele sale este prima unitate pe care omul o are pentru a fii în comuniune. Părinţii sunt chemaţi să fie în comuniune cu copii lor şi copiii în comuniune cu părinţii lor. Acest lucru de cele mai multe ori se manifestă când părinţii şi copii trec prin mai multe greutăţi. În viaţa de familie se poate spune că s-a putut vedea că de mai multe ori greutăţile sunt inerente. Cu toţii ne confruntăm cu greutăţii, dar ceea ce s-a putut vedea este că de cele mai multe ori familia poate trece mult mai uşor prin aceste greutăţi atunci când este în comuniune. Comuniunea în familie este cea care îi ţine pe membrii ei uniţi şi îi face să şi dea seama că numai împreună vor învinge greutăţile prin care trec în această lume. Adevărul este că nu toate familiile sunt identice. Sunt familii de artişti, familii de economişti, familii de preoţi sau familii de oameni de ştiinţă. Toate aceste familii se poate spune că într-un fel

9 Ilarion Felea, *Ilarion Felea* (Arad, 1946).

10 Familia este o instituţie pe care a creat-o Dumnezeu atunci când după ce a făcut pe primul bărbat şi-a dat seama că nu este bine ca acesta să fie singur. Atunci a fost creată femeia care a fost luată dintr-o coastă a bărbatului. Sunt mai mulţi care neagă că originea familiei este de la Dumnezeu şi au apărut pe parcursul timpului tot mai multe teorii dintre care cea mai cunoscută este că omul a apărut din maimuţă. Realitatea este că Dumnezeu a instituit familia şi El este Cel care a vegheat pe parcursul timpului ca familia să fie o unitate în comuniune. Faptul că Dumnezeu a creat prima familie se poate spune că ne vorbeşte despre nevoia de comuniune a omului sau mai bine spus despre faptul că omul a fost făcut pentru comuniune. Acest lucru este un mare adevăr pe care mai mulţi sfinţi şi teologi l-au mărturisit.

sau altul ajung să expeirmenteze şi să trăiască ceea ce este comuniunea fiindcă dacă nu ele se vor dezmembra. În lumea noastră sunt mai mulţi care din nefericire nu sunt interesaţi de familie. Acest lucru se poate vedea prin modul lax de viaţă pe care îl promovează. La fel de bine sunt părinţi care deşi nasc copii ajung ca de mai multe ori imediat după naştere să îi abandoneze. Aşa se nasc ceea ce cu toţii cunoaştem ca şi orfani. Aceste familii nu cunosc sau mai bine spus nu îşi ridică serios problema comuniunii. Sunt mai mulţi părinţi care nu vor să audă de eforturile şi greutăţile pe care trebuie să le treacă atunci când cresc copii lor. Aşa se face că ei aleg să îşi abandoneze copii şi mai rău decât atât, unii preferă să îi avorteze.

S-a spus de mai multe ori că „familia este celula de bază a societăţii." Cu cât vom avea familii mai unite şi mai sănătoase se poate spune că cu atât vom ajunge să avem o societate mai bună şi mai frumoasă. În zilele noastre sunt puţini cei care alocă timp de gândire familiei care nu este pe lista de priorităţi a societăţii noastre moderne. Trebuie să alocăm mai mult timp familiei şi mai ales a ceea ce noi am denumit ca şi *comuniunea familială*. Cu cât vom face acest lucru mai des cu atât vom avea o lume şi o societate mai bună. Nu se poate să ne gândim la o lume mai bună dacă nu ne vom gândii mai întâi cum să facem familii mai bune. Prin urmare, familia trebuie să fie în centrul preocupărilor noastre. Ca şi părinţi avem datoria de a ne ocupa de copii noştrii şi evident de a îi iubii. Iubirea părinţilor faţă de copii se manifestă prin ceea ce am putea spune gradul de educaţie care este oferit copiilor. Este greu de crezut că părinţii îşi iubesc cu adevărat copii lor dacă nu se ocupă de educaţia lor. Acest lucru se poate spune că este mai mult un fel de concordanţă de timp familial. De mai multe ori însă se poate vedea că părinţii nu se ocupă de copii lor. În această situaţie s-a putut vedea că se naşte fenomenul de delicvenţă. Acolo unde părinţii nu sunt interesaţi de educaţia copiilor lor, copii ajung de devin delicvenţi fiindcă lor nu li s-a spus ce trebuie şi ce nu trebuie să facă în societate.[11]

Se spune într-o fabulă mai puţin cunoscută ca la un moment dat un lanţ stătea singur la marginea unei păduri. El se gândea:

- Uite sunt singur. Ştiu de ce sunt singur: fiindcă pe mine nimeni nu mă vrea, cine ar vrea să stea legat în lanţuri?

  Un om a trecut pe acolo şi a luat lanţul şi l-a dus acasă. Acolo soţia lui l-a întrebat:
- De ce ai luat acest lanţ cu tine?
- Fiindcă vreau să fac un lucru bun cu el.
- Ce lucru?
- Îl voi folosii să le fac copiilor noştrii un leagăm.

A doua zii omul a luat lanţul, l-a agăţat de un pom din curte şi a făcut un leagăm din el. Imediat au venit copii şi s-au bucurat de leagăn jucându-se. Lanţul s-a bucrat şi el atunci fiindcă a ajuns să fie în comuniune.

Fabula de mai sus este menită să ne spună că noi suntem cei care ne facem familia după cum voim noi. Asemenea cum un lanţ este folosit pentru a lega deţinuţi în puşcărie, tot un lanţ este folosit pentru a face leagăne pentru copii. De mai multe ori se poate spune că lumea de azi uită de faptul că Dumnezeu ne-a oferit libertate. Libertatea se manifestă şi în ceea ce priveşte familia. Dumnezeu a creat familia liberă şi în acest mod sunt mai mulţi care îşi folosesc libertatea în mod eronat sau mai bine spus în mod greşit. Acest lucru a dus de mai multe ori la divorţuri sau la abandonul copiilor. Mai rău decât atât, sunt mai mulţi copii care odată ce au crescut nu mai doresc să stea cu

11 Ioan Teşu, *Familia creştină: şcoală a iubirii şi a desăvârşirii* (Editura Doxologia: Iaşi, 2011).

părinţii lor şi îi duc pe părinţi la azile de bătrâni. De mai multe ori s-a putut vedea că părinţii se simt singuri şi păsăsiţi acolo unde sunt abadonaţi. Aceste lucruri se poate spune că au loc fiindcă în zilele noastre cultivăm foarte puţin comuniunea.[12] Se spune că la un moment dat împăratul francez Napoelon a fost întrebat ce ar putea face să aibă o Franţă sănătoasă? El a răspuns: daţi-mi mame sănătoase şi vă voi oferii o Franţă sănătoasă. Acest lucru vine să ne spună că atunci când mamele şi părinţii se ocupă de copii lor societatea în care trăim este cu adevărat una extrem de bună şi de ierarhizată. De mai multe ori se întâmplă ca părinţii să nu se ocupe de copii lor. Se pot vedea în acest sens tineri în zilele noastre care au un coportament agresiv, un limbaj vulgar, îmbrăcăminte provocatoare, tauaje şi cercei în ureche [mai ales în cazul băieţilor]. Acest lucruri au loc fiindcă în cele mai multe cazuri părinţii nu şi-au făcut datoria. Atunci când părinţii nu se ocupă de copii lor se poate spune că de cele mai multe ori copii vor devenii eşecuri.

După cum am spus, pentru a deprinde comuniunea părinţii au cele mai mari obligaţii şi ei sunt direct responsabili în acest sens. Acolo unde părinţii nu trăiesc în comuniune se poate spune că nici copii nu vor ajunge să trăiască în comuniune. Copii sunt extrem de receprivi la genul de educaţie pe care îl oferim şi de cele mai multe ori este bine să fim cât se poate de conştienţi că ceea ce le oferim este ceea ce vom primii în schimb. În lumea noastră se poate spune că părinţii sunt direct responsabili de copii lor până la vârsta de 18 ani. Realitatea este că sunt mai mulţi părinţi care de mai multe ori au scăpat de sub control pe copii lor. De cele mai multe ori acest lucru are loc în urma comportamentului părinţilor. Nu putem secera de acolo de unde nu am semănat la fel cum nu putem creşte copii sănătoşi dacă nu ne-am ocupat de educaţia lor. Acest fapt este o realitate pe care mai mulţi dintre noi o trecem cu vederea. Avem nevoie în zilele noastre de părinţi responsabili. Ce înţelegem prin părinţi responsabili? Prin părinţi responsabili înţelegem că de cele mai multe ori părintele trebuie să i-a în serios chemarea lui de a fii părinţi şi de a fii cât se poate de mult preocupat de copii săi. Se cunosc în acest sens mai mulţi părinţi care consideră că încă din copilărie nu au nici un fel de obligaţie faţă de copii lor. Aşa se face că mai mulţi copii sunt abadonaţi. Este bine în acest sens, ca familia să fie puternic dominată de gândirea şi de credinţa creştină. Această gândire şi credinţă s-a putut vedea că de cele mai multe ori este cât se poate de eficentă şi dă foarte multe rezultate. Chiar dacă uneori copii mai calcă şi strâmb părinţii trebuie să fie îngăduitori cum la fel trebuie să fie îngăduitori când părinţii vor devenii bătrâni şi neputincioşi.[13]

---

12 Comuniunea de tip familial se poate spune că este una dintre cele mai puternice. Legăturile care se slabilesc în familie între copii şi părinţi sau între farţi sunt de cele mai multe ori extrem de profunde. Totuşi, sunt cazuri în care lucrurile nu funcţionează cum ar trebui şi sunt mai multe familii care au nevoie de sprijiund din partea asistenţilor sociali pentru a îşi reglementa problemele de familie. În sens duhovnicesc se poate spune că comuniunea trebuie deprinsă din familie. În acest sens, copii trebuie să aibă ca şi modele pe părinţii lor. Adevărul este că aceştia de mai multe ori eşuiază în a fii modele de urmat copiilor lor. Sunt familii în care certurile dintre părinţi sunt interminabile şi acest lucru evident v-a avea repercusiuni şi asupra copiilor. Este nevoie ca de cele mai multe ori părinţii să fie atenţii cu copii lor şi să dea dovadă de o iubire genuină care să fie imitată ulterior şi de copii.

13 Varlaam Ploiesteanul, Adrian Lemeni, Gheorghe Holbea, *Familia creştină, o bineuvântare pentru Biserică şi soceitate* (Editura Basilica: Bucureşti, 2012).

Se poate spune că rudele sunt cât se poate de mult un al grad sau un alt nivel de comuniune. Cu toţii avem rude mai apropiate şi mai depărtate. Adevărul este că în zilele noastre legăturile de rudenie sunt de mai multe ori formale fiindcă lumea este mult mai interesată de a câştiga cât mai mult. Sunt mai mulţi semenii de ai noştiri care sunt rude cu cei de ai lor numai atunci când aceştia sunt bogaţi. Când aceştia sunt săraci se poate vedea că de cele mai multe ori rudele sunt ignorate. Ceea ce trebuie să ştim că un principiu care este valabil în relaţia şi în legătura noastră cu rudele este comuniunea. Trebuie să fim în comuniune cu rudele şi acest lucru se poate spune că trebuie menţinut. Nu este destul să ne vizităm odată pe an rudele cum facem mai mulţi decât noi ci trebuie să fim într-o comuniune autentică cu rudele noastre. Comuniunea cu rudele se poate spune că de mai multe ori este găsită ca fiind nefirească în zilele noastre. Acest lucru se poate vedea din faptul că relaţiile de rudenie devin în zilele noastre din ce în ce mai superficiale.[14] Trebuie să avem grijă de rudele noastre şi să nu transformăm legăturile şi relaţiile pe care le avem cu ele în simple formalităţi sau simple curtuazii. Rudele sunt cele care ne ajută nu numai când suntem la greu ci pe ele ne putem baza şi atunci când suntem la bine. De mai multe ori sunt mai mulţi care se poate spune că au o concepţie retrogradă despre rude. În acest sens auzim că se spune că rudele sunt cele pe care ne bazăm numai atunci când avem ceva de profitat sau când suntem la necazuri. Aceasta este o concepţie generică pe care o au mai mulţi semenii de ani noştiri. Realitatea este însă departe de a fii aceasta. Rudele sunt cele care trebuie să fie în comuniune cu noi şi la fel de bine şi noi trebuie să fim în comuniune cu ele. Fie că suntem veri, nepoţi, curscrii sau bunici se poate spune că sensul de a fii rudă se realizază de cele mai multe ori printr-o comuniune cât se poate de dinamică. Dinamica comuniunii cu rudele este un lucru care stă la baza a cum percepem noi lumea din jur. La fel de bine acest mod de a privii pe rude se răsfrânge de mai multe ori şi asupra celor din jur. Se spune că mai de mult un mare părinte duhovnicesc avea mai mulţi ucenici. Odată sfântul i-a întrebat pe ucenici:

- Cum poate să îşi dea seama cineva de diferenţa dintre lumină şi întuneric?
- Dacă v-a putea deosebii dintre un prun şi o tufă, v-a putea ştii acest lucru, a spus unul dintre ucenici.
- Nu este aşa, a răspuns sfântul.
- Dacă v-a putea să îşi dea seama de diferenţa dintre un câine şi o oaie, a răspuns un alt ucenic.
- Nu este, aşa a răspuns sfântul.
- Atunci când părinte? A întrebat un alt ucenic.
- Când îi v-a vedea pe toţii semenii lui ca şi pe nişte fraţi, fiindcă dacă îi vede pe semenii lui ca şi nişte duşmani chiar dacă afară este lumină el tot în întuneric stă.

---

14 În Noul Testament există o dispută întregă în ceea ce priveşte ceea ce evangheliştii au denumit ca şi “rudele Domnului Iisus Hristos.” S-a convenit astfel că Domnul Iisus Hristos nu este rudă numai cu cei din un sânge cu El ci cu toţi cei care duc un mod de viaţă creştin. Noul Testament este de părere că a fii creştine nu ne face numai o simplă rudă cu Domnul Iisus Hristos ci mai mult decât atât ne face fraţi cu Domnul Iisus Hristos. Acesta este un mare adevăr pe care creştinismul l-a adus în lumea noastră. Prin credinţa creştină noi ajungem la un fel de „rudenie duhovnicească” cu toţi restul creştinilor. Evident, acest lucru a fost de mai multe ori greşit interpretat de secte şi de sectanţi care susţin că Domnul Iisus Hristos a mai avut fraţi care au rezultat din Maria şi dreptul Iosif. Tradiţia şi sfinţii părinţi ne spunn că Hristos a fost singurul copil pe care l-a avut Sfânta Maria.

Pilda de mai sus ne spune că trebuie să fim deschişi în primul rând cu familia şi cu rudele noastre la comuniune. Cu cât vom face acest lucru cu atât mai mult vom ajunge să trăim în armonie. Se poate spune că pentru mai multă lume armonia este un lucru care ţine numai de muzică. În realitate armonia este un lucru care se poate aplica şi relaţiilor sociale pe care le avem cu semenii noştrii. Armonia în muzică înseamnă ca sunetele să sune bine şi frumos în acorduri potrivite. În viaţa de zii cu zii se poate spune că există mai multe sensuri ale armoniei. Armonia este chemată să fie mai mult un fel de înţelegere pe care o avem cu toţi cei din jurul nostru. Suntem chemaţi la înţelegere şi la fel de bine la tot ceea ce este furmos cu semenii noştrii. Acest lucru este un adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Este foarte greu de crezut că vom putea fii într-o stare de comuniune profundă cu cineva care nu este capabil să menţină o stare de armonie cu familia şi rudele sale. Chemarea de a fii în comuniune cu rudele noaste este cât se poate de mult un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere şi la care trebuie să medităm mai mult. Este cât se poate de adevărat că sunt mai mulţi care cad în celalată extremă: ei ajung să susţină că sunt în comuniune numai cu familia şi rudele. Dincolo de acestea se poate spune că ei nu mai văd nimic şi la fel de bine nici nu mai doresc să privească. Adevărul este că trebuie să fim cât se poate de deschişi cu semenii noştirii şi să avem deschidere faţă de ei. Un prim mare pas în acest sens sunt rudele noastre. Trebuie să fim interesaţi de rudele noastre şi la fel de bine să ne căutăm unii pe alţii între rude.[15]

O turmă de porci sălbatici păştea în tundra îngheţată a Siberiei polare. Căutau licheni cruţaţi de ger. Deodată s-a stârnit o grozavă furtună şi crivăţul s-a pornit să sufle tot mai dezlănţuit. Temperatura scădea vertiginos. Vântul îngheţat pătrundea prin firele aspre, ca nişte ţepi, cu care sunt acoperiţi porcii spinoşi. Cu o mişcare instinctivă, turma se strânge pentru a se feri de vănt şi ger. Se înghesuie unul în altul. Tot mai aproape, strâns lipiţi, trup lângă trup, pentru a scăpa de îngheţ şi pentru a găsi un stop de căldură în trupul celuilalt...Dar cu cât se strâng mai tare, unul lângă altul, cu atât mai tare, ţepii le intră în carne. Durerea îi face să se depărteze...Dar vârtejul de vânt şi zăpadă îi învăluie iar, cu mantia sa îngheţată. Şi iar se apropie, ca să se încălzească.. şi din nou se depărtează, ca să nu se mai înţepe unul pe altul...şi încet, încet au găsit distanţa potrivită.

Se poate spune că această întâmplare de mai multe ori ni se potriveşte şi nouă. În ceea ce priveşte rudele noastre este foarte adevărat că de mai multe ori nu ştim încă de la început ceea ce ne v-a rezerva viitorul: timpuri bune sau timpuri rele? Faptul că nu ştim ceea ce v-a fii în viitor nu înseamnă că trebuie să ne îndepărtăm de rudele noastre. Este adevărat că de cele mai multe ori atunci când suntem aproape de rudele noastre vom găsii ceea ce am putea spune cel mai bun sprijin în ele. Însă rudele nu sunt numai pentru timpurile rele ci se poate spune că ele sunt de mai multe ori şi pentru timpurile bune. Acest fapt se poate spune că este o realitate a lumii în care trăim. Avem rude şi se poate spune că legătura noastră cu rudele trebuie să fie una de comuniune. Prin comuniune înţelegem că trebuie să fim alături de rudele noastre şi la bine şi la rău. Acest adevăr de mai multe ori este trecut cu vederea de mai mulţi şi pentru acest motiv

15 Paisie Aghioritul, *Viaţa de familie* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2003).

se poate spune că de mai multe ori sunt rude care nici nu se cunosc unele pe altele.[16] Timpurile noastre sunt timpuri în care de mai multe ori gradele de rudenie sunt valabile numai în măsura în care pot fii măsurate în conturile din bancă. Acest lucru este o realitate şi un mare adevăr pe care trebuie să îl ştim şi pe care trebuie să îl analiuzăm mai mult. Rudele noastre după cum am spus sunt persoane care sunt deschise în spre noi sau cel puţin ar trebuie să fie deschise. Trăim într-o lume în care se poate spune că rudele sunt inferioare bogăţiei sau banilor. Sunt puţini care văd rudele ca şi o realitate sau mai bine spus ca şi o expresie a bogăţiei. Omul cu rude se poate spune că este în sens duhovnicesc un om bogat fiindcă acest om poate ajunge să trăiască în comuniune. După cum am spus comuniunea este de cele mai multe ori exprimată şi trăită prin cea ce sunt legăturile noastre de rudenie. Nu se poate ajunge la o stare de comuniune duhovnicească dacă nu avem grijă şi nu suntem în armonie cu rudele noastre.

În zilele noaste gradele de rudenie şi comuniunea cu rudele noastre este de cele mai multe ori într-un proces de continuă depreciere. Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că omul nu mai este sincer deschis spre cei din jur. Sunt în acest sens mai multe rivalităţi şi mai multe neînţelegeri care apar între rude şi unele ajung să dureze timp de o viaţă întreagă. Este bine să ştim că dovada unui om duhovnicesc este un om care ştie să trăiască în comuniune cu rudele sale. Cu cât omul este mai apropiat de rudele sale se poate spune că la fel de mult el v-a ajunge să fie un om deschis şi un om care trăieşte în armonie cu cei din jurul său. Acest fapt de mai multe ori nu este luat în vedere în zilele noastre. Rudele de mai multe ori se uită unele pe altele şi consideră că nu trebuie să trăiască în comuniune. Aşa se face că de cele mai multe ori comuniunea din zilele noastre sărăceşte şi se răceşte din ce în ce mai mult. Trebuie să fim deschiţi faţă de rudele noastre şi să ştim ceea ce doresc rudele noastre de la noi. La măsuri mari de sfinţenie mai mulţi sfinţi au ajuns să îi vadă pe toţi creştinii ca şi rudele lor. Rudele sunt pentru noi un mediu în care putem lucra şi la fel de bine experimentăm cât se poate de mult ceea ce este comuniunea. Comuniunea dintre rude evident nu este singur lucru care ne face sensibili şi în această carte vom insista mai mult asupra acestui aspect.[17]

---

16 Se poate spune că pe un om îl putem cunoaşte sau mai bine spus ne putem da seama de cine este cu adevărat şi din modul în care se comportă cu rudele sale. Sunt mai multe grade de rudenie care se formează din iubire. Acesta este cazul atunci când doi tineri se căsătoresc. Acest gen de înrudire se poate spune că de mai multe ori ne-a făcut să fim cât se poate de mult confruntaţi cu mari greutăţii fiindcă rudele noi au fost foarte greu acceptate. Căsătoria se poate spune că de mai multe ori este o unire a două neamuri deferite şi acest lucru de mai multe ori a fost cauza la discordii şi neînţelegeri. S-a putut vedea că aceste neînţelegeri şi discordii au apărut fiindcă rudele nu au ştiut ceea ce este comuniune şi la fel de bine nici nu au dorit să cultive comuniunea. Suntem chemaţi la comuniune şi acest lucru trebuie să îl facem în primul rând cu rudele noastre.

17 Arsenie Papacioc, *Despre viaţa de familie şi despre diversele probleme ale lumii contemporane* (Bucureşti, 2011).

Una dintre marile probleme cu care se confruntă lumea noastră contemporană şi pe care de mai multe ori se poate spune că se vrea să fie ignorată este ceea ce cunoaştem ca şi *violenţa domestică.* Violenţa domestică nu este nimic altceva decât violenţa în familie în care unul sau mai mulţi membrii ai familiei ajung să îi bată sau să îi maltrateze pe ceilalţi membrii. Statisticile pe care le avem ne spun că de cele mai multe ori violenţa domestică este într-o creştere alarmantă. În special bărbaţii sunt cei care de mai multe ori ajung de agresează pe ceilalţi membrii ai familiei şi în acest sens se poate vedea că trebuie să fim mult mai atenţi la acest aspect. Ceea ce se poate spune la prima vedere este că acolo unde nu este cultivată comuniunea în familie de cele mai multe ori se ajunge la violenţa în familie. Acest fapt a fost certificat de mai multe ori. Violenţa în familie de cele mai multe ori se datorează băuturii. În special bărbaţii care consumă alcool ajung de mai multe ori de îşi bat soţiile şi copii. Acest lucru are loc din nefericire fiindcă sunt foarte puţini bărbaţi care sunt realmente interesaţi de ceea ce este şi de modul în care se manifestă comuniunea în plan familial. Se poate spune că această comuniune în plan familial este una dintre cele mai intime. Intimitatea familiei se manifestă prin comuniunea de iubire care există între membrii familiei. Este bine să avem aceste lucruri în vedere într-o perioadă de timp în care de mai multe ori se poate vedea că violenţa în familie este un lucru în continuă creştere. Trebuie să combatem violenţa în familie. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă violenţa în familie nu este în nici un caz o rezolvare a problemelor noastre. Mai mult, ea lasă răni adânci în special în inimile şi în sufletele celor mici.[18]

O profundă comuniune se poate spune că există între fraţi care sunt de mai multe ori enităţi cât se poate de strânse. Iubirea frăţească de mai multe ori este un model şi ea este cea care ne face să fim cât se poate de mult conştienţi de ceea ce este implică cu sine comuniunea duhovnicească. După cum am spus fraţii şi surorile sunt chemaţi la iubire dar din nefericire de mai multe ori iubirea dintre fraţi şi surori se poate vedea că este inexistentă în zilele noastre. Fraţii şi surorile se poate spune că trăiesc un tip aparte de comuniune care cu greu poate fii egalat. Au existat cazuri în care fraţii şi suroriile au avut un aşa mare grad de comuniune că au ajuns să moară îmbrăţişaţi. În acest sens este bine să ştim că iubirea frăţească de mai multe ori depăeşte graninţele lumii noastre. În spre acest ideal de comuniune în iubire frăţească se poate spune că trebuie să tindem şi noi. Avem nevoie din ce în ce mai mult de iubire frăţească fiindcă această iubire este cea care ne face să fim cât se poate de deschişi unii faţă de alţii. La

18 Adevărul este că violenţa este o problemă generică a lumii în care trăim. Se ştiu de mai multe comportamente şi atitudini de viaţă care sunt violente. Acest lucru trebuie să aducă în vedere că violenţa şi comuniunea nu pot coexista. Ori alegem violenţa ori alegem comuniunea cu semenii noştrii şi cu lumea din jur. Este bine să ştim acest lucru şi să medităm mai mult asupra lui. Violenţa este un fapt care de mai multe ori stăpâneşte mediile rurale mai ales în care se poate spune că „legea parului” este la ea acasă. Acest lucru se datorează în cele mai multe cazuri lipsi de educaţie şi a lipsei de implicare în formarea copiilor de către părinţii lor. Trebuie să ştim acest lucruri şi să căutăm soluţii viabile care să ne poată oferii rezolvări ale marile probleme pe care violenţa le face în lumea noastră.

fel de bine dacă în comunităţile noastre iubirea dintre fraţi şi surori este autentică şi cât se poate de profundă la fel de bine vom ajunge la ceea ce am putea spune sensul şi expresia finală a comuniunii. Din nefericire după cum am spus, sunt mai multe cazuri de familii şi rude disfuncţionale care în loc să avanseze în comuniune şi în iubire sunt de mai multe ori pradă scopurilor materialiste ale acestei lumi. La fel de bine sunt rude care se poate spune că provin din medii sociale diferite: unii sunt foarte bogaţi, în timp ce alţii sunt foarte săraci. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori se poate spune că face mari probleme lumii în care trăim. Este greu în acest sens pentru o rudă foarte bogată să discute de la egal la egal cu o rudă săracă. Acest fapt aduce în discuţie o realitate cruntă dar adevărată a lumii în care trăim: lumea nu vrea să se ajute şi sunt puţini cei care vor să facă lucruri bune pentru semenii lor. Acest fapt se poate spune că de mai multe ori este ignorat sau mai bine spus trecut cu vederea.

Diferenţele de statut social se poate spune că nu ar trebui să altereze comuniunea dintre rude dar de mai multe ori se întâmplă contrariul. Acest lucru este o dramă a lumii în care trăim şi este bine să luăm cât mai multe măsuri pentru a o prevenii. Trebuie să ne iubim rudele indiferent de statutul lor social şi acest lucru este bine să îl evidenţiem. La fel de bine dacă avem un statul social mai privilegiat aceasta nu înseamnă că rudele noastre care nu sunt la fel ca şi noi trebuie ignorate şi date la o parte. Deşi nu este bine se poate vedea că de mai multe ori acest lucru are loc în lumea noastră. După cum am spus, trăim într-o lume care de mai multe ori este ghidată după statutul social pe care îl are cineva şi acest fapt ajunge să ne determine şi ceea ce am putea spune relaţiile sociale pe care le avem cu rudele noastre. Ceea ce trebuie să ştim este că un grad de rudenie nu se defineşte prin venitul pe care îl are o numită rudă şi nici prin statutul social ci mai mult prin gradul de comuniune la care am ajuns cu acea rudă. Acest lucru este în cele din urmă ceea ce defineşte rudenia. Se poate să fim extrem de săraci sau extrem de bogaţi dar acest lucru nu trebuie să schimbe cu nimic relaţiile pe care le avem cu rudele noastre. Lumea de azi fiind orientată în spre câştig şi în spre averi mari se poate spune că de mai multe ori ajunge de judecă rudenia în funcţie de câştigul pe care aceasta o are şi acest lucru de mai multe ori ajunge să fie definitoriu pentru noi. Bogăţia şi sărăcia nu sunt lucruri care definesc rudenia dar se poate spune că ele de mai multe ori pot contribui la consolidarea sau la dezmembrarea unei anumite rudenii.[19]

Ceea ce se poate vedea din experienţa concretă a vieţii este că de mai multe ori familia şi rudele trec prin dificultăţi şi prin mai multe probleme. S-a putut vedea că acolo unde există spirit de comuniune de cele mai multe ori familia şi rudele se apropie şi mai mult una de alta. Acest lucru însă nu este valabil pentru toţi. Acolo unde rudele şi familia nu au o foarte bună stare în comuniune de mai multe ori se poate vedea că ele ajung de se dezmebrează sau mai bine spus relaţiile de rudenie sunt nule. După cum se poate vedea din viaţa de zii cu zii, o puternică legătură de comuniune se leagă între

19 Vasilios Bacoianis, *Creştinul ortodox în faţa crizei economice* (Bucureşti, 2008).

bunici şi nepoţi. De mai multe ori bunicii ajung să fie cei care îi iniţiază sau mai bine spus îi modelează pe nepoţii în viaţă. Este de amintit aici că mai mult decât orice copii sunt cei care în cadrul rudenilor au nevoie de comuniune. Acest lucru este aşa fiindcă copii au nevoie să crească şi să se formeze. Pentru acest motiv este nevoie ca rudele să acorde o atenţie sporită creşterii copiilor. În zilele noastre de mai multe ori modul tradiţional de educaţie a copiilor este din ce în ce mai ignorat. Acest lucru este aşa fiindcă în cele mai multe cazuri lumea de azi are un fel de repulsie pentru ceea ce este tradiţional şi pentru ceea ce provine din tradiţie.[20] După cum am spus, rudele trebuie să fie dominate de un profund simţ al comuniunii şi acest lucru trebuie să fie făcut sistematic. În zilele noastre se poate spune că se vede un fel de scădere a nivelului de comuniune între rude. Acest lucru de cele mai multe ori are justificări de natură profesională, socială, etică sau gerontologică. Trebuie să ştim că rudele au datoria de a fii în comuniune şi de a se căuta unele pe altele. Se poate vedea însă că în cazul rudelor moderne comuniunea de cele mai multe ori este cât se poate de slabă. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori neglijenţa şi lipsa de interes dintre rude este cât se poate de mare.

Familia şi mai ales familia creştin ortodoxă de mai multe ori de mai multe ori este supusă încercărilor şi uneori necazurilor. Acest lucru este inerent într-o lume care de mai multe ori a uitat de valorile creştine şi care este interesată foarte puţin la nivel generic de ceea ce este comuniunea creştină. Familia trebuie să fie astfel cât se poate de mult acorată în spiritul creştin şi să fie o bună cunoscătoare a valorilor creştine. Familia creştină se poate spune că de mai multe ori este un lucru periferic al zilelor noastre. Sunt mai multe cazuri de familii care nici nu ştiu ceea ce înseamnă să fii creştin. Se poate spune că că acolo unde comuniunea din familie este slabă credinţa în Dumnezeu şi valorile creştine de cele mai multe ori ajung să întărească aceste lucruri. Sunt mai multe cazuri în care valorile creştine sunt cât se poate de chestionate de familia modernă. Ceea ce trebuie să ştim este că pentru a avea o familie fericită trebuie să cultivăm un profund simţ al comuniunii. Cu cât familia este în comuniune la fel de bine cu atât mai mult v-a ajunge să aibă un simţ al fericirii. Cu toţii ne dorim să trăim în

---

20 Într-o familie sănăroasă se poate spune că fără de îndoială copii sunt puşi să trăiască în comuniune şi la fel de bine să deprindă comuniunea. În acest sens, primul simţ al comuniunii copii îl au din jocurile pe care le practică în stradă sau în parc. Acest lucru este bun şi trebuie să avem în vedere că cu cât mai mult se joacă copii între ei cu atât şi simţul comuniunii creşte între ei. Comuniunea după cum am spus este un lucru pe care cei mici îl deprind din jocurile pe care le fac între ei dar evident vârsta nu le permite să fie conştienţi că ei se află în comuniune. Trebuie în acest sens încurajaţi copii de aceiaşi vârstă să stea cât mai mult împreună fiindcă în acest fel vor ajunge să deprindă comuniunea. Acest lucru nu înseamnă că pentru ei viaţa este un joc de copii, dar trebuie să înţelegem că la vârsta copilăriei jocul este o formă de comuniune. Faptul ne spune că din fragedă păruncie copii simt nevoia de a fii în comuniune, de a se înţelege unii cu alţii, de a se căuta unii pe alţii, de a fii împreună şi de a se bucura unii cu alţii. Acest impuls există şi în cazul adulţilor însă el este în ceea ce îi priveşte în stare conştientă ceea ce nu este valabil în cazul copiilor.

familii fericite dar suntem foarte puţini cei care ne ridicăm serios problema comuniunii. Fără de o comuniune profundă dintre membrii familiei se poate spune că este foarte greu să avem o familie fericită. Fericirea şi comuniunea familiei sunt două lucruri care de cele mai multe ori nu pot exista una fară de alta. Acest fapt este o realitate pe care de cele mai multe ori lumea de azi evită să o ia în considerare. Comuniunea în familie se poate spune că este un lucru cât se poate de real şi de evident. Fără de comuniune de cele mai multe ori familia se dezmebrează sau atunci când nu o face este mai mult într-un fel de relaţie sau legătură formală. Aceste lucruri după cum am spus sunt fapte pe care trebuie să le evidenţiem. Sunt mai mulţi psihologi care se poate spune că se confruntă cu lipsa de comuniune în familie. Sunt familii care din nefericire sunt mistuite de mai multe ori de neînţelegere şi de vrajbă. Sunt foarte multe cazuri de acest fel în literatură şi în cinematografie în zilele noastre. Este bine să ştim că la fel cum dezbinarea ajunge de devenie un lucru obişnuit la fel de bine prin cultivarea ei şi comuniunea poate fii un lucru care să domine familiile noastre. Nu putem să considerăm că o familie este sănătoasă dacă nu are comnuniune sau dacă nu este în comuniune. Comuniunea este cea care se poate spune că îi „căleşte” pe membrii familiei şi îi face ca de mai multe ori să ajungă să depăşează greutăţile cu care se confruntă. Prin comuniune familia iasă mult mai întărită din greutăţi şi din încercări.[21]

Odată demult, într-un sat mic, trăia un tâmplar. El avea un atelier plin de scule de tâmplărie. Într-o zi pe când stăpânul nu era în atelier, uneltele s-au luat la ceartă. S-au sfădit multă vreme...

–Ceva mai rău ca fierăstrăul, cel cu colţi ascuţiţi, nu se află sub soare! Dinţii lui sfâşie şi el taie tot, ce-i iese în cale...ca un balaur...

–Ce să mai spunem despre rindea, care muşcă fără milă, ca o fiară!
–Dar ciocanul care zdrobeşte totul cu violenţă? Ce spuneţi de el?
–Sau cuiele, subţirele, care străpung şi pătrund în orice cu vârful lor ascuţit. Înţeapă!
–Să nu uităm raşpela, care pileşte, uniformizează, zgârâie totul!

Aşa se tânguiau uneltele tîmplarului şi până la urmă au hotărât că nu mai pot trăi sub soare fiind peste măsură de rele. Unele dintre ele, pentru răutatea lor fără de seamăn, pentru violenţa faptelor săvârşite ar trebui gonite, cât mai departe surghiunite. Ciocanul era de părere că rindeaua, îndeosebi, trebuia alungată. Rindeaua credea că fierăstrăul nu mai putea rămâne nici o clipă lângă celelalte unelte. Fierăstrăul nici nu voia măcar să mai audă de cuie, care pe lângă răul, ce îl făceau mai erau atât de mici şi ascuţite...Cuiele erau pornite împotriva raşpelei...raşpela împotriva daltei, care despica totul...împotriva rindelei, cuielor, ciocanului, fierăstrăului... Toţi erau împotriva tuturor...sculele vorbeau foarte mânioase şi în acelaşi timp. Era zarvă mare. O larmă

21 Ioan Cristinel Teşu, *Familia contemporană: între ideal şi criză* (Editura Doxologia: Iaşi, 2011).

fără seamăn. Deodată uşa s-a deschis şi a intrat tâmplarul. Îndată s-a făcut linişte deplină. Meşterul a luat o scândură a măsurat-o şi a tăiat-o cu fierăstrăul, apoi bucăţile le-a fasonat cu rindeaua. A bătut cuie cu ciocanul şi la sfârşit a netezit totul cu raşpela şi şmirghelul. Folosind fierăstrăul, care sfâşie, rindeaua, care muşcă, ciocanul, care zdrobeşte, cuiele, care înţeapă şi raşpela...tâmplarul făcuse un minunat leagăn, pentru un nou născut. Mâna lui iubitoare condusese uneltele cele rele şi le pusese să facă ceva bun şi frumos şi de folos...

Pilda de mai sus se poate spune că se potriveşte foarte mult familiei. Sunt mai multe familii în zilele noastre în care membrii nu se văd compatibili unii cu alţii: unii sunt sentimentali, alţii sunt prea raţionali, alţii sunt muncitori, în timp ce alţii sunt prea imsulsivi şi enumerarea ar putea continua. Acest lucru după cum am spus nu este valabil şi referitor la modul în care Dumnezeu Tatăl priveşte familia. Sunt mai multe familii care după cum am spus se văd pe sine ca şi având membrii mult prea diferiţi pentru a putea coabita în linişte şi fericire. Adevărul este că în familia modernă cearta este de cele mai multe ori un lucru obişnuit. Cearta în familie se poate spune că apare acolo unde nu există comuniune. Pe cum ne spune pilda de mai sus de mai multe ori Dumnezeu este Cel care foloseşte contrariile din familie pentru a le armoniza şi pentru a face un întreg din el.[22] Prin urmare, este cât se poate de adevărat că în familiile noastre există diferenţe. Mai ales la televizor de mai multe ori apar certuri în zilele noastre. Unii vor să vizioneze ştiri, în timp ce alţii vor să vizioneze filme, unii vor să vizioneze sport în timp ce alţii vor să vizioneze emisiuni de divertistement, unii vor să se plimbe în timp ce alţii vor să asculte muzică. Acest lucru este prilej la mai multe certuri şi neînţelegeri în familiile noastre. Trebuie să ştim că de cele mai multe ori vom reuşii să evităm certurile prin a face ca spiritul de comuniune să domine familia noastră. După cum am spus, familia este cea care de cele mai multe ori ajunge să cultive un simţ unic sau mai bine spus o modalitate unică de a ne înţelege unii cu alţii. Nu poate fii comuniune acolo unde nu există înţelegere. Pentru a ne înţelege unii cu alţii în familie de mai multe ori trebuie să îi asumăm pe ceilalţi, adică să ne dăm seama că deşi ne asemănăm suntem totuşi fiinţe diferite. Diferenţele din familie se poate spune că sunt binevenite acolo unde exsită comuniune. Ceea ce trebuie să ştim este că nu poate exista o familie adevărată dincolo de comuniune. Fraţii şi surorile de cele mai multe ori ajung

22 Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori familia ajunge de îşi foloseşte libertatea după cum voieşte. Ceea ce trebuie să ştim este că familia de mai multe ori poate fii o unitate în diversitate. Diversitatea este un lucru care de cele mai multe ori este mai greu de înţeles în famiiile în care caracterele sunt diferite. După cum am spus, fiecare dintre noi are un anumit caracter şi la fel de bine fiecare dintre noi se manifestă într-un anume fel. Genetic membrii familiei se aseamănă dar nu sunt niciodată identici. Există o diferenţă între fiecare dintre noi. Se poate spune că ţine de noi dacă vom ajunge să accentuăm aceste diferenţe sau să le minimalizăm. Tendinţa cea bună este de a minimaliza diferenţele care există în familie şi de a le face ca ele să se armonizeze cu întregul. Familia după cum am spus este diversă dar ea nu este străină una de alta în memnbrii săi. Aceasta mai mult decât orice este frumuseţea vieţii de familie pe care mai mulţi scriitori au imortalizat-o în rândurile lor.

de experimentează sau mai bine spus devin conştienţi de acest lucru. Adevărul este că fiind prinşi în fluxul cotidian sunt foarte puţine familii care ajung să mediteze la ceea ce este comuniunea sau mai bine spus să devină conştiente că ele sunt în comuniune. Suntem în comuniune şi acest lucru se poate spune că nu este un lucru inconştient. De mai multe ori copii şi părinţii din familie se poate spune că devein nepăsători faţă de faptul că ei sunt chemaţi să trăiască în comuniune. În zilele noastre familia este pusă în centrul la foarte mult studii ştiinţifice dar sunt foarte puţine studii care realmente se interesează de gradul de comuniune la care a ajuns o anumită familie.[23]

După cum se ştie una dintre cele mai centrale teme ale familiei este naşterea de prunci. În timp ce unele familii ajung de se consolidează prin naşterea de prunci se poate spune că altele ajung de se separă. Naşterea de princi se poate spune că este un lucru care trebuie să sporească comuniunea din familie. Copii sunt în acest sens văzuţi de mai multe ori ca şi daruri pe care Dumnezeu le face omului. De exemplu în Vechiul Testament a nu avea copii era considerat un blestem. Antistene era de părere că „fraţii care trăiesc în armonie sunt mai tari decât orice fortăreaţă.” De ce este acest lucru aşa? Fiindcă de mai multe ori doi fraţii pot să fie la mii de kilometrii distanţă unii de alţii şi în acelaşi timp să fie în comuniune. Acesta este ceea ce pnevmatologia denumeşte ca şi comuniunea duhovnicească. Se poate spune că şi în familie de mai multe ori se poate ajunge la ceea ce am putea spune un fel de comuniune duhovnicească. În acest sens de cele mai multe ori în familie există ceea ce am putea spune continuitate. Socrate era de părere că „trebuie să ne purtăm cu părinţii noştrii exact cum am dorii să se poarte şi copii noştrii cu noi.” Aici se poate simţii foarte bine ceea ce înseamnă şi ceea ce este comuniunea în familie. Fără de această comuniune se poate spune că de cele mai multe ori suntem simple monade închise.[24] Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori părinţii neglijează educaţia copiilor şi în acest mod se poate vedea ceea ce am putea spune un fel de răutate care de mai multe ori se institue în cadrul familiei. Este bine să ştim care este şi cum se manifestă răutatea în familie. De mai multe ori atunci când unele familii ajung de migrează în alte regiuni decât cele natale se poate spune că ele se înstrăinează şi se înrăutăţesc. Trebuie să fim atenţi foarte mult cu mediul în care

23 Natalia Lozan, *Pentru dragoste şi înţelegere în familie* (Editura Ortodoxia, 2015).

24 Spirjinul şi ajutorul în familie sunt lucruri pe care trebuie să le experimentăm şi pe care trebuie să le avem în vedere. Acest lucru este aşa fiindcă în familie nu sutem chemaţi numai să primim ci şi să dăm. Se cuvine ca în familie să dăm tot ceea ce este mai bun din noi. Acest lucru este o trăsătură a lumii în care trăim. Trebuie să stabilim raporturi sănătoase în familie şi acest lucru de cele mai multe ori se poate spune că îl facem prin ceea ce am putea spune prin a fii profund ancoraţi în comuniune. De cele mai multe ori există un raport sănătos între familie şi comuniune. Acest lucru de cele mai multe ori nu este un lucru teoretic ci se poate spune că este o fapt cât se poate de practic. Trebuie să ştim care este în acest sens practica sau mai bine spus parte concretă a comuniunii. Ea se manifestă de cele mai multe ori prin a ajuta pe cei care sunt în nevoie, a le face bine, a fii deschişi şţi sinceri cu membrii familiei noastre. În acest sens se poate spune că familia noastră ajunge de se îmbogăţeşte.

familiile îşi duc viaţa de zii cu zii. Dacă o familie s-a născut la munte şi mai apoi o ducem la mare de mai multe ori acest lucru se poate dovedii un experiment eşuat. Acest lucru este aşa fiindcă sunt mai multe familii care nu se pot adapta la noile condiţii de viaţă.

În antichitate Thales era de părere că „aşa cum îţi tratezi părinţii aşa o să trateze şi copii tăi pe tine.” Acest lucru ne spune că de cele mai multe ori în familie şi între rude există un raport de echitate. Este greu de crezut că un părinte care nu se ocupă de copii lui aşa cum ar trebuie copii lui vor ajunge să se ocupe de ele la fel de bine. Aceste fapte se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi ale lumii în care trăim care de mai multe ori nu sunt luate în considerare şi la fel de bine sunt trecute cu vederea. Trebuie să fim un exmeplu pentru copii noştrii şi să ne îndreptăm cât se poate de mult atenţia în favoarea lor. Acest lucru de cele mai multe ori este o realitate pe care mai mulţi nu o iau în considerare. Educaţia copiiilor se poate spune că de cele mai multe ori implică cu sine un fel de comuniune dinamică. Este foarte adevărat că există şi în familie un anume dinamism fiindcă lucrurile nu trebuie să fie monotone în familie. Educaţia copiilor se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori ajunge să motiveze şi pe noi ca şi părinţi. Cu cât copilul este mai educat cu atât mai mult el v-a ştii ceea ce am putea spune mai multă înţelegere şi mai mult respect faţă de părinţii lui. Sunt în acest sens părinţi care nu se ocupă de copii lor şi ajung să fie surprinşi când la maturitate copii ajung de le întorc spatele. Se poate spune că există un revers la educaţiei copiilor. Copii needucaţi de cele mai multe ori nu au simţul respectului pentru părinţii lor şi când ajung la maturitate vor avea o atitudine de nepăsare faţă de părinţii lor. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă la maturitate ei devin conştienţi de ceea ce ar fii trebuie să devină şi de faptul că ei nu sunt ceea ce ar fii trebuit. Acest lucru este cauza la mai multe drame de familie. Ceea ce este şi mai rău este că sunt multe familii materialiste în care de mai multe ori factorul material ajunge să fie mai important decât relaţiile de familie. Acest fapt este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. La fel de bine s-a spus de mai multe ori că trebuie să ne creştem copii în frică de Dumnezeu. Acest lucru are loc din ce în ce mai puţin în zilele noastre. Sunt puţini părinţi care se ocupă de creşterea în credinţă în Dumnezeu a copiilor şi acest lucru se poate spune că este de cele mai multe ori un lucru care nu v-a rămâne fără de rezultate.[25] Platon era de părere că „copiilor trebuie să lăsăm o frumoasă moştenire de conştiinţă mai de grabă decât aur.”

Era primăvară şi un om , stăbătând pădurea, a găsit un pui de vultur, căzut din cuib, l-a adus acasă şi l-a pus în curte, unde acesta a învăţat repede să ciugulească mâncarea găinilor şi să se poarte ca ele. Într-o zi un naturalist, în trecere pe acolo, a întrebat pe gospodar:

–Cum un vultur, regele păsărilor, a ajuns să trăiască printre găini?

–Fiindcă l-am hrănit cu mâncarea găinilor şi l-am învăţat să se poarte şi să fie o găină,

25 Teofan Mădă, *Familia creştină la Sfântul Ioan Gură de Aur* (Bucureşti, 2013).

deci nu mai este vultur.
–Totuşi, a insistat naturalistul, are inima şi aripile unui vultur şi poate, desigur, învăţa să zboare! După ce s-au sfătuit multă vreme, cei doi au hotărât să vadă, dacă acest lucru ar fi cu putinţă. Naturalistul a luat cu delicateţe vulturul în braţe şi a spus:
–Tu aparţii cerului, nu pământului. Deschide-ţi, aripile şi zboară!

Dar vulturul părea nesigur. Nu ştia bine cine era şi văzând găinile, care ciuguleau prin curte s-a întors degrabă la ele. Fără să se descurajeze, deloc, naturalistul s-a întors a doua zi, a luat vulturul, l-a urcat pe acoperişul casei şi i-a spus:
–Tu eşti vultur, deschide-ţi aripile şi zboară!

Dar tânărului vultur îi era frică de această noutate şi s-a întors înapoi, să ciugulească alături de găini. A treia zi, naturalistul s-a sculat devreme, a luat vulturul şi l-a dus pe vârful unui deal înalt. Acolo a ridicat în sus, cât îi permiteau braţele, pe regele păsărilor şi i-a spus cu dragoste şi încredere:
–Eşti un vultur, aparţii cerului şi pământului, deschide-ţi aripile şi zboară!

Vulturul a privit în jur, s-a uitat spre vale, la curtea cu găini, apoi spre cerul azuriu. Dar nu şi- a luat zborul încă. Atunci naturalistul s-a urcat mai sus, pe o stâncă şi l-a întins către soare. Vulturul a început să tremure. Încet, încet şi-a deschis aripile. În sfârşit, cu un strigăt de triumf, şi-a luat zborul spre cer. S-ar putea ca vulturul să-şi amintească şi acum de găini, s-ar putea ca, din când în când, să viziteze poiata, dar după cât se ştie nu s-a mai întors niciodată să trăiască ca o găină.

Se poate spune că această pildă se potriveşte foarte bine familie creştine. Familia este cea care este menită să educe în credinţă şi mai ales în credinţa creştină pe copii. Mai apoi evident că aceşti copii pe care i-am educat creştineşte îşi vor lua zborul sau mai bine spus vor pleca în lume şi îşi vor face şi ei un rost alt lor. Acest lucru după cum am spus este un fapt care de de mai multe ori are loc în lumea noastră.[26] Euripide era de părere că „nu există o comoară mai de preţ pentru un bărbat decât o femeie care îi împrtăşeşte soarta.” Acest lucru este în termenii lui Euripide încă o dovadă în plus în ceea ce am putea denumii comuniunea care trebuie să existe între bărbat şi femeie. Bărbatul şi femeia de cele mai multe ori se poate spune că simt comuniune printr-un

26 Adevărul este că acest concept de familie nu se întâlneşte numai la om ci şi animalele sunt cât se poate de mult conştienete de el. Faptul că animalele trăiesc în familie vine să ne spună că şi ele au în mod instintiv ceea ce am putea spune conceptul de comuniune. Evident animalele nu sunt conştiente cum suntem noi de ceea ce este comuniunea dar se poate spune că ele sunt cât se poate de mult vieţuitoare în comuniune. Mai mult decât atât, sunt mai multe femele de animal care atunci când vine vorba merg până la sacrificiul ultim sau mai bine spus îşi dau viaţa pentru puii lor. Acest lucru vine să ne spună că între om şi animal există mai multă asemănare sau mai bine spus că nu suntem total diferiţi de animale. Fie că sunt urşi sau lei se poate vedea că până la ovârsta amturităţii aceste animale simt cât se poate de mult un puternic instinct de protejare şi de apărare a puilor lor. Acest lucru este resimţit la fel de bine şi în cazul animalelor.

puternic sentiment de iubire. Iubirea dintre bărbat şi femeie se poate spune că de mai multe ori este un profund sentiment de iubire agapică. În lumea lingvistică s-a ajuns la concluzia că nu toţii termenii de iubire sau dragoste exprimă aceiaşi realitate. În acest sens în limba greacă există mai mulţi termeni care există iubirea. Iubirea dintre prieteni este exprimată de verbul fileo care înseamnă iubirea pritenească. Iubirea dintre soţi este iubirea agapică care de cele mai multe ori este şi cea mai autentică iubire. Există şi iubirea vulgară sau mai bine spus iubirea care se slabileşte numai pentru satisfacerea plăcerilor care în greceşte se numeşte iubirea erotică. Aceste lucruri se poate spune că ne demonstrează că iubirea poate fii un lucru curat şi pur dar ea poate fii la fel de bine şi un lucru cât se poate de murdar şi de vulgar. Atunci când vorbim de comuniunea de iubire dintre soţi de cele mai multe ori ajungem de vorbim de iubirea agapică. Această iubire se poate spune că este iubirea frumoasă, iubirea care dăinuie şi iubirea prin care poate fii exprimată comuniune care există în familie.[27]

În acest sens se poate spune că vom ajunge să înţelegem mai bine cuvinetele lui Aguste Compte că „familia este acea care face ca omul să treacă de la egoism la atruism.” Acest lucru se poate spune că este în legătură că prin familie şi prin rude de cele mai multe ori omul ajunge de se deschide pe sine. Omul este o fiinţă care funcţionează şi care este în deplinătate numai atunci când este deschis în spre ceilalţi. În acest sens, pentru a fii cu adevărat deschis de cele mai multe ori el este deschis în spre comuniune. Pentru prima dată se poate spune că acest gen de comuniune este exprimată şi trăită în familie. Familia este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere întotdeauna atunci când suntem preocupaţi de tema comuniunii. Lumea de azi din nefericire nu este prea mult interesată de comuniune. Acest fapt se poate spune că ar trebuie să ne îngrijim. Este cât se poate de adevărat că o persoană care nu a deprins comuniunea sau mai bine spus simţul comuniunii în familia lui v-a reuşii să ajungă să trăiască comuniunea cu semenii lui. Aceste fapte sunt cele care ne spun că trebuie să fim deschişi comuniunii şi trebuie să ne dăm seama că trăim într-o lume a comuniunii. Se poate spune că în familie comuniunea începe odată cu momentul naşterii şi se sfârşete cu momentul morţii. Sunt mai mulţi de părere că în familie comuniunea încetează în momentul în care copii se căsătoresc. Acest lucru este fals. Comuniunea din familie fără nici o îndoială este un dat pe care îl purtăm cu noi toată viaţa. Este din nefericire adevărat că de mai multe ori imediat după vârsta căsătoriei de mai multe ori copii nu mai sunt interesaţi de părinţii lor. În acest sens mai mulţi psihologi se poate spune că sunt cei care ne spun că odată cu căsătoria copiilor se poate simţii un fel de răceală în familie. Acest lucru este un mare adevăr care este cât se poate de caracteristic societăţii moderne.[28]

Pentru a întării ceea ce am spus mai sus vom cita un proverb spaniol care ne spune că „familia este o frânghie a cărei noduri nu se desfac niciodată.” Ce înseamnă acest lucru? Acest lucru înseamnă că legăturile de rudenie care există în familie şi între

---

27 Anders Nygren, *Agape and eros,* (Cichago, 1982).

rude nu au numai un anumit timp de durată ci ele sunt cât se poate de mult cele care durează tot timpul vieţii. Acest lucru de mai multe ori este găsit inconvenient de mai mulţi care se poate spune că găsesc comuniunea din familie la un anumit moment dat inconvenientă. Cum să mai fii copilul tatălui tău la 40 de ani? Adevărul este că atât timp cât ne trăiesc părinţii noi suntem tot copii lor şi avem aproape aceleaşi obligaţii faţă de ei. Acest lucru după cum am spus este găsit de mai multe ori inconvenient pentru o lume care se consideră pe sine emacipată şi modernă. De mai multe ori ni se spune că nu este modern că credem în tradiţia şi în legăturile de familie. Poate acesta este motivul pentru care lumea noastră de secolul al XXI-lea punem atât de puţin accent pe familie şi pe legăturile de familie. Aceste lucruri sunt realităţi pe care de mai multe ori lumea noastră nu doreşte să le i-a în calcul. După cum am spus, atunci când omul devine conştient de comuniunea din familie şi de ceea ce implică ea se poate spune că acest om v-a ajunge să trăiască în comuniune cu semenii lui mult mai uşor fiindcă fără nici o îndoială el a exersat comuniunea în familia lui. Acest lucru l-a făcut pe Sfântul Ioan Hrisostom să exclame în secolul al IV-lea că: „cu toţii suntem fiii unei mari familii.” Este frumos să vedem lumea ca şi o familie mare dar din neferidice acest lucru nu este aşa. Sunt mai mulţi care se mărginesc în a profita şi a lua avantaje de semnii lor.

Aristotel se poate spune că a avut o concepţie mult mai pragmatică asupra familiei. El spunea că: „familia este asocierea stabilită în mod natural pentru satisfacerea nevoilor zilnice ale omului.” Este adevărat că de mai multe ori în familie trebuie să contăm unii pe alţii. La fel de bine pentru mai mulţi adevărul este că familia este o povară. În fiecare zii se poate spune că ne întâlnim cu familia din care facem parte. Acest lucru nu trebuie să ne ducă departe de a fii în comuniune cu familia ci se poate spune că el trebuie să intensifice şi mai mult legăturile şi relaţiile care se stabilesc în familie. Familia este un lucru care după cum am spus este zilnic în centrul atenţiei noastre fiindcă se poate spune că comuniunea este la fel de mult o problemă zilnică. Zilnic suntem chemaţi să ne exersăm facultatea de a fii în comuniune. Făcând acest lucru se poate spune că în cele din urmă vom ajunge la o unitate şi la o deplinătate a legăturilor şi a relaţiilor cu semenii noştrii. Acest lucru l-a făcut pe Ion Luca Caragiale să spună prin gura lui Jupân Dumitrache din O noapte furtunoasă: „eu

---

28 După cum am spus, în studiul nostru am luat familia ca şi un prim nivel al comuniunii în care se poate spune că omul se familiarizează cu ceea ce este comuniunea şi cu tot ceea ce ţine de comuniune. Acest lucru de mai multe ori este trecut cu vederea de cei care cred că în realitate comuniunea nu este un lucru care ţine de familie. În practică se poate spune că familia este o „şcoală a comuniunii.” În familie este adevărat că devenim conştienţi de ceea ce înseamnă intimitatea comuniunii şi se poate vorbii de un fel de intimitate a comuniunii cu toate familiile care există. Fiecare familie experimentează sau mai bine spus trăieşte comuniunea într-un anume fel sau într-un mod aparte. Ceea ce trebuie să ştim este că acesta trebuie să fie un model al nostru pe care se cuvine să îl urmăm şi pe care trebuie să îl avem în vedere. Comuniunea este un lucru care pleacă din familie şi el se perpetuează în viaţa socială a omului. În acest sens, în mod obişnuit atunci când omul nu este în comuniune cu familia lui se poate spune că el suferă şi de mai multe ori ajunge deprimat.

am ambiţ domnule când e vorba, la o adică, de onoarea mea de familist.” Înţelegem de aici că de cele mai multe ori a fii un familist este un lucru care de mai multe ori este luat în serios de mai mulţi dintre noi care fără nici în doială au concepţii tradiţionaliste în ceea ce pribeşte familia. Tradiţia ne spune că trebuie să fim cât se poate de mult deschişi în spre familie şi că mai presus de orice *familia este o şcoală a comuniunii.*[29]

CAPITOLUL 2

PRIETENIA CA ŞI COMUNIUNE DUHOVNICEASCĂ

Prietenia este un lucru de care cu toţi suntem conştienţi. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă cu toţii avem prieteni. Totuşi, în această lume sunt destui care nu au prieteni şi aceşti oamenii se poate spune că de mai multe ori se simt singuri sau sunt oamenii răi. A fii prietenos este privit de cele mai multe ori ca şi o virtute şi ca şi o calitate. Totuşi, adevărul este că de mai multe ori prietenia nu ajunge să acopere foarte multe duşmănii care există în zilele noastre. Războaie, neînţelegeri, certuri, dezbinări, ură sau fraticid sunt de mai multe ori lucruri care este adevărat că sunt destul de proeminete în lumea noastră. Aceste lucruri se poate spune că aduc în discuţie noţiunea de *criză a prieteniei.* După cum am spus, omul a fost creat în această lume pentru a merge singur în spre prietenie sau mai bine spus în spre a îşi face prieteni. Aristotel atât de mers de departe în ceea ce priveşte prietenia că el spunea la un moment dar că „prietenie înseamnă un singur suflet în două trupuri.” Este adevărat că de mai multe ori prietenia nu este numai o simplă discuţie dintre doi oamenii ci ea are mai multe implicaţii duhovniceşti. Se ştiu astfel în Vieţile sfinţilor de mai multe prietenii celebre. O puternică prietenie s-a legat între sfinţii apostoli Petru şi Pavel care la anul 67 după Hristos a suferit moartea martirică împreună. O altă prietenie puternică a existat între Sfântul Ioan Teologul şi ucenicul său Prohor. La fel de bine o prietenie cât se poate de profundă şi duhovnicească a existat între Sfântul Ioan Hrisostom şi diaconiţa Olimpiada. O altă prietenie duhovnicească a existat şi între muceniţele Perpetua şi Felicitas. Sfinţii Vasile cel Mare şi Sfântul Grigorie Teologul se ştie foarte bine că la fel de bine au fost şi ei extrem de buni prieteni. O altă prietenie cât se poate de profundă avea să se instaureze între sfântul Ambrozie al Milanului şi fericitul Augustin.

Se povesteste ca un om a fost acuzat, odată, de o faptă pe care n-o făcuse. Pentru a scăpa de pedeapsă, cineva trebuia să depună mărturie că omul acesta este nevinovat. S-a dus el la cei trei prieteni pe care îi avea şi i-a rugat ca, a doua zi, să meargă

29 Sorin Florin Marian, *Nunta la români* (Editura Saeculum: Bucureşti, 2000).

împreuna cu el la judecător şi să-l scape astfel de pedeapsă. A doua zi, primul prieten s-a scuzat că nu mai poate veni. Al doilea l-a urmat până la uşa tribunalului, însă acolo s-a răzgândit şi a facut cale întoarsă. Cel de-al treilea prieten, pe care omul contase cel mai puţin, a intrat, a depus mărturie pentru el şi l-a salvat, redându-i astfel libertatea. La fel se întâmplă cu fiecare dintre noi. Cei trei prieteni pe care îi avem în viaţă şi care ar putea vorbi despre noi, aşa cum suntem cu adevărat, sunt averea noastră, rudele noastre şi toate faptele bune pe care le-am făcut. Însă, când murim, realizările noastre, fie ele cât de mari, rămân aici, fără să ne ajute cu ceva. Rudele ne urmează până la groapă, dar rămân şi ele tot aici, în lumea aceasta. Doar faptele noastre bune, cel de-al treilea prieten, sunt cele ce ne urmează şi dincolo de moarte, arătându-I lui **Dumnezeu adevărul despre sufletul nostru**. De aceea, valoarea unui om este dată de **faptele bune** pe care le-a făcut.[30]

Prin urmare se poate vedea că în lumea noastră de mai multe ori se crează prietenii şi acestea de mai multe ori nu durează. Sunt mai multe prietenii care în realitate nu sunt pritenii şi ele se numesc în sens clasic prietenii din interes. Acest gen de prietenii se poate spune că sunt conjucturale şi de cele mai multe ori sfârşesc prin a ne face să devenim mai închişi în noi înşine şi mult mai pierduţi. Prietenia adevărată după cum se poate deduce este un lucru care implică cu sine ceea ce am putea spune sau denumii ca şi comuniune. Comuniunea este un lucru care de cele mai multe ori ajunge să definească ceea ce este şi modul în care este trăită prietenia. În acest sens se poate spune că de ceea ce avem noi nevoie de cele mai multe ori este de prieteni sinceri. În acest sens prietenia şi sinceritatea sunt două lucruri care de mai multe ori se poate spune că se intercondiţionează una pe alta. Avem nevoie să fim sinceri cu prietenii noştiri şi acest lucru fără nici o îndoială este cel care menţine şi cel care susţine ceea ce este şi modul în care poate fii definită prietenia. După cum se ştie, în această lume nu avem nevoie numai să ne facem prieteni ci de cele mai multe ori avem nevoie să şi menţinem aceste prietenii. Se poate vedea că deşi în lumea noastră se încep mai multe prietenii sunt foarte puţine care durează sau mai bine spus care sunt de durată. După cum am spus, prietenia este un lucru care a fost experimentat şi de sfinţii numai că sfinţii au ajuns la un anumit grad de prietenie duhovnicească. Ce este prietenia duhovnicească? Prietenia duhovnicească se poate spune că este prietenia creştină sau mai bine spus prietenia care se leagă între creştinii ortodocşi. După cum

30 Această întâmplare este cât se poate de clar că ne arată în plan moral şi faptul că de cele mai multe ori prietenia este un lucru care nu se demonstrează în cuvinte ci în fapte. Prin fapte faţă de prietenii noştrii înseamnă că noi am fost alături de ei când au trecut prin momente grele, că am adus un cuvânt de mângâiere când au fost întristaţi, că i-am ajutat atunci când a fost nevoie sau că al stat alături de ei când ai trecut prin încecercările vieţii. Se poate spune că aceasta este adevărata prietenie. Sunt mai mulţi care consideră că nu trebuie să facă mare lucru pentru prietenii lor dar acest lucru evident este fals. Prietenia nu se menţine numai prin vorbe lungi şi prin măgulire sau linguşiri ci de cele mai multe ori ea este o participare activă la problemele cu care se confruntă prietenii noştrii. Acest lucru se cuvine să îl avem în vedere şi să fim cât se poate de conştienţi de el.

mai multe religii se poate spune că fac anumite prietenii se poate spune că şi în creştinism există prietenie. Această prietenie este însă una nu numai creştină ci fără doar şi poate ea este şi o prietenie duhovnicească.[31]

Prin urmare se poate spune că în lumea noastră sunt mai multe noţiuni despre prietenie sau mai bine spus de ceea ce am putea spune cum este înţeleasă prietenia. Acolo unde prietenia ajunge la comuniunea duhovnicească se ajunge la ceea ce au experimentat sfinţii. Sfinţii creştini ortodocşi sunt persoane ale prieteniei şi comuniunii. Acest lucru s-a putut vedea de cele mai multe ori în mod concret de mai mulţi sfinţi care au ajuns să trăiască în comuniune. Faptul că prietenia creşte în jurul sfinţilor a fost un lucru care de mai multe ori a fost experimentat şi de mai multe ori a fost trăit cât se poate de sincer. Prietenia sfinţilor se poate spune că este una dintre cele mai curate prietenii dintre toate cele care există.[32] Prin urmare, atunci când vorbim despre prietenia duhovnicească în primul rând trebuie să îi avem în vedere pe sfinţii lui Dumnezeu. Acest fapt este un lucru cât se poate de evident şi cât se poate de profund pe care trebuie să îl ştim şi pe care trebuie să îl luăm în considerare. În zilele noastre se poate spune că există mai multe concepţii materialiste despre prietenie în care prietenia se baezază pe ceea ce am putea spune satisfacerea intereselor proprii şi nimic mai mult. Atunci când aceste interese încetează se poate spune că de cele mai multe ori încetează şi prietenia. Prietenia duhovnicească se poate spune că nu este o prietenie de interes. În lumea afacerilor şi a politicii este adevărat că de mai multe ori domină şi sunt cât se poate de multe prieteniile de interes sau mai bine spus prieteniile de context. Acest lucru se poate spune că este departe de ceea ce au experimentat sfinţii lui Dumnezeu. Mai ales lumea afacerilor de mai multe ori ajunge să contorizeze prietenie şi legăturile de prietenie în funcţie de venit şi de afaceri. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi să fim conştienţi de el.

Prietenia duhovnicească este un lucru care de cele mai multe ori îl putem avea cu oamenii care cred ca şi noi. Sunt mai rare prietneiile duhovniceşti între persoane de religie diferită. Prin urmare, se poate spune că atunci când oamenii sunt creştini

31 Nicolae Tănase, *De la prietenie la iubire: taina iubirii creştine* (Editura Agaton, 2011).

32 De mai multe ori în aghiografia creştin ortodoxă se vorbeşte de un anume *communio sanctorum* sau mai bine spus de o comuniune a sfinţilor. Ca şi întreg sfinţii lui Dumnezeu se poate spune că trăiesc în prietenie. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă sfinţii lui Dumnezeu sunt persoane care de cele mai multe ori ajung să trăiască şi să vieţuiască în ceea ce am putea spune ca şi comuniune în sfinţenie. Sfinţenia de cele mai multe ori presupune comuniunea şi mai ales comuniunea cu Dumnezeu. Acest lucru este un mare adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere atunci când vorbim de prietenia duhovnicească. După cum am spus, sfinţii sunt cu toţii prieteni între ei. De cele mai multe ori noţiunea de sfinţenia nu poate fii separată de noţiunea de prietenie. Acest lucru este un mare adevăr pe care se cuvine să îl cunoaştem.

ortodocşi de mai multe ori ei pot începe şi forma prietenii fiindcă se poate spune că ei au o mentalitate comună sau mai bine spus sunt cât se poate de mult formaţi în comun de credinţa creştin ortodoxă. Este prin urmare ca şi creştini ortodocşi mult mai uşor să formăm prietenii cu alţi creştini ortodocşi decât cu alţii care sunt în alte religii. În acest sens se poate spune că de mai multe ori sfinţii părinţi ne spun că pentru a evita neînţelegerile şi cearta este mai bine să îi evităm pe cei care nu cred ca şi noi sau mai bine spus pe cei care nu sunt creştini ortodocşi. Acest lucru nu înseamnă că noi nu putem avea prietenii şi cu alţii care nu sunt de aceiaşi credinţă ca şi noi. Aceste lucruri eset adevărat sunt cât se poate de mult realităţi pe care trebuie să le avem în vedere şi care trebuie să le luăm în considerare. Prin urmare, a crede în Dumnezeu nu este de mai multe ori suficent pentru a face prietenii duhovniceşti fiindcă sunt mai mulţi care cred strâmb în Dumnezeu. Este adevărat că nu trebuie să fim extremi cu cei care sunt de altă religie decât a noastră dar trebuie să fim cât se poate de circumspecţi în ceea ce îi priveşte. Credinţa este de mai multe ori o piatră de poticnire pentru cei care nu sunt ortodocşi. Aceste lucruri după cum am spus de mai multe ori sunt trecute cu vederea.[33]

Doi pelerini mergeau pe drum. A izbugnit furtuna. Vântul le biciuia feţele cu gheaţă şi le şuiera lugubru pe la urechi. Înaintau foarte greu, aplecaţi în faţă, ca să nu-i dărâme vântul puternic, abia mişcându-şi picioarele. Dacă nu ajungeau destul de repede la refugiu, mureau îngheţaţi. Cu inima cât un purice şi orbiţi de viscol, pelerinii ajung lângă o râpă şi aud, cu greu, strigătele unui om, care căzuse acolo. Cineva cerea ajutor.

– Acel om este sortit morţii ! Să ne grăbim ca să nu sfârşim ca el ! a spus primul pelerin, continuându-şi grăbit drumul.

Al doilea pelerin, plin de milă pentru sărmanul acela, a coborât în râpă şi l-a luat în spate. Era greu omul, dar pelerinul a urcat până la drum. Efortul foarte mare, l-a făcut să se încălzească şi chiar să transpire. Din cauza greutăţii şi a efortului nu mai simţea frigul. La câţiva paşi de adăpost s-a împiedicat de ceva. Era tovarăşul de drum, care îngheţase. Frigul îl ucisese.

Întâmplarea de mai sus are un profund caracter pedagogic. De cele mai multe ori noi urmărim să ne facem prieteni şi să ne împrietenim numai cu cei care sunt bogaţi şi cu cei care posedă averi foarte mari sau cei care au poziţii sociale foarte înalte, la fel de bine sunt mai mulţi care se împrietenesc cu cei care sunt foarte frumoşi la trup. Sunt foarte puţini cei care se poate spune că sunt interesaţi să aibă prietenii cu oameni care sunt „mai săraci duhul.” Acest lucru evident că are loc de mai multe ori în lumea noastră. Lumea caută mai mult prietenia celebrităţilor în speranţa că aceasta v-a rezolva pentru ei mai multe probleme. Acest lucru se poate spune că este o înţelegere cât se poate de reducţionistă a prieteniei. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori prietenia este un fel de ieşire din sine. Ieşim din noi

33 Colleen Sell, *Miracolul prieteniei* (Libra, 2013).

înşine în spre ceilalţi când dorim să ne facem prieteni autentici. Nu putem să avem prieteni cu adevărat dacă de cele mai multe ori nu depăşim acest prag al deschiderii. Suntem prieteni cu cei din jurul nostru şi acest lucru trebuie să fie un stimulent cât se poate de tare pentru a ne face să înţelegem că ceea ce este prietenia adevărată este un lucru care este valabil pentru toţi. După cum am spus de cele mai multe ori prietenia adevărată implică deschiderea persoanei faţă de altă persoană. Acest fapt este un lucru pe care este bine să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Omul este prieten în cele mai multe cazuri cu cei care sunt similari în gândire şi acţiune. Acest lucru este bun dar de mai multe ori în biserică se leagă prietenii pentru oamenii care se poate spune că ajung să creadă la fel în Dumnezeu.[34]

Prin urmare, este cât se poate de adevărat că prietenia duhovnicească de cele mai multe ori este fondată sau se bazează pe o couniunea duhovnicească. Acest lucru după cum am spus l-au expeirmentat toţi sfinţii lui Dumnezeu. Sfinţii după cum am spus mai sus au fost persoane ale prieteniei şi se poate spune că de la ei învăţăm şi noi ceea ce este prietenia duhovnicească. Avem nevoie de prietenie duhovnicească fiindcă acest lucru este cel care ne face să fim deschişi unii spre alţii în toată sinceritatea. La fel de bine se poate spune că prietnia duhovnicească este cât se poate de mult bazată pe morală. Morala ne spune că a avea prieteni duhovniceşti este un lucru care de cele mai multe ori este o virtute. Este greu pentru mai mulţi din zilele noastre să gândească la calitatea de a avea şi a ne face prieteni ca şi la o virtute. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori marea majoritate dintre noi nu prea suntem la curent şi nici nu suntem interesaţi de virtuţi. Morala creştină ortodoxă consideră că a avea prieteni este cât se poate de mult o mare virtute şi de acest lucru este bine să fim siguri. După cum am spus, atunci când vorbim de prietenia duhovnicească nu se poate să nu ne raportăm la sfinţii. Sfinţii nu au avut duşmani sau atunci când au avut au făcut tot ceea ce este posibil să ajungă să fie prieteni cu duşmanii lor. Totuşi, sfinţii se poate spune că de mai multe ori ne-au îndemnat să nu facem prietenii cu oamenii răi, cu ereticii, cu criminalii sau cu hoţii. Acest lucru este o realitate şi un mare adevăr. În acest sens se poate spune că nu trebuie să fim fundamentalişti în ceea ce ne priveşte credinţa dar de mai multe ori se cuvine să fim cât se poate de mult sinceri şi de ce nu deschişi faţă de ceea ce sunt şi de modul în care este experimentată prietenia cu cei care nu sunt creştini ortodocşi. De mai multe ori suntem puşi în această lume să avem de a face cu persoane care nu împărtăşesc credinţa noastră ortodoxă. Acest lucru nu este însă ceea ce am putea denumii o prietenie duhovnicească. De ce este aşa? Fiindcă după cum am spus o prietenia duhovnicească de cele mai multe ori prespune aceiaşi credinţă în Dumnezeu.

34 Credinţa dreaptă sau ortodoxă în Dumnezeu de cele mai multe ori ne aduce împreună. Acest fapt este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere. Suntem prieteni mai mult cu cei care cred drept în Dumnezeu fiindcă acesta este un garant al curăţiei lor. Evident, sunt mai mulţi care se nasc în religii şi în alte credinţe decât cea ortodoxă şi aceştia nu ajung să cunoască ortodoxia. Se poate spune că şi cu aceştia se poate ajunge la comuniune. După cum am spus, o prietenia duhovnicească implică o credinţă comună în Dumnezeu. Fără de acest lucru se poate vedea că nu se poate vorbii cât se poate de adevărat şi de drept de comuniunea duhovnicească.

Cum pot două persoane care nu sunt de aceiaşi credinţă să ajungă la o prietenie duhovnicească? Şansele se poate spune că sunt foarte mici. Totuşi nu trebuie să ne pierdem speranţa. Dacă cu adevărat există o prietenie între două persoane care nu sunt de aceiaşi credinţă cel care bine este să ne rugăm cât mai multe pentru întorcerea celui care nu este în dreapta credinţă la dreapta credinţă.[35]

Prietenia duhovnicească după cum am spus este o pritenie dinamică dar este adevărat în ea nu este dominant lumescul ci mai mult se poate spune că este dominat ceea ce am putea spune starea de înduhovnicire. Dacă ne uităm în jurul nostru se poate spune că se pot vedea mai multe genuri de prietenii: există prietenii care se fac între beţivi, pritenii care se fac între hoţi, prietenii care se fac între sabotori, prietenii care se fac între homosexuali sau lesbiene şi enumarea ar putea continua. Ei bine, aceste prietenii este adevărat că duc lipsă de un lucru cât se poate de evident: ele nu sunt prietenii duhovniceşti. În realitate se poate spune că ele sunt mai mult ceea ce am putea spune „pseudo-prietenii." Trăim într-o lume în care pseudo-prieteniile sunt în largul lor. De mai multe ori se poate vedea că mai ales în lumea diplomatică există ceea ce am putea spune mai multe prietenii diplomatice. Sunt mai multe alianţe diplomatice în care un anumit stat este prieten cu un alt stat şamd. Aceste prietenii se poate spune că nu sunt prietenii în adevăratul sens al cuvântului. Este foarte greu să vorbim de o prietenie diplomatică ca fiind o prietenie sinceră fiindcă în această prietenie ceea ce se caută şi ceea ce se doreşte este să se împlineacă sau să se ducă la în deplinire un anumit scop. Prin urmare, nu tot ceea ce este prietenie în lumea noastră se poate spune că este cu adevărat o prietenie adevărată.[36] Prietenia după cum am spus este un lucru pe care se cuvine să îl cultivăm şi mai ales să căutăm cât se poate de mult prietenii duhovniceşti. Sunt foarte mulţi care se poate spune că sunt departe de idealul duhovnicesc al prieteniei. În biserică acest lucru este cât se poate de evident. La biserică nu putem decât să stabilim prietenii duhovniceşti şi acest lucru este în spre beneficiul nostru. Prietenia după cum am spus este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere şi mai ales trebuie să căutăm oamenii duhovniceşti cu care să legăm prietenii. De ce este acest lucru aşa? Este nevoie să căutăm oamenii duhovniceşti pentru a ne

35 Dan Bădulescu, *Ortodoxie şi erezie* (Apologeticum, 2005).

36 Trăim într-o lume care se poate spune că se află într-o criză a prieteniilor. Acest lucru se poate spune că este valabil mai ales pentru cei care sunt cât se poate de mult acoraţi într-o concepţie materialistă despre viaţă. De mai multe ori în lumea noastră se îmrpietenesc bogaţii cu bogaţii şi săracii cu săracii. Acest lucru este cu adevărat un fel de prietenie falsă. De ce este aceasta o prietenie falsă. Este o prietenie falsă fiindcă se poate vedea că nu este nici un scop duhovnicesc în ea. În realitate se poate spune că pritenia duhovnicească este una dintre cele mai constructive dintre toate genruile de prietenii la care ne putem gândii. Acest lucru este aşa fiindcă prietenia joacă un rol semnificativ în viaţa unui om. Ce este în cele din urmă un om fără de prieteni? Un om fără de prieteni se poate spune că este cât se poate de mult o realitate singulară şi un însungurat. Ceea ce dorim noi cu orice prilej este o comuniune a lumii şi nu o însingurare a lumii.

face prieteni fiindcă în acest mod devenim şi noi duhovniceşti. Se poate spune în acest sens că prietenia este un lucru dinamic. Prietnia nu este statică ci se poate spune că ea avansaează. Nu există un final al priteniei ci se poate spune că în prietenul nostru descoperim noi şi noi valenţe. Acest lucru duce în cele din urmă la ceea ce am spus că sunt prieteniile duhovniceşti. În acest gen de prietenii de mai multe ori prietenii se îndrumă unii pe alţii la viaţa de rugăciune, la pelerinaje, la lecturi duhovniceşti, la mersul la biserică şi multe alte lucruri de acest gen. Aceste lucruri sunt cele care alcătuiesc un contur a ceea ce este şi a modului în care trebuie să concepem prieteniile duhovniceşti.

Prietenia duhovnicească după cum am spus nu o pot face toţi şi orice. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă în cele mai multe cazuri sunt mai mulţi care de mai multe ori nu sunt interesaţi de ceea ce am putea spune sensul şi finalitatea prieteniei. Este bine să ştim acest lucru: prietenia trebuie să aibă un anumit sens sau mai bine spus un anumit rost. Acest rost şi sens de cele mai multe ori se poate spune că este cel duhovnicesc. Viaţa duhovnicescă de mai multe ori duce la prietenie. Acest lucru este aşa fiindcă omul duhovnicesc nu este un om al duşmăniei ci este un om al prieteniei. Nu trebuie să căutăm prea mult la faţa prietenilor ci mai mult trebuie să căutăm la inima prietenilor. Literatura ne-a pus în faţă prietenii celebre: Cei trei muşchetari, Robinson Crusoe şi Vineri, Don Quijote şi Sancho Panza, prietenia dintre Cireşarii, Peter Pan şi Wendy, Alexis Zorba şi şeful său şi enumerearea ar putea continua. Acest prietenii care fără nici o îndoială că de mai multe ori s-au voit un fel de exemplu de comuniune. De mai multe ori sunt mai mulţi care sunt cât se poate de reticenţi în a începe o prietenie pe cont propriu şi se poate spune că au nevoie de anumite modele sau de exmeple pe care să le urmeze. Acest lucru se poate spune că este o realitate a lumii în care trăim. Este bine să ştim că prietenie adevărată fiecare o simte în felul său. Acest lucru a putut fii sesizat de mai multe ori. În acest sens în literatură şi în cinematografie sunt exprimate mai multe feluri de prietenii şi mai multe genuri de prietenii. Aceste lucruri se poate spune că sunt realităţi pe care trebuie să le avem în vedere. Prietenia adevărată după cum am spus poate dura timp de o viaţă. Au fost cazuri de prieteni care de mai multe ori au început în copilărie şi au durat până în momentul în care partenerii au murit. Acest lucru este mai rar dar se poate spune că lumea noastră nu a fost scutită de cazuri de acest fel.[37]

Se spune că la un moment dat doi prieteni au naufragiat pe o insulă. Insula era pustie şi cei doi prieteni au căzut de acord că singurul lucru care le-a mai rămas a fost rugăciunea. Pentru a vedea care se roagă mai bine au împărţit insula în două. Primul lucru pentru care s-au rugat a fost mâncare. A doua zii primul priten a putut vedea că marea a dus cu sine o ladă de mâncare pe valurile ei. Pe partea celui de al doilea prieten nu se vedea nimic, valurile nu au adus nimic. După o săptămână primul prieten s-a simţit singur şi a cerut lui Dumnezeu în rugăciune o soţie. A doua zii un alt vapor a

---

37 Ioana Manciu, *24 de gânduri despre prietenie* (Blurb Incorporated, 2015).

naufragiat şi singura care a supravieţuit a fost o femeie foarte frumoasă. Primul prieten s-a căsătorit cu ea. Mai apoi primul prieten s-a rugat pentru mai multă mâncare şi mai multe haine. În curând toate acestea au venit pe mare chiar în partea lui de insulă. În cele din urmă omul s-a rugat pentru un vapor care să vină să îl scape de naufragiu. A doua zii a putut vedea că la partea lui de insulă tocmai a acostat un iaht. Primul prieten şi-a luat soţia şi a decis să îl va lăsa pe prietenul său pe insulă. El l-a considerat nevrednic din moment ce rugăciunile lui nu au fost ascultate. Pe când se pregătea să păsăsească insula a putut auzi vocea lui Dumnezeu:

- De ce nu îl iei şi pe prietenul tău cu tine?

- Fiindcă nu este vrednic.

- De ce nu este vrednic?

- Toate rugăciunile mele s-au adeverit în timp ce nici o rugăciune de a lui nu a fost ascultată.

- Asta înseamnă că nu este vrednic să scape de naufragiu?

- Da.

- Eu cred că te înşeli.

- De ce Doamne?

- Dacă nu ar fii fost rugăciunea prietenului tău tu au mai fi stat pe această insulă pustie mult şi bine.

- Ce rugăciune a făcut el?

- El s-a rugat ca toate cererile tale să fie împlinite şi eu L-am ascultat.

Întâmplarea de mai sus ne spune că de mai multe ori noi trecem prin ceea ce am putea spune mai multe încerăcri şi în aceste încercări de cele mai multe ori ne singularizăm şi avem impresia că numai noi suntem cei care trecem prin ele. Acest lucru evident este fals. Încercările de cele mai multe ori se poate spune că sunt cele care ajung să ne determine ceea ce am putea spune cine sunt adevăraţii noştrii pritenii faţă de cine sunt falşii noştrii prieteni. De mai multe ori se poate spune că avem prieteni care stau cu noi numai până în momentul în care ajungem de dăm de greutăţi. Prietenia este un lucru care trece sau mai bine spus depăşeşte ceea ce am putea spune greutăţile care sunt de cele mai multe ori inerente în lumea în care trăim.[38]

38 Momentele grele sunt cele care se poate spune că ne spun cine sunt adevăraţii noştrii prieteni. Adevăraţii noştrii prieteni de cele mai multe ori vor sta alături de noi şi vor fii cât se

În viaţa tinerilor se poate spune că de cele mai multe ori prietenia este un lucru cât se poate de semnificativ şi se poate vedea că foarte multe prietenii se leagă la şcoală. Foarte multe dintre aceste prietenii sunt de lungă durată în timp ce mai puţine prietenii se poate spune că nu durează foarte mult. Este bine să ştim acest lucruri şi să le analizăm mai mult. Şcoala de mai multe ori s-a demonstrat că este un mediu în care se leagă prietenii. Evident acest lucru este bun şi trebuie încurajat. Ceea ce s-a mai putut vedea este că de mai multe ori prieteniile din şcoală nu durează mult. Acest gen de prietenii sunt prietenii false şi nu trebuie să le credem sau mai bine spus nu trebuie să le luăm în considerare. Prietenia se poate spune că este un lucru care de mai multe ori trebuie să domine relaţiile sau legăturile dintre vecini. Se poate vedea că de mai multe ori vecinii sunt cât se poate de mult într-o stare de neînţelegere sau mai bine spus de ceartă. Acest lucru duce la mai multe duşmănii. Fără să voim de mai multe ori viaţa socială este cea care ne duce la prietenie. Prietenia în sens social se poate spune că este cea care trebuie să domine legăturile pe care le avem cu vecinii noştrii. Acest lucru de mai multe ori nu există în lumea noastră.[39]

După cum se poate vedea prietenia este un lucru frumos care este definită de comuniune. Sunt mai multe lucruri care se poate spune că intră în alcătuirea unei prietenii autentice dar în această carte vom insista mai mult pe comuniunea care se fromează între prieteni. Avem nevoie de prieteni precum şi prietenii au nevoie de noi. După cum se poate vedea este greu să vorbim de prietenii duhovniceşti acolo unde nu există ceea ce am putea spune ca şi o credinţă comună sau aceiaşi credinţă în Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu este cea care alcătuieşte şi la fel de bine formează ceea ce am putea denumii ca şi priteniile duhovniceşti. Prietenia duhovnicească este un lucru cât se poate de frumos şi de ea trebuie să ţinem cont mai ales atunci când suntem într-o perioadă mai grea a vieţii noastre. Prietenii duhovniceşti de cele mai multe ori se ajută unii pe alţii în a avansa în viaţa duhovnicească. Viaţa duhovnicească după cum am spus este un lucru care de mai multe ori se simte în fapte bune, lecturi duhovniceşti, impulsionarea în spre mai multă rugăciune sau mersul la biserică. Prietenii duhovniceşti se poate spune că se împing unul pe altul în cele duhovniceşti. De acest gen de prietenii avem nevoie foarte mult în zilele noastre. Sunt mai multe comunităţi care şi ele susţin că sunt într-o stare de prietenie duhovnicească. În acest sens ştim de mai multe secte care se dau pe sine ca şi unele care cultivă prietenia duhovnicească.

---

poate de mult susţinătorii noştrii. Acest lucru este de mai multe ori trecut cu vederea şi în acest sens sunt mai mulţi care se trezesc singuri atunci când trec prin momente de greutate. Este bine să ştim că adevăraţii prieteni sunt cei care sunt alături de noi şi la bine şi la rău. În acest sens încercările şi greutăţile de cele mai multe ori ajung de consolidează prieteniile noastre şi este bine să ştim ce trebuie să facem pentru a fii cu adevărat prieteni autentici. Este bine să ştim că de această regulă nu scapă nimeni dintre oamenii şi prin urmare nici noi. Trebuie să cultivăm prietenia şi în acest mod se poate spune că în cele din urmă vom ajunge să ne bucurăm şi de roadele ei.

39 Filotei Faros, *Manual de iubire. Firea dragostei* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2005).

Este greu să vorbim de o prietenie autentică în cadrul sectelor. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă sectele sunt cele care sunt formate şi dirijate de erezii sau mai bine spus de învăţături greşite de credinţă.[40]

În zilele noastre se poate vedea că este foarte greu să ne facem prietenii duhovniceşti fiindcă acest lucru este un fapt care ne duce de cele mai multe ori departe de interesele concrete ale lumii noastre care sunt de cele mai multe ori de natură materială. Este bine să ştim că o prietenie adevărată este una care este menţinută şi susţinută de ceea ce am putea spune o trăire concretă şi deplină a vieţii duhovniceşti. Această viaţă duhovnicească după cum am spus nu îi separă pe prieteni de restul lumii ci se poate vedea că de cele mai multe ori ea îi apropie. Avem nevoie să fim prieteni în sens duhovnicesc fiindcă acest lucru se poate spune că ne duce la comuniunea adevărată şi la tot ceea ce este autentic duhovnicesc. Trăim într-o lume care este într-o criză a prieteniei. Acest lucru se poate vedea din faptul că de mai multe ori în lumea noastră sunt la modă „prieteniile diplomatice." Prieteniile diplomatice se poate spune că de cele mai multe ori sunt prietenii contextuale sau mai bine spus prietenii care sunt departe de a fii autentice. Acest gen de prietenii de cele mai multe ori domină ceea ce am putea denumii ca şi „afacerile de stat." De cele mai multe ori se poate vedea că prieteniile diplomatice nu sunt de lungă durată. Ele s-a putut vedea că de mai multe ori se finalizează cât se poate de brusc şi de neaşteptat. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am spus prieteniile dipolmatice sunt lipsite de sinceritate. În sens real, nu poate exista prietenie acolo unde nu există sinceritate. Sinceritatea şi prietenia sunt două lucruri care se condiţionează reciproc unul pe altul. Aceste fapte de mai multe ori sunt trecute cu vederea de cei care sunt orientaţi în spre profit şi în spre câştig. La fel de bine se poate spune că de mai multe ori în lumea afacerilor prietenia este necunoscută. Sunt mai multe astfel de prietenii pe care le putem vedea în zilele noastre. Oamenii de afaceri stabilesc prietenii numai acolo unde pot câştiga sau numai acolo unde pot scoate un profit. Evident, acest lucru nu este o prietenie în adevăratul sens al cuvântului şi nici nu se poate spune că prietenia este un lucru duhovnicesc în cazul lor. Dacă vom sta şi vom analiza se poate vedea că prieteniile duhovniceşti sau prieteniile care sunt dominate de credinţa în Dumnezeu sunt foarte rare în zilele noastre. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am spus tărim într-o lume care este departe de crezul

40 Secta nu este un fenomen nou în viaţa Bisericii Creştin Ortodoxe. Se cunosc secte din primele secole creştine. Aceste secte au luat o amploare maximă începând cu secolul al IV-lea secol în care creştinismul a fost adoptat ca şi credinţă oficială de imperiul bizantin. Din secolul al IV-lea şi până în zilele noastre au fost foarte multe secte. Prin urmare este de interes aici cât de creativă a fost mintea umană de a crea învăţături creştine defomate şi de a răstălmăcii sesnul autentic al creştinismului ortodox. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori adună adepţi care pretind şi care susţin că sunt adevăraţi şi autenitici. Secta este un lucru care se separă de cei din jur şi pentru acest motiv este greu să vorbim de o prietenie autentică sau mai bine spus de ceea ce în seamnă autenticitate în cadrul ei a prietenilor. Prin urmare, secta nu este un lucru care susţine prietnii adevărate şi duhovniceşti fiindcă de cele mai multe ori ea ne îndeamnă pe căi străine de Dumnezeu.

în valorile duhovniceşti. De cele mai multe ori aceste valori sunt la periferia lumii noastre care este o lume ce are la mare stimă maşinile şi vielele de lux, banii şi averile, plăcerile şi poziţiile sociale înalte. Aşa se face că de mai multe ori oamenii duhovniceşti se simt singuri şi marginalizaţi.[41]

Se spune că un mare părinte duhovnicesc stătea şi medita pe malul unui râu. La un moment dat la el a venit un tânăr.

- Părinte, aş dorii să vă rog un lucru.

- Ce lucru?

- Aş dorii să fiu ucenicul dumneavoastră.

- De ce?

- Fiindcă doresc să Îl găsesc pe Dumnezeu.

- Vino cu mine.

Părintele l-a luat pe ucenic în râu unde apa era mai mare şi acolo l-a afundat şi la ţinut mai mult timp sub apă. Ucenicul mai că îşi pierdea respiraţia. Când era pe punctul de a nu mai putea respira părintele l-a scos afară din apă.

- Ce a fost asta? A întrebat tânărul tuşind apă.

- De ce ai avut nevoie cel mai mult cât timp ai stat sub apă?

- De aer.

- Ei bine, când vei ajunge la concluzia că ai nevoie de Dumnezeu la fel ca şi aerul atunci să vii la mine şi te voi lua ucenicul meu.

Se poate spune că întâmplarea de mai sus ne spune că de mai multe ori avem nevoie de prietenii duhovniceşti pentru a ne ajuta unii pe alţii în drumul duhovnicesc sau în urcuşul nostru la Dumnezeu. Viaţa duhovnicescă este adevărat că nu este o viaţă solitară. Marii pustici care părăsesc lumea şi stau în singurătate nici ei nu sunt singuri fiindcă sunt în comuniune cu Dumnezeu. De cele mai multe ori pusticii ajung de se depărtează de această lume pentru că această lume de mai multe ori este robită păcatului şi patimilor. Pentru a lupta împotriva păcatului şi a patimilor se poate spune că de mai multe ori avem nevoie de ceea ce am putea spune viaţa duhovnicească. Viaţa duhovnicească este un lucru care după cum am spus este făcută în comuniune. Avem nevoie de comuniunea duhovnicească ce de cele mai multe ori este realizată prin

41 Paisie Aghioritul, *Cu durere şi dragoste pentru omul contemporan* (Bucureşti, 2003).

prietenii.[42] Una dintre cele mai profunde legături care se face în prietenia duhovnicească este rugăciunea unui pentru altul. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori este defineşte prietenia duhovnicească. Trăim timpuri în care oamenii se roagă foarte puţin pentru noi. Acest lucru nu este bine fiindcă din nefericire ni se spune că mai întâi trebuie să ne rugăm pentru noi înşine. Ne rugăm pentru noi înşine dar la fel de bine trebuie să ne rugăm şi pentru cei cu care suntem în comuniune duhovnicească. Sunt în comuniune duhovnicească şi acest lucru de cele mai multe ori îl exprimăm prin rugăciune. Lumea de azi se roagă foarte puţin şi pentru acest motiv se confruntă cu foarte mult greutăţi.

În comuniunea duhovnicească se poate spune că prietenul devine un *alter ego* sau un alt doilea eu. Prieteniile sfinţilor este adevărat de mai multe ori au demonstrat acest lucru. Sfinţii sunt prin excelenţă cei mai buni prieteni pe care i-am putea avea. Acest lucru este aşa fiindcă sfinţii sunt alături de pritenii lor şi la bine şi la rău. Prietenia duhovnicească după cum am spus este activă şi dinamică. Ea ne face să îl vedem tot mai mult pe Dumnezeu în prietenii noştrii. Este adevărat că Noul Testament ne cere să îi iubim şi pe duşmanii noştrii fiindcă în acest mod se poate spune că ne eliberăm de povara urii. Prietenia duhovnicească este un lucru delicat şi de cele mai multe ori urmăreşte bunăstarea adevărată a prietenului. În lumea noastră după cum am spus sunt din ce în ce mai puţin prietenii duhovniceşti fiindcă de mai multe ori omul modern a ajuns să înlocuiască prieteniile adevărate cu diferite alte surogate ale prieteniei. La fel de bine se poate spune că prietenia duhovnicească este un lucru natural sau firesc. De mai multe ori se fac aranjamente în ceea ce priveşte prietenia. Acest lucru se poate spune că este nefiresc. Când omul este un om duhovnicesc devine firesc ca el să îşi găsească alţi prieteni duhovniceşti. Este greu să fii prieten cu un om duhovnicesc dacă tu nu eşti un om duhovnicesc. Viaţa duhovnicească se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori simte şi priveşte prietenia ca şi pe un lucru firesc. Naturalul sau firescul este un lucru care de cele mai multe ori cere prietenia cu cei din jur.[43]

După cum am spus, de cele mai multe ori prietenia este un lucru care implică cu sine comuniunea duhovnicească. Fără de comuniune se poate spune că de cele mai multe ori prietenia este un lucru care nu poate fii înlocuit cu nimic altceva. După cum

42 După cum am spus în zilele noastre sunt mai multe curente psihologice care despart prietenia de comuniunea duhovnicească. De mai multe ori se poate spune că această comuniune duhovnicească ajunge de este înclouită cu tot felul de surogate psihologice. De mai multe ori în psihologice se vorbeşte de „terapia în grup.” Acest gen de terapie de mai multe ori se poate spune că este centrată în spre ceea ce am putea denumii deschiderea unuia faţă de altul. În sine se poate spune că terapia în grup nu este în nici un caz o comuniune duhovnicescă deşi şi ea este un lucru bun. Sunt mai mulţi care ajung să de vindece în comuniune cu alţii. Ceea ce dorim noi să evidenţiem cât mai mult este ceea ce defineşte şi ceea ce contuzează prietenia duhovnicească. Acest lucru se poate spune că este mai greu de realizat dar nu este imposibil.

43 Radu Teodorescu, *Firescul în religia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

se ştie în această viaţă ne facem prieteni de cele mai multe ori la şcoală, la locul de muncă, între vecinii de pe stradă, în vacanţe şi enumerarea ar putea continua. Este prin urmare nevoie să avem prieteni şi acest lucru este un fapt care de mai multe ori se poate spune că defineşte ceea ce menţine pritenia. William Shakespare era de părere că: „un prieten este cineva care te cunoaşte aşa cum eşti, înţelege ceea ce ai fost, acceptă ceea ce ai devenit şi cu blândeţe te lasă să creştini în continuare.” Se poate deduce de aici că de mai multe ori omul se schimbă. De exemplu este cât se poate de adevărat că de mai multe ori prieteniile din copilărie de mai multe ori nu mai sunt valabile atunci când suntem adulţi. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori omul este o fiinţă care se schimbă. Schimbarea de personalitate de cele mai multe ori ne face să nu mai fim compatibili cu vechii noştrii prieteni. Este bine să ştim că de cele mai multe ori devemin şi avansăm împreună cu prietenii noştrii. Adevăraţii noştrii prieteni sunt cei care sunt alături de noi atunci când trecem prin diferite schimbări ale persoanalităţii.[44]

Prietenia se poate spune că de mai multe ori este un lucru asupra căruia sunt puţini cei care meditează mai profund. Sunt mai mulţi care se poate spune că ajung să considere prieteni numai partenerii de pahar. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am spus există mai multe surogate ale prieteniei. Prietenia adevărată de este un lucru cât se poate de profund şi care în cele din urmă poate devenii un lucru duhovnicesc. Avem nevoie de prietenii duhovnceşti fiindcă se poate spune că acestea sunt printre cele mai productive. De ce sunt productive? Fiindcă ele duc la o viaţă a evlaviei şi a comuniunii. Prietenia duhovnicească este în acest sens un lucru care ajunge de ne întăreşte credinţa şi la fel de bine ne oferă o imagine cât se poate de autentică referitor la cine suntem cu adevărat. De mai multe ori pentru a ne da seama cine suntem cu adevărat şi de ce ne comportăm într-un anume fel avem nevoie să ne consultăm şi cu cei din jur. Aceştia sunt cele mai multe ori familia, rudele şi prietenii. Adevărul este că sunt foarte mulţi oamenii care sunt deficitari în a îşi face prietenii şi mai ales în a menţine prietenii. După cum am spus nu este destul numai să ne facem un prieten ci de mai multe ori trebuie să menţinem această prietenie. Acest lucru este mai greu de realizat pentru mai mulţi dintre noi.

Sunt mai mulţi care susţin că este greu să vorbim de o prietenie duhovnicească fiindcă nu avem cum să fim prieteni duhovniceşti cu alţii care nu sunt interesaţi de viaţa

44 Personalitatea omului nu este una statică ci ea este în continuă modificare. Acest lucru de mai multe ori se poate spune că este văzut ca şi un lucru firesc şi aşa şi este. Nu este firesc ca atunci când în funcţie de vârstă să avem de a face şi cu modificări ale personalităţii. Personalitatea după cum am spus trebuie să nu modifice prieteniile sau relaţiile de prietenie pe care le avem cu cei din jur. Din nefericire de mai multe ori acest lucru are loc şi pentru acest motiv mai multe prietenii devin inexistente. Acest lucru are loc se poate spune din cauza faptului că de cele mai multe ori prietenia nu este un lucru duhovnicesc. Se leagă foarte puţine prietenii duhovniceşti în zilele noastre şi pentru acest motiv a încheia o prietenie neduhovnicească se poate spune că este un lucru cât se poate de firesc în zilele noastre.

duhovnicească. Adevărul este că în lumea noastră sunt mai multe prietenii cât se poate de reprobabile. Există aşa numitele prietenii între hoţi şi tâlhari care sunt uniţi de dorinţa de a fura şi de a tâlhării pe cei din jurul lor. De mai multe ori auzim că ni se spune că aceste prietenii în realitate funcţionează. Adevărul este că în plan moral şi spiritual aceste prietenii sunt nule. De ce este aşa? Fiindcă o prietenie adevărată trebuie să ne ducă în spre tot ceea ce este bine şi frumos. Acest lucru se poate vedea că de mai multe ori nu are loc în lumea noastră. Este nevoie să fim deschişi cu prietenii noştrii şi acest lucru să îl facem pentru ca în cele din urmă să ajungem la ceea ce este şi la cum se poate definii comuniunea duhovnicească. Acolo unde prietenii sunt oamenii duhovniceşti se poate spune că de mai multe ori se ajunge şi la o comuniune duhovnicescă. Prietenia se poate spune că nu este placul celui rău sau a diavolului care prin existenţa lui este o fiinţă a diviziunii şi a dezbinării. Acesta este motivul pentru care lumea noastră este atât de divizată şi atât de dezbinată. Lucrarea celui rău este de a duce la dezbinare şi mai apoi la distrugere. Ori în comuniunea care are loc în prietenie omul de cele mai multe ori ajunge de contracarează lucrarea celui rău sau a diavolului. Prin lucrarea sa diavolul este o fiinţă a dezbinării şi pentru el se poate spune că nu există nici un fel de prietenie. Acest fapt este atestat de mai mulţi sfinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe. Lucrarea demonică este de cele mai multe ori de a îl singulariza pe om şi de a îl face pe om să fie singur şi fără de nici un prieten. Atunci când noi cultivăm prieteni se poate spune că facem un lucru care este potrivnic lucării diavoleşti. Diavolii nu sunt în nici un fel prietenii ci tot ceea ce urmăresc să insemineze în lume şi în om este ura şi dezbinarea. Este bine să avem aceste lucruri în vedere şi să le considerăm ca şi realităţi şi nu ca şi simple ficţiuni.[45]

Se spune că undeva într-un regat trăia un rege foarte prosper. La un moment dat la palatul lui a venit un mare înţelept. Acesta a intrat la rege în palat şi nici o gardă de a regelui nu l-a oprit. El s-a dus în carema unde pe tron era măreţul rege.

- Ce doreşti înţelepte? A întrebat mirat rege.

- Aş dorii o cameră în acest hotel.

- Hotel? Acesta nu este un hotel ci este platul meu.

- Eu cred că este mai mult un hotel.

- Ce te face să spui asta?

- Te rog să îmi răspunzi la nişte întrebări.

- De acord.

45 Rafail Noica, *Cultura duhului* (Alba Iulia, 2002).

- Cine a stat aici mai înainte de tine?

- Platul a fost al tatălui meu.

- Şi cine a stat mai înainte de tatăl tău?

- Palatul a fost la bunicului meu.

- Deci acest loc este unul în care oamenii locuiesc pentru puţin timp tu spui că nu este un hotel?

Regele a rămas mirat de înţelepciunea înţeleptului.

Întâmplarea de mai sus se poate spune că se potriveşte cu cei care de cele mai multe ori nu sunt dorinici de a îşi face prieteni. Sunt mai mulţi oameni care se poate spune că sunt extrem de opaci în ceea ce priveşte prietenia. Există o categorie de oamenii care de cele mai multe ori sunt plini de sine şi este adevărat ei ajung de se consideră mult prea superiori faţă de restul pentru a avea prietenii duhovniceşti. Acest fapt de mai multe ori rezultă în izolarea lor faţă de restul.[46] După cum am spus marii oamenii ai lumii de cele mai multe ori se poate spune că au fost persoane ale comuniunii. În jurul marilor oamenii ai lumii de cele mai multe ori se simte un profund simţ al comuniunii. Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că la comuniune de cele mai multe ori se ajunge prin comunicare şi marii oamenii au lumii au calitatea de a se face înţeleşi de marile mase de oameni. Comuniunea duhovnicească se poate spune că de cele mai multe ori omul simplu o poate resimţii în parohia lui. Relaţia sau legătura noastră cu preotul paroh de cele mai multe ori este o formă de comuniune duhovnicească. În acest sens se poate spune că în parohie de cele mai multe ori credinciosul simte ceea ce este comuniunea duhovnicească. Această comuniune se realizează prin rugăciuni în comun, prin cântări duhovniceşti în comun, prin activităţi parohiale sau filatropice în comun. Parohia se poate spune că este cât se poate de mult un lucru care de cele mai multe ori ne face să simţim ceea ce este şi modul în care

46 Ceea ce este paradoxal în lumea noastră este faptul că de mai multe ori sunt mai mulţi care se izolează singuri faţă de cei din jur în timă ce cei care sunt izolaţi de condiţiile geografice [insule, munţi, mlaştini sau păduri] de mai multe ori doresc comuniunea cu cei din jur. Ceea ce trebuie să ştim este că pentru un om sănăros la minte comuniunea este cea care ne aduce bucurie. Bucuria de mai multe ori se poate spune că stă în comunune. Acolo unde este comuniune de mai multe ori intervine şi bucuria. Acest fapt a fost atesta de mai multe ori de cei care trăiesc în comuniune şi sunt deschişi spre comuniune. Trebuie să ştim că de mai multe ori se vorbşete de comuniune în marile metrpolole. În marile metropole se ajunge la un apogeu al comuniunii dar mai mulţi se plâng de o oboseală a comuniunii fiindcă zilnic eşti tot cu aceiaşti oamenii. Trebuie să fim conştienţi că de mai multe ori comuniunea este un lucru raţional sau mai bine spus nu se poate să vorbim de comuniune dincolo de raţionalitate. Prin urmare suntem în comuniune atât cât este posibil şi atât cât este raţional şi nu mai mult decât ceea ce este raţional.

există comuniunea duhovnicească. La comuniunea duhovnicească de cele mai multe ori ajung oamenii credincioşi şi care îşi dau seama că sunt fraţi întru credinţă. Ei ajung de se sprijină unii pe alţii la toate faptele bune. Sfinţii părinţi sunt de părere că mântuirea nu este un act individual ci de cele mai multe ori mântuirea este un act comunitar sau un act al deschiderii în spre cei din jur. Acest lucru de mai multe ori este ignorat în zilele noastre. La fel de bine se poate spune că de mai multe ori şi viaţa de mănsătire este un lucru în care trebuie să domine prietenia duhovnicească. Părinţii dintr-o mănăstire de cele mai multe ori sunt uniţi duhovniceşti şi duc o viaţă duhovnicească care fără doar şi poate se manifestă printr-o pritenie duhovnicească. Trebuie să vedem mănăstirea mai mult ca şi pe o casă de comuniune duhovnicească şi acest lucru este o realitate şi un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Viaţa duhovnicească din mănăstire de cele mai multe ori trebuie să fie o viaţă care este dominată prietenia duhovnicească. Călugării deşi sunt în duh fraţi întru Domnul Iisus Hristos sunt în plan duhovnicesc prieteni. Nu se poate să existe mănăstire fără de prieteni duhovniceşti. Acest lucru se poate spune că este un mare adevăr pe care de mai multe ori trebuie să îl trăim şi pe care trebuie să îl vedem aşa cum este el. Prietenia duhovnicească este un lucru pe care călugărul ortodox trebuie să îl simtă şi pe care trebuie să îl experimenteze. În acest sens se poate spune că ascetul sau călugărul ortodox de cele mai multe ori ajunge de se opune lucrării de dezbinare a forţelor diavoleşti.[47]

Andre Malroux era de părere că „prietenie înseamnă a fii alături de cineva nu când are dreptate ci când greşeşte.” După cum am spus, atunci când omul are bani şi averi multe de cele mai multe ori el este cât se poate de mult căutat de prieteni. Aceste prietenii se poate spune că sunt prietenii false. Adevăraţii prieteni de cele mai multe ori se poate spune că îi avem atunci când trecem prin momente grele. Prietenii adevăraţi sunt cei care sunt alături de noi atunci când greşim şi când suntem în mari greutăţi. Acest lucru l-a făcut pe Fracisc Bacon să spună că „prietenia îndoieşte bucuriile şi înjumătăţeşte necazurile.” După cum am spus de cele mai multe ori prietenii adevăraţi sunt persoane care se poate spune că sunt cei care sunt alături de noi atât la bucurii cât şi la necazuri. Un alt lucru pe care trebuie să îl mai afirmăm este că de mai multe ori prieteniile adevărate se definesc în timp. Prieteniile adevărate sunt lungi în timp ce cele false sunt scurte. Menandru spunea că: „timpul verifică prietenii aşa cum focul verifică aurul.” Este nevoie de mai multe ori de timp pentru ca în acest fel să ajungem la ceea ce am putea spune o prietenia adevărată. După cum am spus prieteniile duhovniceşti se stabilesc într-o perioadă mai lungă de timp. Acest fapt este un mare adevăr pe care trebuie să îl experimentăm în zilele noastre.[48]

Un proverb arab spunea că: „cine doreşte prieteni fără de defecte v-a rămâne singur.” Cu toţii avem defecte dar ceea ce s-a putut vedea este că de mai multe ori să ne corectăm defectele prin comuniunea cu prietenii noştiri. Acest lucru este un mare adevăr pe care de mai multe ori trebuie să stăm să meditām asupra lui. Ceea ce trebuie

47 Radu Teodorescu, *Discernământul duhurilor în pnevlatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2016).

să ştim este că nu trebuie să le cerem prietenilor noştrii niciodată imposibilul. După cum prietenii noştiri ne acceptă cu defectele noastre se poate spune că la fel şi noi trebuie să îi acceptăm cu defectele lor. În acest mod se poate spune că în cele din urmă vom ajunge să trăim prietenii adevărate şi frumoase. Nu există om fără de defecte dar ţine de noi dacă dorim să vedem defectele aceleiaşi persoane sau să vedem calităţile ei. Este bine să vedem mai mult calităţile celor din jurul nostru fiindcă în acest mod se poate spune că vom ajunge să trăim într-o lume frumoasă. La fel de bine trebuie să ştim că prietenii sunt alături de noi când avem nevoie şi la fel de bine şi noi trebuie să fim alături de prietenii noştiri când au ei nevoie de noi. Acest lucru este exprimat de un proverb danez care ne spune că: „drumul spre casa unui prieten nu este niciodată prea lung.” Este adevărat că de mai multe ori viaţa ajunge de ne separă şi acest lucru de cele mai multe ori face ca uneori prietenii noştiri să nu mai locuiască în aceiaşi regiune sau în aceiaşi localitate ca şi a noastră. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să uităm de prietenii noştrii şi că nu mai trebuie să îi căutăm. De cele mai multe ori acest lucru este foarte des întâlnit. Când un prieten nu mai locuieşte aproape de noi tendinţa lumii de azi este ca el să fie dat uitării. Nu trebuie să ne uităm pritenii când ei sunt plecaţi departe şi trebuie să ştim că exisăt posibilitatea de a ne vizita şi de a fii împreună.

Pitagora spunea la un moment dat că: „să nu vezi în duşmanul tău decât un prieten rătăcit.” Acest lucru se referă la faptul că de mai multe ori prin iertare duşmanii au ajuns buni prietenii. Iertarea este un lucru care este mai greu de făcut mai ales când avem de a face cu prieteni. Este bine să ştim că trebuie să ne iertăm duşmanii atunci când aceştia ajung de le pare rău de greşelile lor. La acest lucru ne îndemna şi Domnul Iisus Hristos de a ierta pe duşmanii noştrii. În acest sens, de mai multe ori un duşman este posibil să fie un potenţial prieten. Sunt mai multe cazuri în care se poate vedea că prietenia a fost o forţă mai mare decât duşmănia. Aceste lucruri se poate spune că sunt realităţi care de cele mai multe ori sunt tipice unei lumi care este dominată de principiul comuniunii. Comuniunea în prietenie de cele mai multe ori aduce zâmbetul şi veselia în inima celor care o alcătuiesc. În timp ce duşmănia ne face să ne încruntăm şi să ajungem la reacţii de ură prin prietenie de cele mai multe ori vom ajunge să fim uniţi şi să trecem peste momentele grele. Acest lucru este ceea ce l-a făcut pe Samuel Butler să spună că: „pritenia este precum banul: uşor de realizat dar greu de păstrat.” Trebuie să ne străduim prin urmare să facem prietenii frumoase şi de lungă durată. Acest lucru

48 Timpul se poate spune că are funcţia de a ne spune care sunt pritenii noştrii adevăraţi faţă de cine sunt prietzenii falşi. Prietenii falşi se poate spune de cele mai multe ori nu stau mult timp cu noi fiindcă evident ei nu sunt sinceri. Este adevărat că de mai multe ori suferim când vedem că cei pe care îi credeam priteni adevăraţi ajung să ne părăsească după puţin timp. Acest lucru are loc aşa fiindcă aceşti prieteni falşi de ai noştrii sunt superificiali şi eventual ei au dorit să se folosească de noi. Prieteniile adevărate sunt de lungă durată şi uneori durează până în momentul morţii. Acestea sunt ceea ce am putea spune prieteniile care sunt cele mai autentice şi prieteniile care se poate spune că au cea mai mare şansă să devină pritenii duhovniceşti. Viaţa duhovnicescă este prin urmare un lucru care de mai multe ori se defineşte de prietenie. Prietenii adevăraţi sunt angajaţi dimpreună cu noi în viaţa duhovcnicească.

este în cele din urmă ceea ce este plăcut lui Dumnezeu. Dumnezeu nu ne-a făcut în această lume pentru a ne face duşmani dar cu siguranţă că El ne-a făcut pentru a ne face cât mai mulţi prieteni.[49]

CAPITOLUL 3

COMUNIUNEA ECCLESIALĂ, METODĂ DE ERADICARE A SINGURĂTĂŢII

Biserica Creştin Ortodoxă este o casă a comuniunii şi acest lucru este bine să fie ştiut de toată lumea. Ca şi casă a comuniunii se poate spune că de cele mai multe ori biserica se adresează unei anumite categorii de oamenii: această categorie de oamenii este categoria celor care cred în Dumnezeu. A crede în Dumnezeu şi a mărturisii un botez creştin ortodox este fără doar şi poate un lucru care stă la fundamentul comuniunii creştin ortodoxe. În acest sens trebuie să gândim Biserica Creştin Ortodoxă ca şi o modalitate de comuniune a omului. Această comuniune se face pe orizontală între oameni care mărturisesc acelaţi botez şi pe vericală cu Dumnezeu. Se poate spune că modul de comuniune pe care îl are Biserica este însuşi Dumnezeu care prin Domnul Iisus Hristos a ieşit în lume şi s-a făcut cunoscut. Acest lucru prin urmare se poate spune că este modelul suprem de comuniune şi la el trebuie să ne gândim cel mai mult.

Se spune că în munţii Himalaiei a trăia un mare înţelept pe nume Sadat. La acest înţelept veneau foarte mult oamenii pentru a îi cere sfatul în problemele cu care se confruntau. La un moment dat a venit un grup. În acest grup se făcuse mare gălăgie fiindcă fiecare dorea să vorbească primul. Atunci Sadat a strigat:

- Linişte!

  Toţi au făcut linişte.

- Ateptaţi aici până mă voi înotarce.

Înţeleptul s-a dus până în colibă şi a venit cu mai multe creioane, coli de hârtie şi un coş mai mare de nuele. Apoi le-a spus celor care au venit la el:

- Luaţi o coală de hârtie şi un creion şi scrieţi pe ea cu ce probleme vă confruntaţi. După ce aţi scris problema voastră vă rog să o puneţi în coşul care se află în mijlocul vostru.

49 Serafim Alexiev, *Vrajbă şi împăcare* (Bucureşti, 2006).

Oamenii au făcut ceea ce le spusese înţeleptul. Sadat a amestecat bine biletele şi a continuat:

- Acum vă rog să luaţi fiecare câte un bilet şi să vă gândiţi la problema pe care o vedeţi scrisă acolo.

Oamenii au luat câte un bilet şi l-au citit. Au rămas înmărmuriţi fiindcă şi-au dat seama că problemele cu care se confruntau ei erau mult mai mici în comparaţie cu ceea ce primiseră pe bilet. Au decis să este mai bine să se întoarcă la propria lor problemă. Cu toţii au plecat mulţumind înţeleptului pentru lecţia lui.

Am spus această întâmplare pentru a demonstra că de cele mai multe ori când omul ajunge să aibă o problemă se poate spune că el se vede pe sine cât se poate de singur şi de părăsit. Acest lucru nu este adevărat. În realitate se poate spune că de cele mai multe ori singurătatea este doar o stare pe care de cele mai multe ori diavolul sau cel rău o induce în inimile şi în sufletele noastre.[50] Prin urmare se poate spune că singurătatea poate fii văzută în lumea noastră: la şcoală, la sate, în pustie, în regiunile mai îndepărtate ale lumii, pe insule şamd. Ce putem face atunci când suntem singuri? Ce se poate face să fugim de povara apăsătoare a singurătăţii? Sunt mai multe lucruri pe care omul le poate face atunci când este singur. În primul rând când sumtem singuri şi mai ales când ne aflăm departe de orice comuniune umană trebuie să ne aducem aminte că Dumnezeu este alături de noi. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. Un caz celebru de singurătate care a fost biruită cu ajutorul lui Dumnezeu a fost în Vechiul Testament Sfântul Prooroc Ilie. Sfântul Ilie i-a mustrat pe regele Ahab şi pe regina sa Izabela pentru idolatrie şi pentru acest lucru a fost persecutat şi a ajuns să se ascundă în pustie. Aici Dumnezeu nu a uitat de el şi i-a trimis în fiecare zi un corb care îi aducea în cioc de mâncare. Iată că în mijlocul a celei mai mistuitoare singurătăţi Dumnezeu nu a părăsit pe alesul Său. Acest lucru nu înseamnă că dacă suntem pe crestele munţilor sau pe insule Dumnezeu va trimite corbi cu mîncare pentru ca noi să fim hrăniţi, dar este adevărat că de mai multe ori ajungem mult mai mult la conştiinţa că Dumnezeu este alături de noi.[51]

---

50 Singuritatea după cum am spus este un lucru cu care de cele mai multe ori se confruntă mai mulţi mari psihologi. Acest lucru este aşa fiindcă în cele mai multe cazuri omul este prins de problemle vieţii care din nefericire de mai multe ori ajung de îl covârşesc. Este bine să ne menţinem cât se poate de fermi în ceea ce priveşte singurătatea. Singurătatea nu este singura care trebuie să ne preocupe atunci când suntem cu adevărat singuri. Sunt bătrâni care se poate spune că prin credinţă în Dumnezeu de cele mai multe ori ajung de înving sinurătatea care îi mistuie. În special bătrânii se poate spune că sunt cei care de cele mai multe ori ajung să se simtă singuri mai ales atunci când copiii îi părăsesc. Acest fapt este o realitate a lumii în care trăim. De mai multe ori auzim că unii se plâng că bătrâneţea este o vârstă a singurătăţii. Este de amintit aici că în timp ce călugării fug de singurătate, călugăîrii creştin ortodocşi ajung să trăiască în singurătate.

Singurătatea se poate spune că este după cum am spus o realitate a lumii în care trăim. Chiar dacă nu suntem noi cei care suntem în cauză sunt mulţi bătrâni abandonaţi, copii orfani şi săraci care se simt singur. Aceşti oameni sunt oamenii la fel ca şi noi doar că pe ei se poate spune că soarta de mai multe ori i-a defavorizat. Ca şi creştini ortodocşi avem datoria de a fii solidari cu cei care sunt singuri. Se poate spune că de mai multe ori singurătatea poate fii mai apăsătoare decât foamea şi setea. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori a fost afirmat de cei care stau aproape de poli unde din cauză că este frigă nu se poate locui. Oamenii care stau în aceste regiuni se poate spune că de mai multe ori se simt singuri. Singurătatea de mai multe ori ajunge de îi apasă şi îi duce la deprimare. Se poate spune că deprimarea şi singurătatea sunt două lucruri care sunt cât se poate de înrudite şi de asemănătoare. Singurătatea după cum am spus este o realitate a lumii în care trăim.[52] Oamenii singuri şi părăsiţi lumea a cunoscut din cele mai vechi timpuri. Acest lucru nu trebuie să ne descurajeze ci se poate spune că trebuie să fim determinaţi de a lupta cu singurătatea. Singurătatea este apăsătoare şi mai ales se poate spune că de mai multe ori ea doare şi mai mult atunci când îi vedem pe alţii că sunt bine şi cu mulţi prieteni în jurul lor. De cele mai multe ori atunci ne întrebăm: cum se face că nouă ni s-au înecat toate corăbile şi altora le merge din plin şi sunt cu familia şi cu prietenii? Ceea ce trebuie să ne aducem aminte este că indiferent de ceea ce experimentăm şi de gradul de singurătate la care am ajuns nu vom fii niciodată prea singuri. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am spus cu toţii trăim prin momente de singurătate. Nu există om care să nu se fii simţi singur la un anumit moment al vieţii sale.

Lupta cu singurătatea se poate spune că este una destul de cruntă şi de cele mai multe ori ea ajunge de se dă şi pe plan spiritual. Diavolii sunt cei care ne induc mai multe sentimente negative: frică, teroare, angoasă, nelinişte etc. Un alt sentiment pe care diavolii de cele mai multe ori îl instigă în om este sentimentul deznădejdii care este cuplat cu sentimentul izolării şi al singurătăţii. Acest sentiment se poate spune că este cât se poate de propriu lucrării diavoleşti. De cele mai multe ori diavolii sunt cei

---

51 Eliane Poirot, *Sfântul Prooroc Ilie în cultul bizantin* (Sibiu, 2002).

52 Este cât se poate de adevărat că deprimarea decurge din sigurătate. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am spus prin firea lui omul a fost chemat să fie o fiinţă a comuniunii. Acest lucru a fost lăsat aşa de Dumnezeu. Se poate spune că numai oamenii răi se simt bine în singurătate. După cum am spus, omul este chemat la comuniune şi acest lucru este cât se poate de fundamental pentru existenţa lui. Pentru acest lucru se cuvine să fim solidari cu cei care sunt singuri şi părăsiţi. De cele mai multe ori singurătatea aduce în inima şi în sufletul celui singur deznădejdea fiindcă el se vede părăsit şi abandonat de toţi. Ceea ce trebuie să ştim este că trebuie să ne luptăm cu singurătatea şi în acest mod se poate spune că în cele din urmă vom ajunge să o înfrângem. După cum am spus, lumea noastră este destul de mare şi se poate spune că ea a fost creată pentru comuniune. Acesta este motivul pentru care oamenii se grupează în sate, oraşe sau metropole. Toate acestea este cât se poate de adevărat îi aduc omului un simţ al comuniunii. Este bine să ştim de acest lucru şi să îl avem în vedere.

care aduc asupra noastră acel sentiment amar care ne face să ne simţim cât se poate de departe de Dumnezeu şi de existenţa Lui. În acest sentiment de cele mai multe ori omul se simte singur şi părăsit. Trebuie să ştim că până în momentul morţii şi chiar după, Dumnezeu şi îngerii Săi nu ne părăsesc. Acest lucru este aşa fiindcă noi suntem făpturile lui Dumnezeu şi Dumnezeu nu are nici un inters ca noi să fim singuri şi părăsiţi. Aceste lucruri sunt realităţi ale lumii în care trăim. Singurătatea este o mare problemă a lumii noastre. Se poate spune că acolo unde lipseşte comuniunea de cele mai multe ori singurătatea ajunge de se instalează şi domină. Este bine să nu ne pierdem speranţa atunci când suntem singuri şi părăsiţi fiindcă nu se ştie niciodată cum vom ajuge să găsim ceea ce am putea spune ajutor şi sprijin de la cei care în cele din urmă ne vor găsii şi ne vor oferii prietenia lor. După cum am spus, la biserică omul nu se simte singur. Sunt mai mulţi oamenii care de mai multe ori ajung să vină la biserică fiindcă se simt singuri şi biserica este cea care îi ajută şi îi susţine. Singurătatea se poate spune că este de cele mai multe ori biruită de cei care merg la biserică. Sunt regiuni în care oamenii se adună de cele mai multe ori la biserică. Este de preferat de mai multe ori să fim singuri atunci când avem de a face cu ceea ce am putea spune compania oamenilor beţi, a celor vulgari şi a celor fără de lege. Acest lucru se poate spune că este un fel de singurătate binecuvântată. Este mai bine să fim singuri decât să fim în companie sau în comuniune cu oamenii răi. Acest lucru este aşa fiindcă în realitate atunci când suntem singuri fiindcă cei din jurul nostru sunt răi facem un lucru care este pe placul lui Dumnezeu. Poate unul dintre oamenii care a cunoscut cel mai bine singurătatea a fost Domnul Iisus Hristos. Se poate spune că atunci când a fost vândut şi trădat şi până în momentul morţii Domnul Iisus Hristos a simţit ceea ce este singurătatea totală. Prin urmare, Hristros a cunoscut gustul amar al singurătăţii. El este alături în mod nevăzut cu toţi cei care sunt singuri.[53]

Se spune că la un psiholog la un moment dat a venit un om care i-a spus:

- Bună ziua.
- Bună ziua.
- Am o problemă.
- Ce problemă?
- Mă simt permanent singur şi deprimat.
- Cred că ştiu care este soluţia.
- Care este?

53 Liliana Ene Aron, *Conceptul ortodox de comuniune* (Tripag, 2011).

- Vino cu mine.

Doctorul l-a luat şi l-a dus la fereastră unde se vedea un cort mare de circ. Apoi doctorul i-a spus:

- Vezi acel cort de circ de acolo?

- Da.

- Acela este un circ. Eu aş spune că ar fii bine să mergi la acel circ fiindcă au un claun care este extrem de amuzant. Nu cred că există un claun mai amuzant decât el. Du-te şi priveşte-l pe acest claun şi sunt singur că nu vei mai fii deprimat.

- Doctore, chiar eu sunt acel claun.

Întâmplarea de mai sus ne spune că de mai multe ori sunt mai mulţi care se confruntă cu ceea ce am putea spune singurătatea lăuntrică sau singurătatea interioară. De mai multe ori sunt mai mulţi care se poate spune că ajung să ia asupra lor problemele altora fără să ajungă să îşi rezolve problemele lor. Acest lucru are loc fiindcă după cum am spus în lumea noastră comuniunea este un lucru deficitar. După cum vom vedea în rândurile care vor urma de mai multe ori sunt mai mulţi care ajung să se considere pe sine cât se poate de buni şi că lor trebuie să li se slujească şi ei trebuie să fie în comuniune şi în rest nimeni nu mai trebuie să fie ca şi ei.[54] Adevărul este că sunt mai mulţi dintre noi care se poate spune că sunt mai puternici şi care de mai multe ori ajung să îi asume şi să îi susţină pe cei din jurul lor. Acestui gen de comuniune singurătatea nu îi poate face faţă. Trebuie să ne opunem singurătăţii şi cel mai bine facem acest lucru prin comuniune. După cum am spus, premiza lucrării noastre este că fără doar şi poate comuniunea este un lucru care înseamnă deschidere

54 A asuma suferinţa şi necazurile altora de mai multe ori este un lucru cât se poate de bun cu condiţia ca noi să fim destul de puternici ca să putem face acest lucru. Se poate spune că trebuie să fim în comuniune cu restul şi să aducem cât mai multă mângâiere în jurul nostru. Comuniunea se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori face ca suferinţa prin care trec unii dintre noi să nu mai fie aşa de mare. Acest lucru este aşa fiindcă prin comuniune se poate spune că suferinţa se diminuează. Trebuie să îi asumăm pe cei din jurul nostru la fel cum şi cei din jurul nostru trebuie să ne asume pe noi. Acest lucru este o realitate a lumii în care trăim şi este bine să fim conştienţi de ea. Singurătatea este un lucru care după cum am spus de mai multe ori poate fii învinsă prin comuniune. Trebuie să ştim că nu orice fel de comuniune vine de hac singurătăţii ci se poate spune că de cele mai multe ori comuniunea duhovnicească este cea care în cele din urmă v-a ajunge să fie cea care v-a birui sau v-a învinge singurătatea. Acolo unde nu este comuniune duhovnicească se poate spune că de mai multe ori singurătatea v-a ajunge să recidiveze. Singruătatea se poate spune că este un lucru bun numai pentru călugări dar după cum ştim nici chiar călugării nu sunt singuri ci de cele mai multe ori ei sunt în comuniune cu Dumnezeu.

sinceră faţă de cei din jurul nostru şi acest lucru este un fapt care este cât se poate de evident şi de clar pentru noi. Comuniunea este un lucru care după cum am spus ne duce în spre ceea ce am putea spune sensul şi simţul ultim că am înfrânt singurătatea. Nu trebuie să fim pasivi nici atunci când suntem în comuniune şi nici atunci când ne confruntăm cu singurătatea. Singurătatea de mai multe ori se poate spune că ajunge să ne înrobească şi la fel de bine să ne facă să fim cât se poate de mult păsăriţi de orice speranţă. După cum am spus, trebuie să fim conştienţi de faptul că de mai multe ori în lumea noastră sunt mai multe forţe ale întuneciului sau mai bine spus diavoli care instigă în lumea noastră singurătatea şi izolarea. În Noul Testament s-a putut vedea că de cele mai multe ori cei care din nefericire au ajuns să fie demonizaţi de mai multe ori erau purtaţi de duhurile necurate în pustie şi în locuri părăsite. Acest lucru ne spune că diavolii sunt cei care de cele mai multe ori instigă în lumea noastră singurătatea şi sentimentul că suntem abandonaţi şi că pentru noi nu mai este nici o şansă. Adevărul este că trăim într-o lume în care de mai multe ori cei bogaţi iubesc să îşi etaleze averile şi banii pentru ca în acest mod să îi facă pe cei mai săraci să se simtă singuri şi părăsiţi. Evident, se poate spune că acesta este un comportament retrograd şi nu este în nici un caz un comportament cât se poate de autentic. Nu trebuie să ne etalăm prietenii şi averile pe care le avem cu orice ocazie şi în orice situaţie. Acest lucru se poate spune că este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere.[55]

După cum am spus, ortodoxia este o credinţă care de mai multe ori pune în faţa omului singur mai multe metode de a ieşii din singurătate. Acest lucru se face prin parohie. Se poate spune că cel care participă intens la viaţa parohiei ajunge de nu mai este singur. Acest fapt se poate spune că este o realitate de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să o avem în vedere. Parohia şi viaţa din parohie se poate spune că sunt lucruri care sunt la îndemâna oricărui credincios. Orice parohie are un consilu parohial care este format de obicei din cei mai buni membrii ai unei parohii. Parohia este un lucru care de mai multe ori este o realitate care ne duce în spre credinţă şi în spre depăşirea singurătăţii. Totuşi, parohia nu trebuie căutată numai pentru a ieşii din singurătate ci se poate spune că de mai multe ori cel care este singur trebuie să ajungă să îşi dorească să fie în comuniune cu Dumnezeu. Nu poate fii în nici un fel un om singur dacă este în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că este o realitate care de mai multe ori este contestată de cei care nu cred în Dumnezeu sau de atei. Aceste lucruri se poate spune că sunt fapte pe care trebuie să le avem în vedere şi pe care trebuie să le prezentăm aşa cum sunt ele. La fel de bine este cât se poate de adevărat pe lângă parohie pentru a îl scoate din singurătate pe cel care este singur şi părăsit de mai multe ori biserica ne pune la îndemână un duhovnic sau un părite duhovnicesc. Părintele duhovnic se poate spune că este o persoană cu care trebuie să fim sinceri şi cu care trebuie să ajungem să fim în comuniune.[56]

---

55 Frank Schaeffer, *Dans de unul singur. Căutarea credinţei ortodoxe în era falsei religii* (Alba Iulia, 2007).

Ceea ce s-a putut remarca este că de cele mai multe ori singurătatea este un lucru care de cele mai multe ori se instalează în om treptat sau de ce nu progresiv. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori omul se simte că este un fel de înstrăinat cu cei din jur sau cu lumea din jur. Acest fapt se poate spune că este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Singurătatea este un lucru cât se poate de rău şi ea nu a fost în nici un caz voită de Dumnezeu. Se poate spune că de mai multe ori simţul singurătăţii şi al înstrăinării de mai multe ori sunt instigate în om de mai multe ori de diavoli. Sunt oamenii care deşi trăiesc în mari metropole de mai multe ori se simt singuri şi părăsiţi. Acest lucru este aşa fiindcă aceşti oameni de cele mai multe ori nu au ceea ce am putea spune o viaţă duhovnicească sau mai bine spus un mod de viaţă duhovnicească. Viaţa duhovnicească este un lucru care de cele mai multe ori îl face pe om să aibă sens şi în acest sens să nu mai fie singur. Omul se simte singur de mai multe ori când simte că viaţa lui nu mai are nici un sens. Lipsa de sens de mai multe ori este un lucru care se coexistă cu singurătatea. Singurătatea este apăsătoare, urâtă şi deprimantă. În marile metropole se poat vedea de mai multe ori oamenii singuri. Acest lucru este aşa fiindcă în marile conglomerate de mai multe ori omul ajunge de se depersonalizează. Ce înseamnă că omul se depersonalizează? Acest lucru înseamnă că de mai multe ori omul nu mai ajunge să fie decât o cifră de impozit şi de plată a taxelor. Aceste lucruri ajung să îl însigureze pe om care îşi dă seama că de mai multe ori îi este negat ceea ce am putea spune unul dintre drepturile fundamentale ale sale: acela de a fii o persoană. Se poate spune că persoana este o entitate a comuniunii însă această comuniune trebuie să fie firească şi naturală şi nu trebuie să fie numerică sau matematică. În lumea noastră de mai multe ori persoana devine o cifră şi nimic mai mult. Acest lucru este o realitate care de mai multe ori este trecută cu vederea. Avem mulţi oameni singuri. Este destul după cum am spus să privim azilele de bătrâni şi orfelinatele de copii. Acolo sunt oamenii care se poate spune că ajung să expeirmenteze pe pielea lor ceea ce este singurătatea. După cum am spus, în această lume una dintre chemările noastre fundamentale este să facem o lume a comuniunii şi nu o lume a singurătăţii. Acest lucru este aşa fiindcă în timp ce comuniunea aduce bucurie, singurătatea este cea care aduce tristeţea. Singurătatea şi tristeţea sunt două lucruri care se poate spune că sunt de cele mai multe ori stări cât se poate de înrudite. Sunt foarte rare cazurile de oamenii care când sunt singuri nu sunt trişti. Ceea ce trebuie să ştim este că mai mult decât orice trebuie să fim în comuniune cu Dumnezeu.

---

56 Duhovnicul se poate spune că trebuie să îşi i-a în serios chemarea lui de a fii păstor de suflete. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori viaţa duhovnicească se poate spune că implică a vea de a face cu oamenii singur. Sunt sufletele în lumea noastră care stau părăsite şi singure în cine ştie ce colţuri de odăi ponosite. Aceste realităţi trebuie să ne facă conştienţi că lucrarea duhovnicului este una cât se poate de serioasă. Duhovnicul se poate spune că trebuie să fie conştient că singurătatea este o mare problemă a lumii noastre. Sunt oamenii singuri care de mai multe ori au ajuns aşa din cauza faptului că s-au confruntat de mai multe ori cu mai multe greutăţi ale lumii din jur. Aceste lucruri se poate spune că trebuie să ne facă conştienţi că trebuie să ne opuem singurătăţii şi că duhovnicul are şi menirea de a fii un luptător de partea celor singuri.

Când suntem în comuniune cu Dumnezeu ajungem de nu mai suntem trişti şi nici singuri. Aceste fapte se poate spune că sunt realităţi cu care de mai multe ori ne confruntăm de mai multe ori în lumea noastră. Singurătatea este o realitate care de mai multe ori face ravagii în lumea noastră. Sunt mai multe cazuri de sinucidere din cauza singurătăţii. Acest lucru este grav şi pentru acest motiv am ales să vorbim în rândurile de mai sus de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care poate fii comnbătută singurătatea în lumea noastră. Chiar dacă noi ca şi persoane nu suntem singuri se poate spune că acest lucru nu înseamnă că nu sunt alţii care sunt singuri. Sunt destui de mulţi oamenii singuri. Sunt oamenii în lumea noastră care tânjesc după comuniune cu semenii lor şi ea nu este. Sunt oamenii care vor mai multă comuniune cu vecinii lor şi aceştia nu o oferă.[57]

Într-una dintre poveştile nativilor americani este şi următoarea întâmplare. Se spune că la un moment dat a existat o femeie înţeleaptă. Ea a călătorit prin munţi şi undeva într-un râu a găsit o piatră extrem de preţioasă. A luat această piatră şi a pus-o în sacoşa ei. A mers mai departe şi la un moment dat s-a întâlnit cu un om care i-a cerut ajutorul.

- Sunt un călător înformetat. Nu ai nimic să îmi dai să mănânc?

- Ba da, a spus femeia după care a deschis sacoşa ei unde avea mâncarea. Acolo călătorul a văzut piatra perioasă.

- Nu îmi dai mie acea piatră?

- Ba da. Ia-o.

Călătorul a luat piatra şi a plecat cu ea. Era o piatră preţioasă care valora mai mult. De acum pentru tot restul vieţii sale el nu mai trebuie să muncească. Cu timpul călătorul a ajuns să aibă mustrări de conştiinţă. A venit în cele din urmă cu piatra înapoi la femeie şi i-a spus:

- Îţi mulţumesc pentru piatră şi te rog să iei înapoi. Este foarte frumoasă dar vreau să îţi cer un lucru şi mai de preţ decât aecastă piatră preţioasă.

- Ce este?

- Vreau să îmi dai acel lucru care te-a făcut să îmi dai această piatră cu atât de multă uşurinţă.

Evident, acel lucru este cât se poate de evident că a fost bunătatea. Se poate spune că în lumea noastră bunătatea este o noţiune în criză. Fiindcă suntem din ce în ce

57 Costion Nicolescu, *Mic tratat de iubire urmat de alte iubitoare studii şi eseuri* (Iaşi, 2012).

mai puţini oamenii care dau dovadă de bunătate de mai multe ori omul devine din ce în ce mai singur. După cum am spus, singurătatea este monotonă în timp ce comuniunea este un lucru dinamic şi energic. În comuniune se poate spune că de cele mai multe ori ne îmbogăţim. De ce ne îmbogăţim? Ne îmbogăţim de experienţele celor din jur, de trăirile lor, de experienţele lor, de reuşitele şi de împlinirile lor. În singurătate se poate spune că de cele mai multe ori sărăcim. Sărăcim fiindcă ajungem de nu mai avem cu cine dialoga şi cu cine conversa.[58] După cum am spus, în timpurile noastre am ajuns să fim martorii la ceea ce am putea spune ca şi „singurătatea în colectiv." Ce este singurătatea în colectiv? Este acea singurătate pe care omul o simte când stă în apartamentul lui şi ştie că vecinii sunt prea ocupaţii să converseze şi să dialogheze cu el, că la televizor se poate doar uita fără să poată conversa cu nimeni. Că în autobuz oamenii sunt prea grăbiţi să mai stea la discuţii. Că la locul de muncă lumea are prea mult de muncă pentru a mai găsii timp de conversaţii. Că trebuie să fie atent pe stradă fiindcă s-ar putea să fie furat. Că taximetristul caută să i-a taxe mai mari decât cele obişnuite. Aceste lucruri de mai multe ori contuzează în lumea noastră ceea ce am putea spune sentimentul singurătăţii în colectiv. Acest sentiment se poate spune că se instalează în semenii noştri treptat şi nu dintr-o dată. Singurătatea după cum am spus este un sentiment care se poate spune că nu este compatibilă cu comuniunea. După cum solidul şi lichidul sunt două stări care se află în opoziţie tot aşa de cele mai multe ori singurătatea şi comuniunea sunt cât se poate de mult în opoziţie. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realităţi care ţin de lumea în care trăim. Nu trebuie să ne facem mari iluzii în ceea ce priveşte singurătatea. Sunt mai mulţi oamenii care atunci când ajung la necazuri se poate spune că de cele mai multe ori ajung la ceea ce am putea spune sentimentul singurătăţii. Singurătatea se poate spune că se instalează în inima noastră atunci când nu suntem atenţi şi mai ales atunci când nu ştim foarte bine despre modul în care se defineşte comuniunea.[59]

---

58 Dialogul şi coversaţia se poate spune că de cele mai multe ori sunt metode de a combate şi de a ne opune singurătăţii. De cele mai multe ori sunt mai mulţi care monopolizează dialogul în lumea noastră. Sunt voci care de mai multe ori se fac auzile în mas media şi care se poate spune că ne fac de mai multe ori fără dreptul de a oferii replică. Acest lucru de mai multe ori face ca omul să se simtă singur deşi mas media este una cât se poate de operativă în lumea noastră. De mai multe ori mas media este ocupată de scandaluri şi de mai multe mizerii şi în acest fel se poate spune că ea uită pe cei mici şi singuri. Sunt foarte mulţi oamenii care deşi au televizor şi radio se simt singuri. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că aceşti oamenii nu mai ajung să fie în comuniune. Comuniunea mediatică se poate spune că de cele mai multe ori este doar o simulare a adevăratei comuniuni. Mas media oferă fără să primească. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori este ceea ce duce la singurătate. Trăim înt-o lume care trăieşte din ce în ce mai multe ceea ce am putea spune singurătatea la televizor. Această singurătate se poate spune că trebuie oprită şi trebuie să ne opuenm împotriva ei.

59 Jean Claude Larchet, *Despre iubirea creştină* (Bucureşti, 2010).

Prin urmare se poate spune că mersul la biserică este un act de comuniune. Acest lucru se defineşte prin mărturisirea unei credinţe comune în Dumnezeu. Comuniunea de la biserică după cum am spus nu este orientată în spre a îl face pe om să nu fie singur dar fără doar şi poate mersul la biserică este şi un remediu împotriva singurătăţii. Sunt mai mulţi oamenii care vor să fie în comuniune cu semenii lor în plan religios sau duhovnicesc. Acest lucru fiindcă ei simt că trebuie să îşi împărtăşească credinţa. Ne împărtăşim credinţa cel mai bine prin faptul că mergem la biserică. Există în acest sens mai multe parohii care sunt extrem de unitare şi care au un profund simţ al comuniunii. Aceste parohii de mai multe ori organizează activităţi cu membrii parohiei în care se poate spune că de mai multe ori membrii sunt în comuniune. Este bine să ştim în acest sens că una dintre menirile bisericii este de a fii o casă a comuniunii. Acest lucru se poate spune că trebuie să ne facă să acceptăm pe cei care vin la biserică.[60] Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care de cele mai multe ori aduc în noi conştiinţa a ceea ce este comuniunea. Suntem în comuniune şi acest lucru se poate spune că trebuie să ne facă să ne simţim împliniţi. De mai multe ori se poate vedea că omul caută ceea ce am putea spune simţul împlinirii sau doreşte să fie împlinit. Acest lucru îl face pe om să iese din sine şi de mai multe ori se poate spune că îl duce la comuniune. Dorinţa de împlinire a omului de mai multe ori se face prin rugăciune, metodă prin care persoana umană se poate spune că intră în legătură cu Dumnezeu. Ceea ce ne spune biserica este că a intra în legătură cu Dumnezeu nu este un lucru care se face singuri ci de cele mai multe ori se realizază prin ceea ce am putea spune rugăciunea în comun. În acest sens slujbele bisericii sunt o invitaţie la comuniune. Acest lucru este atestat de mai multe ori. Litughie în limba greacă înseamă în sens iniţial lucrare în comun sau lucrare publică. Este adevărat că de mai multe ori omul are posibilitatea de a se socializa în mai multe alte locuri dar ceea ce nu găseşte în aceste locuri se poate spune că de mai multe ori este comuniunea duhovnicească. După cum am spus există mai multe tipuri de comuniune în lumea noastră: comuniune socială, comuniune culturală, comuniune artistică, comuniune ştiiţifică şamd. Ceea ce nu găseşte omul în această lume se poate spune că este comuniunea duhovnicească pe care o găseşte numai în biserică.

---

60 La biserică se poate spune că se întâlnesc oamenii din mai multe categorii sociale care sunt uniţi de o credinţă comună. Acest lucru de cele mai multe ori este un lucru pe care trebuie să îl încurajăm. Mai mult decât toate şi decât orice se poate spune că rugăciunea este un lucru care de cele mai multe ori îi face pe oameni să fie în comuniune şi să nu se mai simtă singuri. În acest sens se poate spune că rugăciunea din biserică este cea mai puternică dovadă că nu suntem singuri. Sunt oamenii care după cum am spus se confruntă foarte mult cu singurătatea şi acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avemn în vedere. Chiar dacă noi ca şi persoane nu suntem singuri se poate spune că sunt mai mulţi care se simt singuri şi la fel de bine nu au prea multe persoane în jurul lor. Atunci când ne rugăm în biserică împreună demonstrăm că nu suntem singuri ci cu toţii suntem uniţi în credinţa în Domnul Iisus Hristos. Acest lucru este un fapt care de cele mai multe ori anulează singurătatea.

Singurătatea este o problemă care de mai multe ori face ravagii în lumea noastră. Deşi noi nu suntem singuri se poate spune că sunt mai mulţi oamenii care devin victime ale singurătăţii. Se ştie de mai mulţi bătrâni care ajung să fie abandoaţi şi în acest fel se poate spune că ei ajung să trăiască într-un profund simţ al singurătăţii. După cum am spus, nu trebuie să ne fie ruşine să apelăm la biserică atunci când suntem în singurătate. Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că de mai multe ori biserica a fost un spital în care cei bolnavi sufleteşte s-au vindecat. Nevoia de comuniune după cum am spus este un lucru pe care omul îl simte în mod natural şi în mod firesc. Acest fapt este prin urmare un drept al omului de care nu se cade să îl lipsim. Singurătatea după cum am spus este un sentiment care de cele mai multe ori îl demoralizează pe om şi îi dă un profund simţ al abandonlului. Acest lucru trebuie să fie foarte bine cunoscut. Biserica este cea care ne spune că nu trebuie numai să primim comuniune ci la fel de bine trebuie să oferim comuniune. Într-o parohie se poate spune că oamenii sunt chemaţi să exerseze în comuniune. Acest fapt trebuie să ne facă conştienţi că în parohie suntem în comuniune cu toţi cei care uneori se simt singuri. Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori singurătatea este un lucru pe care la un moment dat şi noi vom ajunge să îl simţim. Ceea ce s-a putut vedea este că de mai multe ori sunt mai multe persoane care sunt aduse la singurătate de oamenii răi şi acest lucru se poate spune că este un lucru care nu poate să ne lase indiferenţi. Trebuie să fim cât se poate de mult pregătiţi să oferim comuniune atunci când suntem la biserică. Acest lucru se poate spune că este un fapt pe care ni-l cere însuşi Dumnezeu. Să ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos a predicat comuniunea şi tot ceea ce ţine de comuniune. Acest fapt este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont mai mult. Oamenii răi de mai multe ori ajung de îi izolează pe cei nevinovaţi şi în acest mod se poate spune că în lumea noastră de mai multe ori ne întâlnim cu singurătatea. Omul singur după cum am spus de cele mai multe ori este deprimat şi peimist. El tinde să creadă de viaţa lui nu mai are sens şi că totul este terminat pentru el.[61]

Se spune că la un prinţ a venit la un moment dat un înţelept cu trei păpuşi.

- Ce este cu aceste păpuşi? Tu crezi că eu sunt copil mic să mă joc cu păpuşi? A spus intrigat prinţul.

- Nu prinţe, ci eu vreau să te învăţ o lecţie.

- Ce lecţie?

- Ia un fir de aţă şi pune-l prin urechea primei pupuşi.

  Prinţul a făcut aşa şi a putut vedea că aţa ieşit pe cealaltă ureche.

---

61 Constantin Scouteris, *Fiinţa ecclesială. Contribuţii la un dialog teologic* (Cugir, 2006).

- Aceştia sunt oamenii care dacă le spui un lucru le intră vorba pe o ureche şi le iasă pe cealaltă. Acum bagă un fir de aţă în urechea celei de a doua. Prinţul a făcut aşa şi a putut vedea că aţa a ieşit pe gură.

- Aceştia sunt al doilea tip de oamenii: tot ceea ce le spui le spun şi altora şi nu ştiu să păstreze nici un secret. Acum pune aţa în cea de a treia păpuşă. Aţa nu a ieşit de loc.

- Aceştia sunt al treilea tip de oamenii, tot ceea ce le spui rămâne în ei şi nu spun nimic la nimeni.

- Şi atunci care este cel mai bun tip de persoană? A întrebat prinţul.

Înţeleptul a scos a patra păpuşă şi a spus prinţului:

- Baţă aţa prin ureche. Aţa a ieşit pe cealaltă ureche.

- Acum bagă o din nou.

Aţa a ieşit pe gură.

- Bagă aţa din nou.

Aţa nu a ieşit deloc.

- Acesta este cel mai bun tip de persoană. Un om ca să fie de încredere trebuie să ştie când să asculte, când să tacă şi când să vorbească.

Am spus această întâmplare pentru a demonstra că de mai multe ori trebuie să avem cunoştinţă că există mai multe legi ale comunicării. Aceste legi ale comunicării se poate spune că trebuie să le cunoaştem şi să le respectăm. Comunicarea este în acest sens un lucru care nu se face oricum şi în orice fel. La fel este cazul şi cu comuniunea.

Se poate spune că există o legătură strânsă dintre comuniune şi comunicare.[62] În lumea noastră se comunică foarte mult dar se ascultă foarte puţin. Se comunică la televizor, se comunică la radio, se comunică în ziare, se comunică pe internet şi se comunică prin sateliţi. Ceea ce se poate vedea este că de mai multe ori acest gen de comunicare nu este destul pentru a îl face pe om să iese din singurătatea lui. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că omul este o fire care se află în dialog sau mai bine spus de mai multe ori este definit de dialog. Comunicarea după cum am spus se poate spune că eradichează o parte din singurătate însă ea nu este cea care îl face pe om să fie deplin în comuniune. Comunicarea pentru a îl face pe om să iese din sigurătate are nevoie de ceea ce am putea spune un profund simţ al deschiderii persoanei. Cu cât persoana se deschide în spre ceilalţi se poate spune că cu atât mai mult ea v-a ajunge să fie mai în comuniune şi în acest sens să depăşească singurătatea. Spovedania se poate spune că este cea care îl face pe om să se deschidă în spre ceilaţi şi în acelaşi timp să fie cât se poate de mult fericită. Atunci când omul ştie că este în stare de comuniune în el se instalează sentimentul de fericire. Acest sentiment după cum am spus este unul care se înrudeşte foarte mult şi este extrem de des întâlnit. În timp ce comuniunea îl face pe om fericit se poate spune că singurătatea îl face pe om să nu mai fie fericit. De cele mai multe ori acest lucru este întâlnit în lumea noastră. Sentimentele de singurătatea sunt profund întâlnite la adolescenţi care de mai multe ori se simt părăsiţi şi fără de nici un rost în această lume.[63]

Pentru a scăpa de singurătate de mai multe ori omul recuge la alcool. Acest lucru este pentru mai mulţi un refugiu şi se poate spune că pe termen scurt acest remediu funcţionează însă pe termen lung se poate vedea că de mai multe ori singurătatea este un lucru care în cele din urmă duce la ceea ce am putea spune tristeţe. Tristeţea este un lucru cât se poate de des întâlnit şi de mai multe ori ea se poate spune că este soră bună cu singurătatea. Acest lucru este bine să îl ştim. Băutura este un remediu pentru mai mulţi împotriva singurătăţii. Însă se poate spune că de mai multe ori părerile sunt

---

62 Comuniunea este un lucru care de cele mai multe ori este definită de gradul de comunicare la care am ajuns. Sunt mai multe situaţii în care se poate vedea ceea ce am putea spune nevoia de comunicare. Suntem în comunine atunci când comunicăm. Ceea ce s-a putut vedea în zilele noastre este că de mai multe ori există comunine fără să fie prea multă comunicare. Acest lucru are loc de mai multe ori în zilele noastre. Comuniunea şi comunicarea se poate spune că sunt două lucruri care nu pot exista una fără de alta. Sunt mai mulţi care sunt extrem de comunicativi dar acest lucru ei nu îl fac cu cei care sunt singuri. În acest sens, se poate spune că un om care nu comunică de mai multe ori ajunge să fie singur. Singurătatea este un lucru care este incompatibilă cu comunicarea. Ceea ce trebuie să ştim este că nu toţi oamenii ajung să comunice la fel de bine şi la fel de mult. Pentru a face o lume a comuniunii trebuie să comunicăm şi să fim cât se poate de deschişi unii faţă de alţii fiindăc numai în acest mod vom ajunge să ne depăşim propiile deficenţe.

63 Serban Tica Pr. Vasilios Thermos, *Pentru o înţelegere a adolescenţei. Primăvara înnegurată* (Bucureşti, 2011).

cât se poate de diferite în ceea ce priveşte singurătatea. Eugene O'Neil spunea la un moment dat că „singurătatea omului nu este altceva decât frica de viaţă." Este adevărat că sunt mai mulţi oameni care se tem de lumea din jur, care se tem de ceea ce am putea spune modul de viaţă al acestei existenţe. Frica de lume şi frica de viaţă de cele mai multe ori se poate spune că îl face pe om singur. Omul preferă să fie singur decât să se întâlnească cu marile probleme cu care se confruntă lumea din jur. Acest lucru se poate spune că este un fapt care a putut fii constat de mai multe ori.[64]

Denis Diderot era de părere că „numai omul rău este singur." Este cât se poate de adevărat că în sens moral atunci când avem de a face cu om rău de mai multe ori lumea îl evită şi în acest sens omul ajune singur. Sunt mai mulţi oamenii răi care în realitate nu sunt conştienţi de acest lucru. Singurătatea este un lucru care este cât se poate de înrudit cu răutatea. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că răutatea nu acceptă şi nici nu tolerează comuniunea. Comuniunea se poate spune că este de cele mai multe ori un atribut al binelui şi al frumosului. Omul rău este un om care prin răutatea lui se izolează de restul. Este adevărat că oamenii răi de mai multe ori caută compania celor care sunt la fel de răi ca şi el dar acest lucru nu îi scuteşte de singurătate. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă am spus că în esenţa ei comuniunea este mai mult decât toate un lucru duhovnicesc sau spiritual. Ceea ce trăiesc de cele mai multe ori oamenii răi este mai mult ceea ce am putea spune o caricatură a singurătăţii. Răutatea este un lucru care am putea spune că în cele mai multe cazuri de închide în noi şi ne face să fim singuri. Se poate spune că omul rău este singur dacă aparent el trăieşte în comuniune cu alţii. Este cât de poate de adevărat că de cele mai multe ori răutatea ne oferă un fel de iluzie a comuniunii dar acest lucru se poate spune că este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont în contextul în care de cele mai multe ori răutatea se poate spune că se ascunde şi se camuflează de mai multe ori. Răutatea este un lucru care se poate spune că este o cale deschisă în spre singurătate şi de acest lucru nu trebuie să avem nici o îndoială.

Este adevărat că există şi un anumit gen de singurătate care este bună. Acest gen de singurătate se poate spune că este ceea ce am putea spune atunci când evităm să

64 Viaţa este cu adevărat de mai multe ori dificilă pentru mai mulţi dintre noi. Sunt mai mulţi care cu foarte mare greutate ajung de se integrează în lumea din jurul lor. Acest lucru este bine să îl ştim şi să fim conştienţi că nu toţi privesc viaţa la fel de uşor cum o privim noi. Este bine să ştim că viaţa este un lucru care de mai multe ori trebuie tratat ca şi atare. Viaţa este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere dar se poate spune că ea nu trebuie să ne însingurreze ci mai mult să ne aducă în comuniune. Viaţa a fost lăsată de Dumnezeu pentru ca să o trăim în comuniune. Acest lucru a fost de mai multe ori expeirimentat de mai mulţi înaintaţi de ai noştrii. Trbeuie să privim viaţa ca şi o metodă de comuniune şi nu ca şi o metodă de însigurare. Acest lucru se poate spune că include şi viaţa religioasă. Viaţa religioasă se poate spune că de cele mai multe ori ne deschide în spre comuniune. Este vorba în primul rând de comuniunea cu Dumnezeu şi mai apoi de comuniunea cu cei din jurul nostru care şi ei îl caută pe Dumnezeu.

fim în compania oamenilor răi. Acest gen de singurătate este un lucru bun şi de ce nu este o formă de martiriu. De mai multe ori în lumea noastră se poate spune că se întâmplă ca singura formă de comuniune care ne este oferită să fie un anturaj rău. Din anturaj de mai multe ori omul a ajuns să se înrăutăţească şi el: a ajuns să consume droguri, să fumeze, să fure, să mintă şi să înjure. Fără doar şi poate anturajul este cel care îl schimbă pe om. Acest lucru este un fapt care de fost mărturisit de mai multe ori şi sunt mai mulţi care fără doar şi poate sunt conştienţi de acest lucru. Anturajul trebuie să fie un lucru care să ne preocupe fiindcă dacă ajungem într-un anturaj rău este mai bine să renunţăm la el şi să fim singuri. Singurătatea se poate spune că este o realizate şi un lucru care este bun şi de dorit atunci când tot ceea ce ni se oferă în jurul nostru este răutatea. Acest lucru este trăit şi experimentat de mai multe ori de marii călugări ortodocşi care ajung de se singularizează de lume ci se poate spune că se retrag din ea. Issac Newton spunea la un moment dat că: „oamenii sunt singuri fiindcă construiesc ziduri în loc de poduri.” După cum am spus, în această lume nu toţi sunt la fel de apabili şi la fel de frumoşi şi acest lucru de mai multe ori ne face să fim cât se poate însiguraţi faţă de cei din jur. După cum am spus, comuniunea de cele mai multe ori implică o ieşire din noi înşine în spre cei din jur. Acest fapt se poate spune că este un lucru care de mai multe ori nu trebuie să ne lase indiferenţi.[65]

Se spune că la Roma în Italia a existat un flautist pe care îl chema Prinţul. La unul dintre spectacole Prinţul a căuzt de pe scenă şi şi-a rupt un picior. Oamenii l-au salavat şi l-au dus la spital. Ascultătorii lui i-au simţit foarte mult lipsa din moment ce a lipsit mult de pe scenă. În cele din urmă, un om important din Roma a organizat un spectacol şi l-a chemat şi pe Prinţul să facă o apariţie. Cortina s-a deschis şi a început un cor pe care prinţul nu l-a mai auzit fiind departe de operă mai mult timp. La un moment dat corul a început să cânte:

- Bucură-te Romă fiindcă acum eşti în siguranţă fiindcă Prinţul este bine.

Auzind numele său Prinţul a ieşit din locul său şi a început să se plece în faţa audienţei crezînd că prinţul de care cânta corul este el. El se gândea ce gest frumos i-au făcut dacă au compus un cântec în cinstea lui. Evident cântectul era adresat pentru un fost prinţ al Romei şi nu pentru falutist. La un moment dat Prinţul s-a dezechilibrat şi a căzut de pe scenă fiind mult prea entuziasmat de ovaţiile publicului.

Această întâmplare ne spune că toţi dintre noi dorim să fim în centrul atenţiei şi mai mult decât atât de mai multe ori dorim să fim centrul comuniunii. Acest lucru este bun şi frumos însă nu trebuie să uităm că trebuie să ştim când să fim în comuniune cu cei din jurul nostru. Trebuie să ştim când să ieşim din noi înşine şi la fel de bine când să ne retragem. În cazul tiranilor şi a dictatorilor se poate spune că nu există comuniune adevărată fiindcă aceştia de cele mai multe ori acaparează tot ceea ce este comuniune

---

65 Dumitru Belu, *Despre iubire* (Editura Mitropoliei Olteniei, 2007).

ca fiind a propriei lor persoane. Acest lucru este bine să îl evităm şi să ţinem cont de el.[66] Ceea ce s-a putut vedea este că în lumea noastră de mai multe ori sunt oamenii care sunt foarte departe unii pe alţii dar care sufleteşte sunt tot unii cu alţii. Acest lucru l-a făcut pe Herman Hesse să spună că: „fiecare corp este singur. Sufletul niciodată." După cum am spus, de mai multe ori este adevărat că există o comuniune sufletească şi de acest lucru trebuie să ţinem cont. Faptul în sine trebuie să fie extrem de bine ştiut şi se cuvine să avem mai multă atenţie asupra lui. Comuniunea sufletească se poate spune că de cele mai multe ori se realizează între îndrăgostiţi.

T. S. Elliot era de părere că: „ ce sigurătate ne face să ne simţim mai singuri decât lipsa de încredere?" Este adeăvrat că trăim într-o lume în care vrem nu vrem oamenii au foarte puţină încredere în ei şi în acţiunile lor. Lipsa de încredere de mai multe ori ne face să ne depărtăm unii de alţii. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori în lumea noastră se poate spune că minciuna ajunge de ne stăpâneşte şi ne domină. Aceste lucruri este adevărat că sunt realităţi pe care mai mulţi dintre noi nu le avem în vedere. Lipsa de încredere este un lucru care de mai multe ori se poate spune că este simţită şi trăită în zilele noastre. Omul care nu are încredere în semenii săi ajunge de mai multe ori să fie singur. Singurătatea şi încrederea sunt două lucruri care nu se potrivesc. Trebuie să avem încredere în semenii noştrii? Ce facem atunci când încrederea noastră este trădată? Acest lucru se poate spune că are loc de mai multe ori în lumea noastră. Adevărul este că trebuie să îi cunoaştem pe cei din jurul nostru şi la fel de bine trebuie să ne interesăm de ei. Oamenii în care nu putem avea încredere de cele mai multe ori sunt oameni superifiali. Trebuie să avem încredere în cei din jurul nostru odată ce am ajuns să le cunoaştem caracterul. Omul de caracter se poate spune că este un om de încredere. Odată ce am ajuns să cunoaştem bine pe cineva vom ajunge să avem încredere în acea persoană. Acest lucru se poate spune că este o trăsătură de care putem fii siguri.

Aristotel era de părere că: „nimeni nu ar alege o existenţă fără de prieteni chiar şi dacă ar avea toate lucrurile de pe pământ." Acest lucru ne spune că o concepţie de viaţă materialistă în care a avea şi a poseda cât mai multe lucruri nu poate să ne cumpere prietenii. Prietenii adevăraţi de cele mai multe ori nu ajung să fie cât se poate de mult dominaţi numai de setea de a avea cât mai multe averi şi bogăţii. Din nefericire se poate spune că aceasta este concepţie de viaţă a mai multor semeni de ai noştrii.

66 A fii în centrul atenţiei este un lucru care este bun dar ceea ce trebuie să ştim este că nu întotdeauna trebuie să fim în centrul atenţiei. Dacă numai noi sumtem în centrul atenţiei se poate spune că de cele mai multe ori lumea ajunge de se plictiseşte de noi. Trebuie să evităm să fim numai noi centrul atenţiei şi să îi lăsăm şi pe alţii să se manifeste. Acest fapt se poate spune că de mai multe ori este trecut cu vederea în lumea noastră. Trăim într-o lume în care toţi vor să fie admiraţi fără ca ei la rândul lor să admire pe alţii. Trebuie să ştim să admirăm şi la fel de bine trebuie ca şi noi la rândul nostru să fim admiraţi. Acest lucru implică cu sine şi la fel de bine aduce în discuţie ceea ce este şi ceea ce înseamnă reciprocitatea. Acest fapt este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont.

Acest lucru se poate spune că la făcut pe Stendhal să spună că: „în sigurătate se poate obţine totul, în afară de caracter.” Ce să înţelegem din acest lucru? Înţelegem că de mai multe ori oamenii care doresc să se îmbogăţească cu orice preţ ajung de mai multe ori de se singularizează sau mai bine spus devin singuri. Acest lucru se poate spune că este un fapt pe care de mai multe ori îl simţim în lumea noastră. Totuşi, acest gen de singurătate se poate spune că nu este bun. Oamenii care sunt extrem de competitivi de mai multe ori ajung să fie singuri fiindcă ei ajung de văd în orice prieten un posibil adversar.[67]

Părintele Dumitru Stăniloae ne spunea în secolul al XX-lea că: „o viaţă individuală este oarbă şi atee. Am pierdut umanitatea fiindcă am devenit solitari.” Prin acest lucru se poate înţelege că de cele mai multe ori trecem prin ceea ce se poate spune singurătate şi acest fapt de cele mai multe ori ajunge de ne face să nu ne mai gândim la umanitate. Sunt mai mulţi care sunt atât de mult preocupaţi de propriile lor probleme că uită de cei din jurul lor. Acest fapt se poate spune că ajunge de îl face pe om un solitar. La fel de bine se poate spune că în comuniune pe care ajungemn să o trăim în biserică de cele mai multe ori trebuie să ne deschidem unii faţă de alţii şi în acest fel se poate spune că ajungem să tărim o singură umanitate. În lumea noastră sunt mai multe „versiuni ale umanităţii.” Ce să înelegem din acest lucru? Înţelegem că la nivel de umanitate de mai multe ori suntem divizaţi şi fărămiţaţi. Tot ceea ce consideră unii umanitate este ceea ce trăiesc ei. Ei se poate spune că sunt oamenii închişi care nu mai vor să fie deschiţi faţă de cei din jurul lor. Acest lucru se poate spune că este o realitate nefasă a lumii în care trăim. Adevărul este că la nivel de umanitate sunt mai mulţi care se poate spune că ajung de îşi dispută supremaţia. Tot ceea ce vrea omul este să ajungă să îi domine pe cei din jur. Dominaţia semenului este departe de a fii o realitate sau un lucru care duce la comuniune.[68]

De mai multe ori s-a putut vedea că neştiinţa este cea care îi face pe oameni să fie cât se poate de mult singuri. Omul care nu cunoaşte se poate spune că nu este interesat să se deschidă în spre ceilalţi. Biserica este cea care ne cheamă a deschidere în spre ceilalţi dar acest lucru are loc pe fondul unei cadru în care cu toţii îl căutăm pe

67 *Cum sa biruim deprimarea - 153 de sfaturi practice din invatatura Sfintilor Parinti* (Bucureşti, 2008).

68 Sunt mai mulţi care se poate spune că teoretic susţin că sunt preocupaţi de problemele umanităţii. Acest lucru se poate spune că este o realitate. În realitate ceea ce doresc aceşti oamenii este să îşi impună propriile lor opinii şi concepţii mai mult decât ceea ce este nevoie la nivel de umanitate. La nivel de umnaitate sunt foarte puţini cei care sunt interesaţi de problemele cu care ne confruntăm. Acest fapt se poate spune că este o realitate şi un lucru pe care mai mulţi dintre noi o ignoră. Trebuie să fim interesaţi de umanitate în general la fel cum şi umanitatea trebuie să fie interesaţi de noi. Prin micul nostru aport de mai multe ori ajungem de facem o lume mai bună. Putem face o lume mai bună numai prin comununiune şi mai ales prin comuniunea duhovnicească. Acest lucru a fost atestat de mai mulţi filosofi şi de mai mulţi care au ajuns să susţină că este nevoie să fim interesaţi de problemele umanităţii.

Dumnezeu. Sunt mai mulţi care se poate spune că de mai multe ori ajung să fie cât se poate de mult în comuniune fiindcă ştiu că sunt în căutatarea celuaişi lucru: Dumnezeu. Îl căutăm pe Dumnezeu şi acest fapt se poate spune că de mai multe ori ne duce în spre comuniune. Noţiunea de Dumnezeu se poate spune că nu poate fii separată de noţiunea de comuniune. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem mai mult în atenţia noastră. Sunt mai mulţi oamenii care ajung să fie singuri fiindcă se poate spune că sunt interesaţi de adevăratele probleme ale lumii şi de faptul că vor să fie în comuniune cu Dumnezeu. Faptul de a dorii să fii în comuniune cu Dumnezeu se poate spune că de mai multe ori omul ajunge să fie singur fiindcă cei din jurul lui nu sunt interesaţi de acest lucru. Acest lucru era exprimat mai de mult de John Steinbeck: „în cea mai profundă singurătate, scriitorul încearcă să explice inexlicabilul.” Acest lucru ne spune că sunt mai mulţi oamenii care atunci când doresc să intre în comuniune cu Dumnezeu ajung de sunt părăsiţi de cei din jur fie din invidie sau fie din nepăsare.

După cum am spus, Dumnezeu nu vrea singurătatea omului dar de mai multe ori se poate spune că ne lovim de singurătate în lumea noastră. Sunt cu adevărat mult prea mulţi oamenii singuri. Trebuie să ştim că nu toţi oamenii sunt la fel şi nu toţi oamenii au fost înzestraţi cu calităţi excepţionale pentru a putea fii în centrul atenţei. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori a fost motivul pentru care mai mulţi dintre semenii noştiri au fost lăsaţi în singurătate. După cum am spus, în metropolele noastre de mai multe ori sunt mai mulţi care trăiesc acea „singurătate în colectiv” despre care am avorbit în rândurile de mai sus. Acest gen de singurătate se poate spune că este un lucru care are loc din cauza faptului că în spiritul de turmă de mai multe ori la mai mulţi nu mai ajunge să le pese de restul. Trebuie să fim preocupaţi de semenii noştiri şi să ajungem să fim cât se poate de mult interesaţi de ei. Acest lucru este un fapt care în cele din urmă duce la instaurearea şi instalarea comunităţii în lumea noastră. În această viaţă suntem chemaţi să facem o lume a comuniunii şi acest fapt se poate spune că este unul definitoriu sau mai bine spus care ajunge să definească cine suntem cu adevărat. Dacă nu facem din lumea noastră o lume a comuniunii se poate spune că lumea noastră v-a devenii o lume a războiului şi a dezbinării. Dumnezeu ne-a creat să facem o lume a comuniunii şi acest lucru nu îl facem dintr-o dată ci el se realizează cu paşi mici.[69]

CAPITOLUL 4

COMUNIUNEA DUHOVNICEASCĂ OPUSĂ EGOISMULUI ŞI INDIVIDUALISMULUI

69 Martin Buber, *Eu şi tu* (Bucureşti, 1992).

La prima vedere se poate spune că egoismul şi individualismul sunt două noţiuni cât se poate de diferite una de alta. În realitate egoismul şi individualismul sunt noţiuni care de mai multe ori sunt cât se poate de sinomimice. Individualismul provine dintr-un termen latinesc care este in şi dividere, mai precis în diviziune, în dezbinare. În acest sens la un sens etimologic individualismul are un sens negativ. Acest sens se poate spune că este unul cât se poate de evident. Individualismul prin urmare este ceea ce divide şi la fel de bine ceea ce separă. Acest lucru este mai puţin ştiut. Prin urmare, a fii individualist înseamnă mai mult decât orice a fii egoist. După cum am spus, aceşti doi termeni sunt sinonimici dar nu sunt identici în întregime. Egoismul ştim că este preocuparea cu propria persoană, a te gândii numai la binele proppriu fără să îi iei în considerare pe cei din jur. Acest lucru îl face şi individualismul doar că individualismul se poate spune că mai are în plus noţiunea de a divide.[70]

Se spune că la Jocurile Speciale Olimpice de la Seattle la un moment dat a fost făcută o cursă specială pentru 9 persoane cu handicap mental sau fizic. Ei au fost puşi la întrecere la o cursă de 100 de metrii. În momentul în care a fost dat startul un băiat mic s-a împiedicat şi a căzut. El a început să plângă. Ceilalţi 8 au auzit că băieţelul plânge şi au mers cu toţi 8 înapoi la el. O fetiţă cu sindromul down la sărutat şi i-a spus:

- Acest lucru te va face mai bine.

Apoi toţi 9 s-au luat de mâini şi ai trecut linia de sosire toţi în acelaţi timp. Suporterii s-au ridicaţi cu toţii în picioare şi au ovaţionat minute în şir. De ce au ovaţionat oamenii fiindcă toţi 9 au câştigat? Fiindcă ceea ce contează în această viaţă de mai multe ori nu este de a câştiga cu orice preţ ci de cele mai multe ori de a îi ajuta pe alţii să câştige. Mai precis se poate spune că o lumânare nu pierde nimic dacă din ea se aprinde o altă lumânare.

Întâmplarea de mai sus de cele mai multe ori este cât se poate de opusă mentalităţii egoiste. Egoistul este cel care doreşte numai el să câştige şi cei din jurul

70 Diviziunea şi dezbinarea sunt cât se poate de clar două noţiuni care sunt cât se poate de clare opuse comuniunii. Nu poate exista diviziune acolo unde există comuniune şi invers. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori este un lucru pe care mai mulţi nu îl bagă în seamă. Trăim într-o lume care de mai multe ori este divizată şi are cât se poate de multe secţiuni şi compartimentări. Acest lucru a putut fi constatat din cele mai vechi vremuri. Diviziunea de cele mai multe ori este un lucru rău fiindcă ea este cea care îi ţine separaţi şi la fel de bine deaparte pe oamenii. După cum am spus, omul simte în mod natural nevoia de a fii în comuniune şi nevoia de a fii cât se poate de mult în uniune cu cei din jur. Prin urmare, a fi în comuniune de cele mai multe ori se poate spune că este un lucru care ne face să trecem peste diviziuni care sunt cele care stau la baza individualismului. Diviziunea este cea care formează şi cea care alăcuiteşte egoismul.

său să piardă. În zilele noastre se poate spune că sunt mai multe mentalităţi de acest gen. Sunt forme palpabile sau sub forme care nu se văd de mai multe ori se poate spune că omul egoist este un om care nu vrea să împartă câştigul cu nimeni. În lumea noastră se poate spune că acest gen de mentalitate este extrem de răspândit. Acest lucru se poate spune că nu este bine. Trăim într-o lume egoistă în care bogaţii se gândesc numai la ei şi în care săracii de mai multe ori nu mai au nimic de făcut decât să se ajute unii pe alţii. Se poate vedea în acest sens că omul bogat de mai multe ori este un om egoist. El se gândeşte numai la binele său crezând că a ajuta pe cei din jur este un lucru care îl v-a sărăcii. Mentalitatea bogatului după cum am spus de cele mai multe ori este mentalitatea egoistului. Egoistul se poate spune că de cele mai multe ori face un piedestal din propria lui persoană. Prorpia lui persoană este tot ceea ce se gândeşte şi tot ceea ce el ţine cont. Aceste lucruri sunt mai rare dar lucrurile stau în acest fel. Trebuie să ştim foarte bine cum gândesc egoiştii. Egoiştii se poate spune că sunt persoane închise şi pentru acest motiv de mai multe ori ei sunt opaci la chemarea comuniunii pe care o adresează credinţa în Dumnezeu. În acest sens se poate spune că credinţa în Dumnezeu şi egoismul sunt incompatibile. S-a spus de mai multe ori că egoismul este mai mult o formă de narcisism. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori egositul ajunge de se iubeşte numai pe sine şi tot ceea ce contează pentru el este propria lui persoană. Trebuie să ştim în acest sens că există foarte multe legături dintre egoism şi narcisism. Narcisimul este un lucru care ne leagă foarte mult de comportamentul egoist şi de tot ceea ce ţine de propria persoană.[71]

Trebuie să ştim că egoismul este un lucru care se opune şi este cât se poate de opus comuniunii. Nu poate exista comuniune în egoism fiindcă se poate spune că egoistul se gândeşte numai la sine. Acest lucru se poate spune că este o trăsătură generică a egoismului. Egoismul se poate spune că este o maladie a timpruilor noastre şi acest lucru se poate vedea din ceea ce am putea spune discrepanţa mare care există dintre cei bogaţi şi cei săraci. Este adevărat că au existat mai multe mişcări sociale pentru a elimina aceste discrepanţe. Prin urmare se cuvine să ştim care este diferenţa dintre egoism şi comuniune. După cum am spus în egoism nu există comuniune fiindcă în cele mai multe cazuri comuniunea este cea care prespune deschidere şi ieşire din sine în spre ceilalţi. Acest fapt se poate spune că este un lucru cât se poate de adevărat şi de profund. Trebuie să îi schimbăm pe cei din jurul nostru atunci când sunt fără de comuniune. Suntem în comuniune şi acest lucru de cele mai multe ori ne duce departe de egoism.[72] În această lume se poate spune că diavolii sunt cei care de mai multe ori ne instigă şi ne inspiră la ceea ce am putea spune ca fiind egoism. Acest lucru este aşa fiindcă în esenţa lor diavolii sunt fiinţe ale egoismului. Egosimul după cum am spus de cele mai multe ori orbeşte marile puteri ale lumii în a le venii în ajutor celor care sunt mici şi desconsideraţi. Se poate spune că în lumea noastră de mai multe ori ne întâlnim cu acest principiu: cei mai mari conduc în timp ce cei mai mici de cele mai multe ori ajung de execută. Acest fapt este constantă a lumii în care trăim. Marile puteri ale lumii

71 Jan Osterberg, *Self and others: a study of ethical egoism* (Boston, 1988).

de mai multe ori sunt cât se poate de mult axate şi bazate pe egosim. Ele acaparează cât mai multe bogăţii şi tot ceea ce gândesc este să îşi menţină aceste bogăţii. Este bine să ştim că egosimul este o molimă a zilelor noastre. Acest lucru face ca lumea noastră să fie cât se poate de disfuncţională.

Trăim într-o lume egoistă în care cei bogaţi se poate spune că nu duc lipsă de nimic în timp ce cei săraci duc o adevărată luptă de supravieţuire. Acest fapt se poate spune că este adevărat şi în nici un caz nu trebuie să ne iluzionăm că ele nu ar fii aşa cum sunt. Avem nevoie de oamenii care să fie conştienţi că comuniunea este o forţă şi o putere mult mai mare şi mai profundă decât egoismul. Acest fapt trebuie să ne dea speranţă şi să ne facă mai conştienţi că trebuie să fim foarte atenţi la ceea ce este şi la modul în care se manifestă egoismul. Egoismul se poate spune că de cele mai multe ori în cele din urmă ajunge de îl separă pe om pe Dumnezeu. După cum ne spunea Sfântul Ioan Evanghelistul Dumnezeu este iubire. Acolo unde este iubire nu poate exista egoism fiindcă egoismul nu este sub nici o formă o deschidere faţă de restul şi faţă de cei din jur. Acest lucru se poate spune că este o realitate.

După cum am spus mai toate persoanele egoiste se poate spune că sunt conştiente de faptul că sunt egoiste dar de cele mai multe ori omul egoist ajunge să îşi suprime conştiinţa care îl mustră şi care de mai multe ori îl face să uite de faptul că nu este bine să cadă pradă egoismului. În acest sens se poate spune că de mai multe ori omul egoist îşi suprimă conştiinţa care îi spune că nu este bine ceea ce face. Acest lucru are loc de mai multe ori şi tot în acest sens se recurge la mai multe truisme şi mai multe modalităţi de a uita de comuniune. Omul egoist se poate spune că de cele mai multe ori ajunge de se închide în sine şi el nu mai ţine cont de nimeni decât de propria lui persoană. Evident, egoistul ar putea face mult bine celor din jur dar acest lucru se poate spune că nu mai este valabil în cazul său fiindcă egosmul este cel care ajunge de se absoluzizează pe sine şi tot ceea ce ţine de persoana sa. Acest fapt se poate spune că este un lucru care de mai multe ori ţine de ceea ce simte şi de modul în care se comportă egoistul în această lume. Lumea egoistului este o lume opacă care de cele mai multe ori se rezumă şi se limitează la sine. După cum am spus, ceea ce îl sperie cel mai

---

72 În zilele noastre de mai multe ori egoismul este mai greu de reperat. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori egoismul îmbracă forma corporaţilor, asociaţilor, a societăţilor de consum, a provincialimselor sau a companiilor de afaceri. După cum am spus, egoismul de cele mai multe ori este mai greu de depistat şi este mai greu de reperat în lumea noastră. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă în cele mai multe cazuri omul se gândeşte numai la sine. În egosim se poate spune că există un „cult al sinelui.” Egoismul este cel care se raportează numai la interesul propriu. Omul egoist de cele mai multe ori se gândeşte numai le sine şi se vede numai pe sine în defavoarea celor din jur. Se poate spune că de mai multe ori egoistul trăieşte în ceea ce am putea sune o stare de angoasă cu cei din jur care eventual ar putea atenta la bunurile şi la averile sale. În sine se poate spune mentalitatea egoistă este cât se poate de retrogradă fiindcă se poate spune că ea este incapabilă să se ridice la universalitatea comuniunii.

mult pe egoist este faptul că el trebuie să se deschidă pe sine în comuniune. Acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori ajunge de îl face pe egoist să suprime comuniunea şi nevoia de a se deschide în spre ceilalţi. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori sunt trecute cu vederea de egoist care se vede pe sine ameninţat de comuniune. Egoistul vrea ca în comuniune să fie singurul care are cuvântul, el vrea să fie permanent în centrul atenţei şi nu suferă când alţii sunt în centrul atenţiei.[73]

Se spune că o femeie se plimba prin parc. Acolo s-a pus pe o bancă şi a putut vedea că în faţa ei stătea o fetiţă mică. Era prost îmbrăcată şi nimeni nu o băga în seamă. Lumea trecea pe lângă ea şi nimeni nu îi dădea atenţie. Parcă fetiţa ar fii dorit să vorbească cu cei din jur dar acest lucru nu avea loc. A doua zii femeia a venit şi s-a aşezat pe acelaşi loc. Fetiţa era tot acolo. Femeia a stat cât a stat şi în cele din urmă s-a decis să meargă o discute cu fetiţa. A mers şi i-a spus:

- Bună.
- Bună ziua, a răspuns fetiţa oarecum stânjenită.
- De ce eşti atât de tristă?
- Fiindcă sunt diferită.
- Se poate.
- Ştiu asta.
- Ştii ceva?
- Nu.
- Tu mă facă să mă gândesc că eşti ca şi un înger, dulce şi nevinovat.
- Chiar aşa?
- Da. Eşti îngerul păzitor a celor care trec pe aici.

  Fetiţa a zâmbit. Dintr-o dată ea s-a aplecat şi din din spate i-au ieşit nişte aripi şi mai apoi s-a preschimbat într-un înger.

- Tu chiar că ai dreptate. Eu sunt îngerul tău păzitor.

  Femeia a rămas înmărmurită. Ea apucat să îl întrebe pe înger:

---

73 Sfântul Nectarie din Eghina, *Cunoaşte-te pe tine însuţi sau despre virtute* (Bucureşti, 2012).

- De ce nu s-a oprit nimeni să vorbească cu tine cât timp ai luat chipul fetiţei?

- Fiindcă nimeni în afară de tine nu a putut să mă vadă. Eu m-am arătat doar ţie.

Întâmplarea de mai sus se poate spune că de mai multe ori comuniunea este un lucru care ne rezervă lucruri cât se poate de neaşteptate. Uneori se poate spune că prin comuniune şi prin deschiderea noastră spre comuniune de mai multe ori ajunge chiar să intrăm în legătură cu îngerul nostru păzitor. Comuniunea după cum am spus se poate spune că este dinamică fiindcă ea de cele mai multe ori ajunge să ne deschidă spre ceilalţi. Fiind deschişi în spre ceilalţi de cele mai multe ori vom ajunge să fim cât se poate de mult îmbunătăţiţi. Acest lucru este după cum am spus opusul mentalităţii egoiste care de cele mai multe ori ajunge să îl limiteze pe om. Omul egoist se poate spune că este un om limitat sau mai bine spus îngust fiindcă el se reduce numai la sine însuşi nu mai este nimic altceva decât sinele său. În comuniune de cele mai multe ori trebuie să fim deschişi faţă de cei din jur.[74] Sfinţii părinţi sunt cei care ne spun că în această viaţă noi avem şi libertatea de opţiune în ceea ce priveşte lumea spirituală. Ce este această comuniune spirutală? Se ştie că lumea spirituală este alcătuită din îngeri şi diavoli. Omul este liber în acest sens să opteze spre comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu sau spre unirea cu diavolii. Acest lucru de cele mai multe ori omul îl face prin gândurile sale şi la fel de bine prin tot ceea ce ţine de faptele sale. Aceştia se poate spune că sunt parametrii în care trebuie să gândim comuniunea spirituală în ultimă instanţă. Egosimul ne spuns finţii părinţi nu este o trăsătură a îngerilor lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu se poate spune că sunt fiinţe ale altruismului şi a tot ceea ce ţine de iubirea faţă de cei din jur. Acest lucru se poate spune că este un fapt care nu are nimic în comun cu egoismul. După cum am spus, de cele mai multe ori egoismul este inspirat de diavoli. Aceştia îl fac pe om să fie închis faţă de cei din jur şi singurul lucru la care să se gândească să fie numai propria lor persoană. De ce este aşa? Fiindcă diavolii sunt fiinţe egoiste. Este adevărat că ei se gândesc numai la sine şi la ceea ce ţine de interesul propriu. Acest fapt se poate spune că de mai multe ori este trecut cu vederea în zilele noastre. Trăim vremuri în care sub chipul diferilor ideologii: comuniste, capitaliste, socialiste, conservatoare şamd de mai multe ori egoismul este cultivat în mod sistematic.[75]

74 Sfântul Pavel spunea la un moment dat că „este mai fericit a da decât a lua.” În această lume de cele mai multe ori dorim să primim şi nu ne gândim foarte mult la faptul de a fii la dispoziţia celorlaţi. Acest lucru este şi faptul pentru care de mai multe ori lumea din jurul nostru simte comuniunea ca fiind repulsivă. Este bine să ştim aceste lucruri şi trebuie să ştim mai ales că eogismul este o închistare în universul limitat al egoului. Egoul se poate spune că în cele mai multe cazuri este un lucru care trebuie să se deeschidă pe sine pentru a se împlinii. El se deschide cele mai multe ori în comuniune în care oferă dar şi primeşte. După cum am spus marea majoritatea dintre noi sunt de părere că în cele mai multe cazuri comuiunea implică numai să oferim fără să primim. Acest lucru se poate spune că este fals. Comuniune este echitabilă şi în ea există un profund simţ al echităţii.

Prin urmare se poate spune că atunci când omul nu este egoist el este altruist. Ce este alturismul? Altruismul se poate spune că este de cele mai multe ori un lucru şi o realitate care ne face să ne vedem ca şi posibili parteneri de comuniune cu semenii noştrii. După cum am spus se poate afirma că omul altruist este la polul opus faţă de omul egoist. Acest fapt este de mai multe ori contestat de cei care spun ei că trebuie să ne gândim la demintatea persoanei. În acest sens se poate spune că de mai multe ori oamenii egoişti ajung de susţin că demnitatea este un lucuru care trece peste orice şi omul pentru a fii demn se poate spune că trebuie să fie egoist. Egoismul după cum am spus este un lucru care trebuie evitat şi cel mai bine îl evităm prin cultivarea alturismului. Atunci când suntem altruişti de cele mai multe ori suntem interesaţi de cei de lângă noi, voim să le fie bine şi ei la rândul nostru doresc ca şi nouă să ne fie bine. Se poate vedea că îmn lumea noastră acest fapt de mai multe ori nu există şi egoiştii se poate spune că doresc ca toată lumea să fie ca şi ei.[76] După cum se poate vedea de cele mai multe ori omul egoist este atât de mult preocupat de propria sa persoană că el nu mai are timp şi pentru alţii. În realitate egoistul crede că acest gen de comprotament este un câştig în timp ce în realitate este o pierdere. Egoistul este un om care se rezumă la persoana sa. În formele clinice de egoism se poate spune că acesta de mai multe ori ajunge la ceea ce am putea spune tiranie şi dictatură. Tiranii şi dictatorii se poate spune că sunt persoane egoiste fiindcă ei se gândesc şi se văd numai pe ei. Atunci când cei din jur nu sunt în acord cu gândurile şi intenţile ei, de cele mai multe ori tiranii ajung de le suprimă. Tot ceea ce trebuie să existe este gândul şi inteţiile proprii. Trăim într-o lume în care după cum am spus de mai multe ori egoismul face mari ravagii. Companii care se gândesc cum să le suprime pe altele, oameni de afaceri care se gândesc cum să îşi distrugă adeversarii, corporaţii care îşi măresc veniturile prin eradicarea altor corporaţii, etnii care de mai multe ori ajung la război pentru a putea domina alte etnii şamd. Aceste lucruri se poate spune că sunt toate forme de manifestare ale egoismului.

75 Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (Bucureşti, 2012, reeditare).

76 Comportamentul egoist se poate spune că este unul care poate fii depistat cât se poate de repede. Egoistul este cel care întotdeauna se consideră că este defavorizat. El consideră că este singurul care are dreptate, că totul i se cuvine lui, că el este cel mai bun dintre toţi, că în cele din urmă lumea gravitează în jurul persoanei sale. Sunt mai multe chipuri de egoism care se poate spune că ajung să domine lumea din jur. În timp ce unii se desfată în ospeţe şi în chefuri care nu se mai termină, alţii mor de foame fiindcă nu au nici o bucată de pâine. Aceste lucruri că sunt cele care de mai multe ori definesc contururile unei lumi cât se poate de dominate de egoism. S-ar putea spune că suntem mult prea pesimişti în a afrima aceste lucruri, dar în cele din urmă aceasta este realitatea lumii în care trăim şi la drept vorbim este mai greu să facem abstraţie de ea. Lumea în care trăim după cum am spus este o lume dominată de plăcerea egoului şi se poate vedea în ea că de mai multe ori statuile marilor lideri ale lumii sunt ridicate pentru ca mai apoi să fie înclocuite cu altele.

După cum se poate vedea de cele mai multe ori nici un egoist nu recunaoşte că este egoist. Egoistul de cele mai multe ori se amăgeşte că ceea ce face el este un lucru bun. Că el trebuie să creadă în demnitatea umană, că el are dreptul să se apare, că el trebuie să fie mai bun decât tot, că el trebuie să fie mai cunoscut decât toţi, că el trebuie să fie mai apreciat decât toţi. Acestea de cele mai multe ori sunt motivaţiile legitime pe care egoistul ajunge de le susţine şi pe care la fel de bine îşi motivează propriile acţiuni. De mai multe ori egoistul ajunge chiar şi al crimă atunci când simte că persoana lui nu este tratată cum trebuie. Sunt mai multe astfel de cazuri. După cum se poate vedea universul egoistului este cât se poate de îngust şi în cele mai multe cazuri el se reduce la propria lui persoană. În acest moment se poate spune că se poate ridica întrebarea: cu ce este mai bun alturismul decât egoismul? Altuismul este mai bun decât egoismul fiindcă el este cel care de cele mai multe ori ne face conştineţi că în această lume nu suntem singuri şi la fel cum noi avem nevoie de ajutor şi noi trebuie să ajutăm în această lume. Faptul de a ajuta pe cei din jur se poate spune că de cele mai multe ori este un lucru care nu există în cazul egoiştilor. Aceştia se gândesc la propria persoană şi la propriile interese. Nu că acest lucru ar fii rău, dar ceeace se poate vedea în cazul egoiştilor este că nu mai există loc pentru cei din jur, că egoistul nu îi mai vede pe semenii săi. Un astfel de lucru nu este bun. Omul în această lume se poate spune că a fost pus să trăiască împreună cu semenii săi. Acest lucru se poate spune că îl face pe om de cele mai multe ori să fie deschis faţă de cei din jur. Sunt mult prea multe cazuri de egoism în lumea noastră pentru ca să putem să tăcem în acest sens. Trebuie să ştim că egoiştii sunt de cele mai multe ori persoanele care se simt cele mai ameninţate de altuişti. Sunt mai mulţi oamenii altruişti şi se poate spune că fără doar şi poate credinţa în Dumnezeu este un lucru care este altruist. De ce este aşa? Fiindcă Dumnezeu este o persoană şi El ne cere să ieşim la comuniunea cu El. Egoiştii de mai multe ori se închid faţă de Dumnezeu fiindcă a fii cu Dumnezeu implică comuniune. După cum am spus egoismul absolut în lumea noastră de cele mai multe ori primeşte forma tiraniei. Egoistul se bucură când el o duce bine şi cei din jurul lui suferă. Acest lucru se poate spune că ne plasează în adevărata dimensiune a consecinţelor ultime a egoismului.[77]

Se spune că mai de mult era un şoim care nu avea nici un prieten. Acest şoim s-a gândit că ar fii bine să se căsătorească. S-a dus la o şoimăriţă şi a cerut-o în căsătorie. Şoimăriţa i-a spus că se v-a căsătorii cu el numai dacă îşi face prieteni.

- Dacă îmi voi face trei prieteni te vei căsătorii cu mine?

- Da, a spus şoimăriţa.

  Şoimul a plecat în părure unde a văzut o broască ţestoasă.

- Vrei să fii prietena mea şi să ne ajutăm în momente grele? A întrebat-o şoimul.

77 Radu Teodorescu, *Diversitate şi unitate în pnevmatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2015).

- Bine. Sunt de acord.

Şoimul a mers mai departe. S-a întâlnit cu un pescăruş.

- Vrei să fii prietenul meu şi să ne ajutăm la nevoie?

- Bine voi fii prietenul tău.

În cele din urmă s-a întâlnit şi cu un tigru:

- Vrei să fii priteneul meu şi să ne ajutăm în momente grele?

- Bine, a răspuns tigrul.

Şoimul s-a întors la şoimăriţă şi i-a spus că şi-a făcut trei prieteni. Şoimăriţa s-a căsătorit cu el. Au făcut doi pui şi erau fericiţi în cuibul lor. La un moment dat într-o zii pe acolo au venit doi vânători. S-au pus lângă copac şi au început să povestească fiindcă nu au prins nimic. Au făcut un foc sub pom şi din cauza fumului puii de şoim au ciripit şi vănătorii i-au auzit. S-au gândit că ar fii bine să prindă nişte păsări şi să le mănânce. Şoimul s-a dus şi i-a spus despre acest lucru pescăruşului. Pescăruşul a venit şi s-a dus într-un lac din apropiere şi a scos apă de acolo şi a venit şi a stins focul. Vânătorii au voit să îl aprindă din nou dar el l-a stins din nou. Şoimul s-a dus şi i-a spus şi ţestoasei că este atacat. Ţestoasa a venit mai încet şi când au văzut-o vănătorii au spus că ar fii mai bine dacă ar mânca carnea de ţestoasă. Au făcut din hainele lor o plasă în care să o prindă pe ţestoasă dar ţestoasa fiind mai puternică i-a aruncat în lac. Vântorii au ieşit uzi şi în mare frig. S-au dus din nou la pom să prindă pe şoim. Şoimul s-a dus şi i-a spus tigrului. Tigrul a venit şi vânătorii s-au speriat şi au plecat şi nu au mai venit niciodată pe acolo. În cele din urmă familia şoimului a fost salvată. Acum şoimul a început să îşi dea seama cât este de bine să ai prieteni în această lume.

Pilda de mai sus se poate spune că ne spune un lucru cât se poate de fundamental. De cele mai multe ori în această lume suntem chemaţi să colaborăm. În lumea noastră adevărul este că se colaborează foarte puţin. Cei de la sate nu vor să audă de cei de la oraşe, cei din ţările bogate nu vor să audcă de cei din ţările sărace, cei din capitală nu vor să audă de cei din provincie, cei din poziţii înalte nu vor să ştie de cei din poziţii mici. Acest lucru se poate spune că ne face imaginea unei lumi în care de cele mai multe ori omul refuză să colaboreze. Pentru acest lucru de mai multe ori în

lumea noastră cuvântul faliment şi falit este extrem de des întâlnit.[78] Adevărul este că în această lume de mai multe ori ne confrutăm cu probleme: avem probleme cu creşterea şi educaţia copiilor, avem probleme la locul de muncă, avem probleme la şcoală, avem probleme uneori în comunitatea din care facem parte. Aceste probleme pot fii mult mai uşor depăşite dacă ajungem la ceea ce am putea denumii ca şi colaborare. Termenul de colaborare este unul latin şi înseamnă în sens etimologic a lucra împreună. Se cuvine să lucrăm împreună fiindcă acest lucru este ceea ce ne face de cele mai multe ori să ne facem munca mult mai uşoară şi mult mai plăcută. Trăim într-o lume în care se poate spune că de cele mai multe ori omul ajunge să colaboreze numai când are un interes. Colaborarea din interes sau colaborarea pentru a îi face cuiva rău se poate spune că nu este o formă de comuniune. Este comuniune numai ceea ce implică o colaborare pozitivă. Se poate spune că cu cât vom ajunge să colaborâm mai mult cu atât mai mult vom ajunge la ceea ce este şi la modul în care este văzută comuniunea. În acest sens pentru noi comuniunea este o şansă. Se cuvine să folosim această şansă şi să o ducem cât mai mult la realizare. În acest mod se poate spune că în cele din urmă ajungem să ne dăm seama de beneficiile concrete ale colaborării.[79]

După cum am spus o altă formă de manifestare a egosimului este individualismul. Individualismul se poate spune că de cele mai multe ori pune individul mai presus de orice. Individul este în acest sens un scop în sine şi de cele mai multe ori el nu are mai nimic de a face cu comuniunea şi cu starea de comuniune. Se cunosc mai multe mentalităţi individualiste în timpurile noastre şi acest lucru ar trebui să ne dea de gândit. În acest sens, de cele mai multe ori în concepţiile individualiste binele comun şi comuniune sunt noţiuni inexistente. Individul se poate spune că este o entitate care nu se deschide sau atunci când o face o face numai pentru a îşi atinge scopurile. În lumea noastră ni se întâmplă ca de mai multe ori să ne întâlnim cu individualismul într-o formă sau alta. Ceea ce s-a putut vedea este că în cele mai multe cazuri individualismul este un lucru sau o realitate care nu sprijine comuniunea şi nici actul de a fii în comuniune. Acest fapt duce de mai multe ori la separaţii şi rupturi în societate. Omul se poate spune că este o fiinţă socială şi acest lucru se manifestă cel mai natural şi firesc prin comuniune. Omul simte bucurie când este în comuniune şi tristeţe când este singur. Individualismul se poate spune că îl face pe om să înţeleagă că singurătatea este un

78 În teologia termenul de colaborare se poate spune că se întrudeşte cu termenul de sinergie. Sinergia este un fel de lucrare a omului cu harul sau cu energiile necreate a lui Dumnezeu. De cele mai multe ori pentru a ajunge la comuniune se poate spune că omul are nevoie să colaboreze adică să fie în sinergie cu Dumnezeu. Este în acest sens eronat să credem că omul este un fel de entitate pasivă şi numai Dumnezeu este cel care lucrează sau mai bine spus acţionează în această lume. Omul este chemat la o comuniune activă cu Dumnezeu şi această comuniune se cheamă în termenii de specialitate sinergie. Sinergia este un lucru de care mai puţini sunt conştienţi, dar se poate spune că toate actele ascetice ale omului sunt acte ale sinergiei sau mai bine spus a comuniunii omului cu Dumnezeu.

79 Constantin Virgil Gheorghiu, *A doua şansă* (Bucureşti, 2012).

lucru necesar şi în cele din urmă de dorit. În individualism de cele mai multe ori omul trebuie să îşi urmeze drumul propriu şi nu trebuie să ţină cont de nimci din ceea ce este în jurul său.[80]

Ceea ce trebuie să ştim este că mentalitatea individualistă nu este departe nici de lumea religiei. Cum se face că sunt mai multe religii pe pământ în timp ce există un singur Dumnezeu? Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori omul este individualist şi atunci când a anjuns să susţină o idee nu îl mai interesează de cei din jurul său. Aşa se face că religia este în zilele noastre extrem de compartimentată. Mentalitatea individualistă se poate spune că nu este compatibilă cu religia fiindcă nu acest lucru este ceea ce voieşte Dumnezeu însă ceea ce se poate vedea este că de mai multe ori omul ajunge de se individualizează în problemle de religie. Cu alte cuvinte nu îmi pasă de restul şi eu merg pe drumul meu propriu. Acest gen de mentalitate de mai multe ori poate fii întâlnit în zilele noastre. Se poate spune că în materie de religie mentalitatea individualistă de cele mai mai multe ori culminează în fenomenul sectar. Secta este cea care de individualizează şi cea care consideră că nu merită să fie o parte din întreg. În acest sens se poate spune că sectarii sunt persoane individualiste în plan religios. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă sectarii de cele mai multe ori refuză să mai fie în legătură şi în contact cu cei din jurul lor. Acest fapt este o realitate a lumii în care trăim. Trăim într-o lume a sectelor şi se pare că de mai multe ori ne este greu să credem că sectarii sunt individualişti. Adevărul este că secta este o dovadă de individualism fiindcă ea este un refuz de a accepta ceea ce crede majoritatea. Aceste lucruri de mai multe ori nu sunt luat în consderare. Trăim într-o lume în care deşi împărţim acelaşi soare şi aer oamenii de mai multe ori se individualizează şi trăiesc individual. Mai bine spus trăim într-o lume în care de mai multe ori nu voim să ştim unii de alţii. Preferăm să fim ca şi străini unii faţă de alţii fiindcă acest lucru se poate spune că este cea mai bună soluţie. Trebuie să ne aducem aminte că Dumnezeu a creat această lume pentru a fii în comuniune. Izolarea şi individualsimul nu sunt lucruri pe care ni le-a cerut şi nici nu ni le cere Dumnezeu. Realitatea este că trăim într-o lume individualistă: cei deştepţi nu vor să audă de ce proşti, cei bogaţi nu vor să audă de cei

---

80 Modul de viaţă modern se poate spune că de mai multe ori este unul care încurajează şi care susţine individualismul. Acest lucru este aşa fiindcă se consideră că de mai multe ori individul este un lucru care este mai important decât societatea. Pentru acest lucru de mai multe ori copiilor în lumea modernă le este inoculat un mod de a privii lumea în care eşti trebuie să pune scopurile mai presus de mijloace. Pentru acest motiv de mai multe ori copii ajung la drept vorbind imuni la conceptul de comuniune. Este bine să ştim că atunci când ne creştem şi educăm copii într-un mod de viaţă individualist de cele mai multe ori noi în scoatem afară din comuniune. Copilul trebuie să ştie în acest sens care este diferenţa dintre individualism şi comuniune. Aceste noţiune nu sunt în nici un fel compelmentare una alteia ci se poate spune că sunt cât se poate de separate. În lumea noastră individul este cel care „calcă peste cadavre” atunci când este vorba să îşi atingă scopul. Acest gen de mentalitate se poate spune că este unul inferior şi trebuie să fim conştienţi de această realitate. Individul este o entitate care este centrată numai pe sine şi care face orice pentru a îşi duce la îndeplinire propriile scopuri.

săraci, cei frumoşi nu vor să audă de cei urâţi, cei talentaţi nu vor să audă de cei netalentaţi, cei maturi nu vor să audă de cei imaturi şamd. Aceste lucruri se poate spune că ne contuzează imaginea generică a lumii în care trăim. Trăim într-o lume în care unele religii de mai multe ori se poate spune că propovăduiesc individualismul şi supremaţia individului. În hinduism şi budism de cele mai multe ori acest lucru este cât se poate de evident. Aceste două religii susţin că scopul omului în această lume şi în religie nu este unirea cu Dumnezeu ci mai mult de a devenii propriul tău dumnezeu. În sine s-a spus de mai multe ori că budismul şi hindusimul sunt două religii atee fiindcă ele doresc ca eul personal să ajungă la un fel de stare de a fii propriul dumnezeu. În acest sens, în aceste religii nu mai este nevoie de Dumnezeu fiindcă El este înlocuit de sinele propriu.[81]

Se spune că în şcoala generală a existat o fată pe numele ei Fiona. Ea era de părere că trebuie să fie prietenă cu toată lumea. Pentru acest motiv se spune că ea saluta pe toţi din şcoală, era foarte populară şi de cele mai multe ori cu foarte mare greutate ajungea să vorbească cu toţi colegii ei. Acest lucru de mai multe ori a devenit o povară pentru Fiona. De ce era aşa? Fiindcă Fiona dorea să fie prieten pentru toţi. A venit o zii în şcoală în care diriginta clasei le-a cerut copiilor să facă un cadou celui mai bun prieten al lor. Spre surprinderea Fionei toţi copii din clasă a primit cât un cadou ea fiind singura care nu a primit nimic. Fiona a fost extrem de tristă. Cum era posibil una ca asta? S-a dus şi i-a spus mamei despre cele ce s-au întâmplat.

- Eu cred că ştiu de ce tu nu ai primit nici un cadou, a spus mama.

- De ce mamă?

- Vezi tu Fiona, tu ai o mică problemă.

- Ce probelmă.

- Tu vrei să fii prietenă cu toată lumea.

- Şi nu este bine aşa?

- Ba da, doar că nu o să poţi să fii prietenă cu toată lumea.

- De ce?

- Tu nu poţi cumpăra prieteni adevăraţi cu câteva cuvinte şi un zâmbet. Pentru a avea un prieten adevărat trebuie să petreci timp cu el, să îi oferi afecţiune şi să te interesezi de el.

81 Emilian Vasilescu, *Manual de istoria religiile pentru institutele teologice* (Bucureşti, 1982).

- Bine şi cu restul din şcoală ce să fac?
- Restul sunt simple cunoştinţe fiindcă tu nu poţi să fii prietenă cu toată şcoala.
- Acum înţeleg unde am greşit.
- Nu este niciodată prea târziu să repari greşelile tale.

Întâmplarea de mai sus se poate spune că ilustrează foarte bine care este mentalitatea individualistă. De cele mai multe ori individualismul este un fel de concepţie care susţine că în realitate ori suntem în comuniune cu toată lumea ori ajungem de suntem pe cont propriu.[82] Prin urmare în sens real în comuniune nu putem fii în comuniune cu toţii oamenii care există pe pământ dar se poate spune că putem fii în comuniune cu foarte mulţi oamenii. Faptul că nu putem fii în comuniune cu toţii oamenii nu înseamnă că trebuie să fim cât se poate de mult individualişti. Trăim într-o lume în care de cele mai multe ori omul este încurajat să fie individualist. El trebuie să se gândească la prosperitatea propriei afaceri, la mărirea averii sale, la propria lui fericire, la propria lui persoană în cele din urmă. Acest lucru de mai multe ori imprimă în mintea omului un mod de viaţă individualist. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le vedem aşa cum sunt ele. Individualismul după cum am spus de cele mai multe ori face ca să trăim într-o lume divizată. Nu numai că sunt diviziuni individualiste în probleme de religie ci se poate spune că sunt mai multe stadii de individualism în materie de economie, cultură sau arte. Aceste lucruri după cum am spus nu pot să ne lase indiferenţi. Menirea noastră este de a face o lume a comuniunii în care oamenii să poate comunica între ei, în care ideile să poată circula liber, în care cunoştiinţele să fie răspândire cât se poate de uşor. Aceste lucruri de mai multe ori se poate spune că sunt o piatră de poticnire pentru cei care sunt adepţii unui mod de viaţă individualist. Mai mult decât atât, de mai multe ori se poate vedea în lumea noastră că individualismul este ceea ce se poate spune o adevărată filosofie. Sunt mai multe filosofii care susţin individualismul şi tot ceea ce ţine de individualism. Acest lucru este o realitate şi un lucru care de cele mai multe ori ajunge să domine mentalitatea lumii moderne.[83]

---

82 Modul de viaţă extremist trebuie să fie evitat cu orice prilej şi acest fapt se poate spune că trebuie să fie o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. De cele mai multe ori se poate vedea în lumea noastră ceea ce am putea spune un mod de viaţă care este centrat pe ceea ce se poate spune propria persoană. De mai multe ori acest mod de viaţă nu este recunoscut ca fiind unul individualist dar în ziele noastre există un puternic mod de viaţă individualist. Acest mod de viaţă de cele mai multe ori pune propria existenţă mai presus decât orice. Trebuie să fim conştienţi că modul de viaţă individualist este unul extremist fiindcă în cele mai multe cazuri se poate ajunge la ceea ce am putea spune absolutizearea propriei persoane. În acest sens este cât se poate de adevărat că individualismul nu este în nici un caz personalism. Acest lucru este aşa fiindcă în timp ce personalismul înseamnă deschidere şi comuniune se poate spune că individualismul înseamnă închidere şi opacitate.

După cum am spus în lumea noastră de mai multe ori individualismul se poate spune că poate fii foarte bine văzut. Acest lucru l-a făcut Hasiere Agirre să spună că: „individualismul are o aşa forţă încât pare că lucrează în echipă.” După cum am spus omul individualist este de cele mai multe ori o monadă închisă. El se gândeşte şi doreşte numai ceea ce este bine pentru sine şi nu se gândeşte şi la alţii. Acest lucru se poate spune că nu poate să ne lase indiferenţi. În lumea noastră se poate spune că de mai multe ori lucrările în colectiv ajung să fie cât se poate de evitate. De ce este aşa? Fiindcă în mentalitatea modernă colectivul trebuie să fie inferior individului. Individul este cel care se poate spune că trebuie să domine şi nu şi colectivitatea. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă se poate spune că de cele mai multe ori colectivitatea este cea care ajunge de cele mai multe ori de ne sufocă. Antoine de Saint Exupery era de părere că: „un individ trebuie să se sacrifice pentru salvarea unei colectivităţi. Nu e vorba de o aritmetică stupidă ci este vorba despre respectarea omului ca individ.”[84] Prin urmare este adevărat că de cele mai multe ori colectivitatea şi comuniunea sunt lucruri mult mai de preţ decât individul. Aceste lucruri sunt cât se poate de bine certificate de ceea ce am putea spune existenţa lumii din zilele noastre. Este bine să ştim că în zilele noastre de cele mai multe ori sunt mai mulţi care nu ştiu care este diferenţa dintre individualism şi comuniune. Sunt foarte puţini cei care ştiu că aceste noţiuni sunt sunt compatibile una cu alta. Trebuie să ştim că în lupta dintre individ şi comuniune comuniunea este cea care trebuie să iese învingătoare. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă individul este un lucru care duce la închidere în timp ce comuniunea duce la deschidere. Individul nu este liber ci el este de cele mai multe ori un sclav al individualismului. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de evidente în zilele noastre. Lumea a trecut deja prim mai multe ideologii individualiste. În special adolescenţilor şi copiilor le este de cele mai multe ori impregnată o mentalitate individuală.

Imanuel Kant era de părere că: „inteligenţa unui individ se măsoară în cantitatea de incertitudini pe care este capabil să ne suporte.” De ce este acest lucru aşa? Fiindcă

---

83 Louis Dumont, *Eseu asupra individualismului* (Bucureşti, 1996).

84 Se poate spune că de cele mai multe ori colectivul este o ameninţare pentru individ fiindcă el este cel care cere comuniune. Individul după cum am spus este întotdeuna închis în spre comuniune şi pentru acest motiv de cele mai multe ori se poate spune că individualismul sfârşeşte în tristeţe. De ce este aşa? Fiindcă indivdualismul absolut implică cu sine singurătatea absolută. Există prin urmare foarte multă legătură dintre individualism şi singurătate. Aceste două lucruri se poate spune că sunt înrudite şi au foarte mult în comun. Individul este prin urmare un lucru care duce la singurătate fiindcă el se separă de cei din jur şi la fel de bine refuză să urmeze comuniunii care este o trăsătură firească a lumii noastre. Aceste fapte se poate spune că de mai multe ori sunt lucruri cât se poate de evidente în zilele noastre. Ceea ce trebuie să ştim este că de cele mai multe ori pentru a ajunge la individualism persoana trebuie să lupte împotirva propriei naturi fiindcă natura omului a fost chemată la comuniune. Atunci când cienva se individualizează acea persoană refuză să mai dea curs propriilor înclinaţii.

după cum am spus de cele mai multe ori individualismul ne aruncă în incertitudine. Incertitudinea este un lucru care domină starea de individualism fiindcă omul nu mai are cu cine comunica. Nu poate exista comunicare în individualism fiindcă de cele mai multe ori omul este deschis în spre sine şi nu în spre ceilalţi. Se poate spune că individualismul este un lucru care de mai multe ori ne duce în spre incertitudine. Nu mai ştim de mai multe ori care sunt reperele generice după care se ghidează cei din jurul nostru şi acest fapt se poate spune că este cât se poate de mult un lucru care ne face să ne gândim foarte bine la care sunt consecineţele pe termen lung ale individualimsului. După cum am spus, la prima vedere individualismul este un lucru care se prezintă ca şi un lucru bun: trebuie să fii preocupat de propria persoană, trebuie să fie preocupat de propriul interes, trebuie să fii interesaţi de proria bunăstare, trebuie să fii preocupat de propriul câştig şamd. Aceste lucru cu timpul însă vor ajunge să se absolutizeze şi omul nu va mai vedea nimic altceva decât propria lui persoană. În acest mod omul se închide comuniunii şi la fel de bine el este imun la ceea ce se poate spune chemarea de a comunica cu cei din jur. Individul comunică de cele mai multe ori numai când are nevoie de ceva. El nu comunică când cei de lângă el au nevoie de el şi de ajutorul lui. Se poate spune că acest lucru nu este corect şi nu poate fii susţinut în nici un fel. Tocmai acest lucru l-a făcut pe pictorul german Thomas Theodor Haine să spună că: „Hitler nu există ca şi individ. El este o stare.” De cele mai multe ori se poate spune că individualismul a ajuns să dea tot ceea ce este mai rău din om: egoismul, minciuna, ura, înşelăciunea, violenţa, sabotajul sau viclenia. După cum am spus, individualismul este de mai multe ori o stare. Este starea omului de a fii egoist, este starea omului de a fii interesat numai de propria persoană, este starea omului de a îi păsa numai de propriu interes. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori a aruncat lumea în întuneric. Omul după cum am spus este este entitate care nu poate trăi fără de comuniune, ori în individualism, nevoia de comuniune a omului este de cele mai multe ori refulată. Aceste lucruri se poate spune că au fost simţite de mai multe ori în zilele noastre. Individul după cum am spus este cel care atunci când interesul lui este pus în joc este gata să curme vieţi pentru ca scopul lui să fie realizat. Aceste fapte sunt de mai multe ori văzute în viaţa şi în existenţa noastră proprie.[85] Acest lucru a fost exprimat foarte bine de filosoful Henri Frederic Amiel: „ceea ce provoacă urâţenia vieţii noastre cea de toate zilele este faptul că trebuie să ne micşorăm până la limitele unui individ.”

O fabulă celebră ne spune că la un moment dat un leu dormea în junglă. Lângă el a venit un şoarece care a început să ronţăie şi să facă zgomot. Leul a fost trezit de zgomotele şoarecelui şi s-a răstit:

- Tu şoarece cum îndzăneşti să mă trezeşti. Tu nu ştii că eu te pot ucide?

- Vă rog să mă iertaţi.

85 Virgil Iordache, *Explorări dincolo de individualism şi holism* (Bucureşti, 2008).

- Să te iert?

- Da.

- De ce?

- Fiindcă dacă mă veţi ierta şi lăsa să merg liber vă voi fii de ajutor.

- Hahahaha. Mă facă să râd. Tu să mă ajuţi pe mine? În nici un caz.

- Ba da. Eu vă voi ajuta.

Plin de umor, leul l-a lăsat pe şoarele să plece liber. La puţin timp după acest incident în juglă a venit un vânător de lei care a pus o plasă şi l-a prins pe leu. Leul a început să răcnească cât îl ţineau plămânii. Şoarecele a auzit şi a venit.

- Bună ziua domnule leu.

- Lasă-mă în pace, nu vezi că am căzut în cursă?

- Eu vă voi ajuta domnule leu.

- Cum să mă ajuţi tu măi şoarece?

- Simplu, voi roade plasa.

Şoarecele s-a pus pe trabă şi în câteva minute plasa a fost roasă şi leul liber. Leul a rămas suprins şi de atunci a devenit foarte bun prieten cu şoarecele.

Fabula de mai sus se poate spune că ne spune un lucru elementar: că de mai multe ori în comuniune cel mai slab poate fii de foarte mult ajutor celui mai puternic. Legile comuniunii nu sunt deloc legile individualismului. Acest lucru este mai greu de înţeles pentru mai mulţi dintre noi.[86] După cum am spus sunt mai mulţi care în timpurile moderne au ajuns să cultive o întreagă filosofie a individualismului şi acest fapt se poate

86 Faptul că există o dinamică a comuniunii se poate spune că este un lucru care a fost atestat de mai multe ori. În timp ce în sigurătate se poate spune că individul de cele mai multe ori se pierde se poate vedea că în comuniunea el se redescoperă pe sine prin ceea ce face sau prin ceea ce poate face pentru comunitate. Aceste lucruri de mai multe ori nu sunt văzute de cei care sunt orbiţi de spiritul individualist. Ei sunt de părere că în comuniune nu au nimic altceva decât de pierdut. Este cât se poate de adevărat că în comuniune de cele mai multe ori avem numai de câştigat. Comuniunea este cea care ne face să ne împrătăşim experiernţele, cunoaşterea, trăirile sau ideile. Aceste lucruri de mai multe ori când sunt comunitate ajung de se îmbunătăţesc fiindcă se confruntă cu părerile celor din jur. Individualistul este cel care ţine totul numai pentru sine şi de mai multe ori ajunge de uită ceea ce înseamnă să comunici. Fără doar şi poate comuniunea de cele mai multe ori înseamnă comunicare.

vedea de mai multe ori în lumea şi în socitatea noastră. Individualismul după cum am spus pune interesul propriu mai presus decât orice şi chiar al propriei comunităţi. Este bine să ştim acest lucru. Se ridică în acest sens întrebarea: ce este mai important interesul comunităţii sau interestul individual? Se poate vedea că interestul comunităţii de cele mai multe ori este mult mai de preţ decât interesul individului. Acest lucru este cel care ne spune că de mai multe ori individul se opune comunităţii şi de mai multe ori comunitatea este un duşman al lui. Aşa se face că în lumea noastră apar mai multe tedinţe criminale şi mai multe mişcări teroriste. Se poate spune că teroriştii sunt oamenii ai individualismului. În cele mai multe cazuri ei sunt cei care ajung să ucidă pentru a face ca intersul lor prorpiu să devină interesul întregii comunităţi. Este cât se poate de evident că acest lucru trebuie evitat şi nu este în nici un caz unul legitim. Terorismul este de mai multe ori un individualism care îl scoate din minţi pe om. Acesta atât de ajunge de îngust în vedere încât ajunge de ucide şi terorizează fiindcă scopurile lui individualiste trebuie să fie împărtăşite de toţii. Se poate spune că de mai multe ori se iscă un război între individualism şi societate. Din nefericire de mai multe ori acest război a creat victime şi sunt mai mulţi care se poate spune că au avut foarte mult de suferit de pe urma individualismului. Este bine să ne opuenm individualismului şi să fim cât se poate de mult motivaţi de ceea ce înseamnă comuniunea sau nevoia de a comunica. Aceste lucruri după cum am spus sunt realităţi ale lumii în care trăim şi este bine să le cunoaştem.[87]

După cum se poate vedea sunt mai mulţi care ne spuns că atunci când suntem în comuniune nu avem decât de pierdut. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa, ne spus susţinătorii individualismului, fiindcă de cele mai multe ori comuniunea prespune asumarea celui de lângă noi. Individualismul se poate spune că ne propune o alternativă mult mai facilă: nu trebuie să îi asumăm pe cei din jurul nostru ci tot ceea ce avem nevoie este doar de asumarea propriei persoane. Aşa se face că se face trecerea de la persoană la individ. Pentru mai mulţi dintre noi aceşti doi termeni sunt egali sau sinonimici. În sensul comuniunii se poate spune că individul şi persoana nu este deloc aşa. De ce? Fiindcă după cum am spus individul este o realitate şi un lucru care de cele mai multe ori se realizează în individualism în timp ce persoana se realizează în personalism. Persoanlismul şi invidialismul se poate spune că sunt doi termeni cât se poate de diferiţi.[88] Se poate spune că din toate timpurile sfinţii au fost cât se poate de

87 Robert Wichers, *A theory of individual behaviour* (Academic Press, 1996).

88 Individualismul nu este natural fiindcă de cele mai multe ori el este fondat pe egoism. Acest lucru este negat de mai mulţi care ne spun că din respect pentru om, pentru individ în sine se cuvine să avem o concepţie de viaţă individualistă. Se poate vedea că de mai multe ori individualismul domină viaţa noastră cotidiană. Ne întâlnim cu persoane individualiste la şcoală, pe stradă, în magazine, la locul de muncă, la cumpărături, pe strada noastră şamd. Acest fapt se poate spune că ne spune că de cele mai multe ori individuliştii sunt departe de a fii bunii samariteni de care vorbea Domnul Iisus Hristos în Noul Testament. Ştim că pe lângă omul care a fost jefuit de tâlhari şi lăsa în mijlocul drumului au trecut mai mulţi dar numai un samaritean

personalişti. Acest lucru a putut fii văzut din faptele lor: Sfântul Vasile cel Mare a fost cel care a întemeiat mai multe orfelinate, spitale şi azile de bătrâni, Sfântul Grigorie Teologul a convocat un mare sinod ecumenic în care au fost chemaţi în comuniune mai toţii episcopii zilelor sale, Sfântul Antonie cel Mare a avut mai mulţi ucenici pe care i-a povăţuit în drumul mântuirii, Sfânta Filoteia a făcut de mai multe ori milostenie cu ce săraci şi nevoiaşi sau Sfântul Petru a propovăduit de mai multe ori cu timp şi fără de timp cuvintele Domnului Iisus Hristos. Aceste lucruri se poate spune că nu fac din chipul celor mai populari sfinţi imaginea unor persoane individualiste. Cum se face că toţi sfinţii au fost persoane ale comununii şi ale deschiderii? Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori sfinţii au fost un model de comuniune şi la acest model trebuie să ne raportăm şi noi.

După cum se poate vedea de mai multe ori individualismul este absolutizarea eului care devine de mai multe ori o valoarea chiar mai presus de Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori este cât se poate de evident într-o lume în care concepţia materialistă despre existenţă ajunge să domine. Trebuie să ştim că în mai multe cazuri individualsitul este opus unei viziuni spirituale despre lume şi existenţă. De ce este aşa? Fiindcă acestea de cele mai multe ori îi cer să fie în comuniune cu Dumnezeu. Este adevărat în acest sens că individualistul ajunge de respinge comuniunea cu Dumnezeu. Acest lucru vine pe fondul instigaţiilor diavolilor. Individualismul după cum am spus este o menatlitate care este cât se poate de comună cu a diavolilor care de cele mai multe ori reduc existenţa numai la priopria lor individualitate. S-ar putea obiecta de mai mulţi că aceste afirmaţii sunt mult prea mult dar ceea ce trebuie să ştim este că individualitatea de cele mai multe ori duce la individualism şi omul care este individualist este o persoană care nu doreşte în nici un fel comuniunea cu Dumnezeu. În acest sens se poate spune că individualismul ajunge de cele mai multe ori de Îl exlclude pe Dumnezeu şi în locul lui Dumnezeu pune propriul eu. După cum am spus acest lucru este întâlnit şi în unele religii. Iată ce spunea Samul Butler în acest sens: „pentru fiecare individ, propria sa fiinţă este nemuritoare; poate şti că va murii cândva, dar nu va ştii niciodată că este mort.” Se poate spune că cea mai mare problemă cu care se confruntă individualismul este moartea fiindcă în moarte individul şi individualitatea lui nu mai există. Atunci la ce rost ca el să se absolutizeze pe sine şi să vadă numai propria lui existenţă? Aceste lucruri sunt cât se poate de crunte pentru cei care sunt individualişti. Pentru acest motiv de cele mai multe ori individualiştii ales să nu gândească la moarte şi să se vadă pe sine liberi de acest gând. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de infantil fiindcă cei care sunt în comuniune cu Dumnezeu de cele mai multe ori vor ajunge la concluzia că sunt cât se

---

care nu era de neam evreiesc ca şi cel al celui ce fusese jefuit s-a milostivit de el. Se poate spune că mentalitatea Noului Testament este cât se poate de potrivinică individualismului. Noul Testament este pentru o lume a comuniunii, o lume a deschiderii, o lume a comunicaţiei şi o lume a împrătăşirii. Acest lucru se poate spune că l-au porpovăduit mai toţii sfinţii Bisericii Creştin Ortodoxe.

poate de încrezători că Dumnezeu nu v-a lăsa ca moartea să fie ultimul cuvânt. Aşa se face că s-a născut crezul în viaţa de după moarte sau în viaţa de apoi. Aceste lucruri se poate spune că nu există deloc în cazul individualismului. Individualismul este o filosofie şi un mod de viaţă care se rezumă numai la lumea de aici şi numai la ceea ce există în această existenţă. Acest lucru este rău fiindcă de mai multe ori individualiştii ajung de trăiesc fără de Dumnezeu. Deşi se poate spune că nici un individualist nu afirmă că este ateu, se poate spune că modul lor de viaţă este unul ateu. De ce este aşa? Fiindcă individualistul fiind mult prea preocupat de propria persoană găseşte inconvenient de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu presupune deschidere lucru pe care individualistul nu este dispus să îl facă.[89]

CAPITOLUL 5

COMUNIUNEA TEOLOGICĂ SAU COMUNIUNEA CU DUMNEZEU

După ce am vorbit de comuniunea din familie şi rude, de comuniunea cu prietenii şi de comuniunea din biserică în cele din urmă am ajuns la comuniunea cu Dumnezeu. Se poate spune că această comuniune este una dintre cele mai înalte dintre toate câte există şi nu se poate vorbii despre o comuniune mai superioară decât aceasta. Comuniunea cu Dumnezeu este adevărat este punctul maxim sau central a orice denumim comununiune în sens uman. Acest lucru este aşa fiindcă după cum ştim Dumnezeu este autor al existenţei şi al vieţii. Prin urmare, cum putem intra în comuniune cu Dumnezeu? Sfinţii părinţi sunt de părere că una dintre cele mai rapide metode de a intra în comuniune cu Dumnezeu este rugăciunea. Prin rugăciune se poate spune că ne deschidem lui Dumnezeu. Totuşi sunt mai mulţi care sunt de părere că rugăciunea este mai mult un monolog fiindcă de mai multe ori nu auzim glasul lui Dumnezeu că ne răspunde. Adevărul este că în rugăciune noi nu monologăm ci de cele mai multe ori suntem cât se poate de mult deschişi în spre voia lui Dumnezeu. Se poate în acest sens ca de mai multe ori în rugăciune voia lui Dumnezeu să nu fie identică cu voia noastră. Aşa se face că de mai multe ori mai multe rugăciuni pe care le facem rămân neascultate.[90]

Se spune că un suflet a ajuns în rai. Acolo Sfântul Petru i-a oferit un tur al raiului. A putut vedea o cameră plină cu îngeri unde aceştia lucrau de cu zor la primirea cererilor în rugăciune din partea oamenilor. Erau mulţi îngeri şi cu toţii lucrau din

89 Michael Perelman, *Manufacturing Discontent: The Trap of Individualism in Corporate Society* (Michigan, 2005).

greu. Mai apoi Sfântul Petru a dus acest suflet în a doua cameră. La fel de bine şi această cameră era plină de îngeri care şi ei lucrau de cu zor. Aceşti îngeri trimiteau cererile celor care au cerut de la Dumnezeu în rugăciune diferite lucruri. În cele din urmă sfântul Petru a dus acest suflet într-o cameră în care era numai un înger şi acesta nu avea mai nimic de făcut.

- Ce este această cameră? A întrebat nedumerit sufletul.

- Aceasta este camera în care se primesc mulţumiri pentru răspunsul la rugăciunile pe care le-au făcut oamenii lui Dumnezeu.

- Şi cum se face că este numai un înger aici, în timp ce în celelate erau mai mulţi îngeri cu toţii lucrând de cu zor?

- Fiindcă sunt foarte puţini cei care odată ce au ajuns să obţină ceea ce au cerut în rugăciune ajung de îi mulţumesc lui Dumnezeu pentru ceea ce au obţinut.

Adevărul este că în comuniunea cu Dumnezeu de cele mai multe ori sunt foarte puţini care caută un dialog cu Dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că Dumnezeu este dialogic sau mai bine spus nu putem intra în legătură cu Dumnezeu fără de dialog. Avem nevoie să dialogăm cu Dumnezeu şi acest lucru se poate spune că este găsit inconvenient de mai mulţi care doresc mai mult un monolog cu Dumnezeu. La fel de bine se poate spune că pentru a întra în comuniune cu Dumnezeu sunt necesare mai multe lucruri. După cum am spus nu poate fii comuniune mai înaltă sau mai mare decât comuniunea cu Dumnezeu. Prin urmare, pentru această comuniune omul trebuie să se pregătească. Această pregătire el o face de cele mai multe ori prin viaţa ascetică: post, rugăciune, pelerinaje, fapte bune, mersul la biserică. Comuniunea cu Dumnezeu se poate spune că începe din această viaţă şi v-a ajunge să se extindă în viaţa de apoi. Prin urmare se poate spune că după cum ne mărturiseşte teologia creştin ortodoxă comuniunea cu Dumnezeu nu este un lucru care se mărgineşte la viaţa de aici. Aceste fapte de mai multe ori sunt cele care au mărturisit de ceea ce am putea spune adevărul a ceea ce înseamnă a fii în comuniune cu Dumnezeu. Dumnezeu este comuniune. Acest lucru a putut fii atestat de toţi sfinţii care se poate spune că au ajuns la acest stadiu. Se

---

90 Se poate spune că rugăciunea este un proces. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori rugăciunea este o cerere contină pe care o facem lui Dumnezeu. Părinţii duhovniceşti ne spun că de mai multe ori ajungem să dialogăm cu Dumnezeu şi acest fapt trebuie să fie foarte bine stabilit. La fel de bine se poate spune că în comuniune cu Dumnezeu de mai multe ori putem ajunge prn gânduri, intenţii sau dorinţe. Toate acestea sunt cunoscute de Dumnezeu care răspunde la cele care ne sunt de folos. Aceste fapte se poate spune că de mai multe ori sunt trecute cu vederea de cei care doresc o legătură şi o relaţia imediată şi urgentă cu Dumnezeu care de cele mai multe ori este de scurtă durată.

poate spune că sfinţii sunt cei care au ajuns la un stadiu deplin sau desăvârşit de comuniune cu Dumnezeu.[91]

Se poate spune că atunci când omul ajunge la comuniunea cu Dumnezeu de cele mai multe ori este inundat de ceea ce se poate spune de un simţ al bucuriei. Bucuria este un sentiment care nu poate fii separat de comuniunea cu Dumnezeu. În acest sens de cele mai multe acest sentiment este unul cât se poate de natural atunci când vorbim de comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care după cum am spus se face în lumină şi bucurie. Nu este vorba de o lumină fizică ci mai multe de o lumină spirtuală. Ceea ce trebuie să ştim este că nu toţii oamenii doresc comuniunea cu Dumnezeu. Sunt în acest sens mai multe curente ateiste şi nihiliste care de mai multe ori resping tot ceea ce înseamnă comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este prin urmare un lucru dinamic care de cele mai multe ori se poate spune că este cea mai profundă experienţă la care poate ajunge omul. În comuniunea cu Dumnezeu omul ajunge de se transfigurează. Sunt mai multe cazuri de sfinţii care se poate spune că au ajuns la comuniunea cu Dumnezeu şi au ajuns de s-au transfigurat. Ce înţelegem prin transfigurare în acest sens al comuniunii cu Dumnezeu? Lumina lui Dumnezeu este o lumină care luminează tuturor celor care doresc să o primească. În acest sens sunt mai mulţi sfinţii care au accentuat că comuniunea cu Dumnezeu nu poate avea loc decât în lumină.[92]

În lumea noastră se poate spune că sunt mai multe nivele de comuniune cu Dumnezeu. Sunt în acest sens unii care nu au ajuns să fie într-o comuniune totală sau deplină cu Dumnezeu şi acest lucru are loc de cele mai multe ori fiindcă sunt mulţi care sunt prinşi în torentul de evenimente al vieţii de zii cu zii. Acest fapt se poate spune că de mai multe ori este un prilej de poticnire pentru cei care ajung de mai multe ori să fie dornici de a intra în comununiune cu Dumnezeu. Adevărul este că mai toţii oamenii afirmă că de mai multe ori doresc să fie în comuniune cu Dumnezeu. Ceea ce este greu este atunci când vine vorba de a asuma experienţele care izvorăsc dintr-o astfel de

---

91 Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu* (Bucureşti, 1995).

92 Sfântul Grigorie Palama a fost cel care în secolul al XIV-lea a făcut distincţia dintre fiinţa şi energiile lui Dumnezeu. Ce înseamnă acest lucru? Acest lucru înseamnă că Dumnezeu este accesibil în energiile sau în lucrările Sale, dar El nu este accepsibil în fiinţa lui. Dezbaterea palamită carea avut loc cu mult timp în urmă a ajuns să afirme acest mare adevăr. Prin urmare se poate spune că nu vom ajunge să fim în comuniune cu fiinţa lui Dumnezeu ci mai mult cu lucările Sale. Acest lucru nu înseamnă că nu este o comuniune. Fără doar şi poate comuniunea cu enegiile lui Dumnezeu este adevărata comuniune cu Dumnezeu şi ea este cea prin care Dumnezeu se întoarce în spre noi. Suntem în comuniune cu Dumnezeu şi acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori a ajuns să fie experimentat cel mai mult de sfinţii lui Dumnezeu. Sfinţenia este un lucru care de cele mai multe ori a ajuns să fie un lucru cât se poate de aproape de comuniunea lui Dumnezeu. Se poate spune că la de cele mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu are loc în sfinţenie.

comuniune şi sunt mai mulţi care se poate spune că ajung de renunţă la idealul comuniunii cu Dumnezeu. Se poate spune că a dorii să fii în comuniune cu Dumnezeu este un ideal. Poate dintre toate idealurile care există în această lume idealul de a fii în comuniune cu Dumnezeu este unul dintre cele mai mari şi mai înalte. Ce poate exista mai mult sau dincolo de comuniunea cu Dumnezeu? Aceste fapte sunt cunoscute mai de toată lumea dar sunt mai puţini cei care ajung cu adevărat ajung să dorească comuniunea cu Dumnezeu. De ce este aşa? Fiindcă după cum am spus sunt mai multe lucruri pe care omul trebuie să le respecte pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu.

Ceea ce trebuie să ştim este că sunt mai mulţi în lumea noastră care de mai multe ori sunt cât se poate de indiferenţi şi de nepăsători la chemarea comuniunii cu Dumnezeu. Acest lucru are loc de mai multe ori fiindcă de mai multe ori omul este întors în spre lumea materială. Fiind întors în spre lumea materială se poate spune că de cele mai multe ori acest tip de om v-a ajunge să fie cât se poate de mult dezinteresat de chemarea la comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este adresată tuturor oamenilor. Toţii oamenii se poate spune că sunt chemaţi să fie în comuniune cu Dumnezeu şi acest fapt este afirmat cel mai multe de vieţile sfinţilor. Sfinţii după cum am spus au răspuns chemării lui Dumnezeu de a fii în comuniune. Ceea ce trebuie să ştim este că de cele mai multe ori Dumnezeu este cel care iniţiază comuniunea în sens primar. Dumnezeu i-a chemat în Vechiul Testament pe Avraam, Isaac, pe Moise sau pe Melchisedec la comuniune. Această chemare este valabilă şi în cazul nostru dar ceea ce noi avem în plus este experienţa sfinţilor din trecut care au ajuns la comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că nouă trebuie să ne fie de folos. La fel de bine se poate spune că comuniunea cu Dumnezeu este un lucru dinamic. Ea de cele mai multe ori are o dinamică care de cele mai multe ori se exprimă în viaţa duhovnicească. La fel de bine trebuie să afirmăm de mai multe ori s-a dovedit că comuniunea cu Dumnezeu este mistică. Prin acest lucru înţelegem că de mai multe ori comuniunea cu Dumnezu este cea care ne purifică de patimi şi păcate.[93]

Se spune că un vânător a dorit să prindă mai mulţi porumbei. S-a dus într-o regiune în care erau mai mulţi porumbei. Acolo a pus o plasă şi în ea a pus mai mult orez. Apoi vânătorul s-a dus şi s-a ascuns în tufişuri. Acolo s-a pus să aştepte. La un moment dat mai mulţi porumbei au văzut orezul şi au venit să ciugulească din orez. Când s-au adunat mai mulţi vânătorul a tras de plasă şi porumbeii au fost prinşi. Cel mai mare dintre proumbei le-a spus proumbeilor:

- Nu vă faceţi nici o problemă.

- De ce?

- Fiindcă vom scăpa de aici.

93 Paisie Aghioritul, *Patimi şi virtuţi* (Bucureşti, 2007).

- Cum?

- Tot ceea ce trebuie să faceţi este să ascultaţi de mine.

- Bine, vom asculta.

- Trebuie să zburăm cu toţii acum.

Porumbeii au început să zboare cu plasa. S-au ridicat în aer sus şi vănătorul nu mai putut să îi prindă.

Liderul proumbilor le-a spus mai apoi.

- Acum că am scăpat de vânător trebuie să scăpăm de plasă.

S-au dus la şoarece şi acolo liderul i-a spus:

- Şoarece, poţi să ne scapi de această plasă?

- Singur că da.

Şoarecele s-a apucat de ronţit plasa şi în curând porunbeii au putut zbura liber.

Întâmplarea de mai multe este una care ne spune despre importanţa de a asculta de cel mai mare. Cine este cel mai mare pentru noi sau mai bine spus care este autoritatea noastră ultimă? Fără doar şi poate Dumnezeu. Prin urmare, se poate spune că la fel ca şi porumbeii din pilda de mai sus şi noi trebuie să ascultăm de Dumnezeu. În această lume se poate vedea că cel rău şi diavolul de mai multe ori aruncă mai multe curse asupra noastră. Aceste curse de mai multe ori se concretizează prin a trăii în dezbinare şi un ură. Sunt mai mulţi care ajung să trăiască în ură şi acest lucru îi separă pe unii de alţii. Trebuie să ştim că dezbinarea nu este un lucru bun.[94]

Se poate spune că de cele mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu este un lucru şi o realitate care este profund legată de ceea ce cunoaştem ca şi religie. Religia după

94 Pe lângă moarte, ucidere, violenţă şi răzbunare este adevărat că diavolul sau cel rău de mai multe ori instigă în om dezbinarea. Aşa se face că de mai multe ori se poate vedea că lumea noastră este dezbinată. De mai multe ori dezbinarea ajunge de culminează în ceea ce am putea spune război. Sunt mai multe popoare şi naţiuni care ajung de îşi rezolvă problemele pe care le au prin război. Acest lucru după cum am spus este pe placul celui rău. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă cel rău este cel care ne instigă sau mai bine spus ne duce la tot ceea ce este rău. Lipsa de unitate şi de comuniune este de mai multe ori un sentiment pe care cel rău de mai multe ori îl instigă în lumea noastră. Acest fapt se poate vedea de cele mai multe ori prin faptul sunt mai mulţi oamenii care aparent nu au nimic unii cu alţii după care ajung de se urăsc unii pe alţii.

cum ne spune şi tremenul nostru este legătura cu Dumnezeu. Acest fapt se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori a fost simţit în toate culturile şi civilizaţiile lumii. Este bine să ştim că religia în sens etimologic înseamnă mai mult un fel de relegare a legăturii pierdute cu Dumnezeu. Sfinţii părinţii şi autorii biblici ne spus că în rai omul a pierdut comuniunea cu Dumnezeu fiindcă nu a ascultat de porunca lui Dumnezeu. Căzut în timp şi în istorie se poate spune că Dumnezeu i-a mai dat omului o şansă de a junge să restabilească legătura pierdută în rai. Această legătură a fost foarte mult religia. Prin urmare sensul religiei este de a ne pune în comuniune şi în legătură cu Dumnezeu. Sunt mai mulţi care evident au ajuns să facă din religie altceva decât comuniunea cu Dumnezeu. În lumea noastră se poate spune că au fost mai multe concepţii care ne-au spus că omul în realitate nu are nevoie de religie. Carl Marx era de părere că religia este „opium pentru popor.” În realitate omul are nevoie de comuniunea cu Dumnezeu pe care o oferă religia. Pentru aceasta se poate spune că el trebuie să respecte tot ceea ce îi cere religia. Religia după cum am spus nu se face oricum şi în orice fel. Sunt mai mulţi care se poate spune că de mai multe ori comit abuzuri prin faptul că ne spun că religia este un lucru care are loc după cum spus diferiţii mari întemeietori de religii cum au fost Pantajali, Buda, Zoroastru sau Mohamed. După cum am spus, au fost mai mulţi gânditori care au ajuns să îşi plaseze ideile şi părerile proprii mai presus de cuvintele şi de poruncile lui Dumnezeu. Acest fapt se poate spune că este un lucru care de mai multe ori a dus la fărămiţarea religioasă. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă după cum am spus în materie de religie au existat mai multe mentalităţi bolnave care au crezut că propriile lor păreri şi doctrine sunt mult mai importante şi mai semnificative decât cuvintele lui Dumnezeu.[95]

Se poate spune că de cele mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu este însoţită de un sentiment de bucurie şi de un sentiment de sfinţenie. Acest lucru de mai multe ori a putut fii văzut în lumea noastră. Se poate spune că atunci când omul se află în comuniune cu Dumnezeu lumea îi pare omului frumoasă şi el ajunge de vede pe toţi oamenii ca şi fraţii săi. Comuniunea cu Dumnezeu este cea care a fost extrem de productivă pe parcursul istoriei. În arhitectură comuniunea cu Dumnezeu a creat cele mai frumoase biserici şi catedrale, în muzică a creat cele mai frumoase şi mai sublime melodii, în sculpturi a creat cele mai frumoase statui, în cienmatografie a creat filme de neuitat, în literatură a creat capodepere litereare şi imne cât se poate de frumoase. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că atunci când omul este în comuniune cu Dumnezeu el trăieşte o stare de veselie şi de împlinire. Sfinţii sunt cei care de mai multe ori au experimnetat comuniunea cu Dumnezeu prin prezenţa unei puternici lumini spirituale. Despre această lumină ne-au vorbit sfinţi precum Grigorie Teologul, Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama sau Ioan Casian. Lumina lui Dumnezeu este un lucru care pătrude şi menţine în exstenţă toate lucrurile. Însă nu toţi se deschid în faţa luminii lui Dumnezeu. Este bine să ştim acest lucru şi este şi mai bine să îl experimentăm. Experimentăm lumina lui Dumnezeu şi acest lucru se poate spune că în

95 William P. Lazarus, *Comparative religion for dummies* (New Jersey, 2008).

cele din urmă ne pune în comuniune cu Dumnezeu. După cum am spus, lumea de azi şi din toate timpurile are nevoie de comuniunea cu Dumnezeu. Ce am fii fără de comuniunea cu Dumnezeu. Se poate spune că am fii nimic. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care ne face să fim cât se poate împliniţi.[96]

După cum am spus, în această lume omul are libertatea de a răspunde sau nu chemării la comuniunea cu Dumnezeu. Acest fapt de mai multe ori este experitat de mai multe ori. Sunt mai multe opinii care susţin că a fii în comuniune cu Dumnezeu este un lucru cât se poate de eronat şi de greşit. În acest sens se cunosc mai multe concepţii de viaţă atee. Acolo unde există ateism se poate spune că nu poate exista comuniune cu Dumnezeu. Deşi omul este liber se poate spune că fără de comuniunea cu Dumnezeu este simte un gol sau un vid ontologic. De ce este aşa? Fiindcă Dumnezeu este plinătatea fiinţei. Nu poate exista împlinire fără de Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori a fost atestat de sfinţii lui Dumnezeu. După cum am spus, suntem chemaţii la comuniunea cu Dumnezeu sau mai bine spus prin Domnul Iisus Hristos Dumnezeu a adresat o invitaţie universală pentru ca omul să ajungă să fie în comuniune cu Dumnezeu. Această invitaţie se poate spune că este valabilă cât timp trăeieşte omul pe acest pământ. Sunt mai mulţi care după cum am spus nu dau curs chemării lui Dumnezeu de a fii în comuniune. Acest lucru a creat în ceruri iadul. Iadul se fondează pe lipsa de comuniune absolută. Adevărul este că în iad nu există deloc comuniune ci sentimentul care domină acest loc este ura furibundă şi continuă. Sunt mai mulţi oameni care după cum am spus în loc să fie lucrători ai iubirii şi ai comuniunii în această lume de mai multe ori au ajuns la ceea ce se poate spune lipsa de orice fel de legătură cu Dumnezeu. Mai mult decât atât, au existat în istorie oameni care s-au declarat pe sine duşmani ai lui Dumnezeu. Aceste fapte se poate spune că sunt realităţi şi nu simple invenţii. O altă categorie de oameni sunt cei care teoretic nu resping comuniunea cu Dumnezeu dar practic nu fac nimic pentru a o menţine. După cum putem să ne dăm seama comuniunea cu Dumnezeu trebuie să fie menţinută. Nu este destul să fim într-o anumită parte a vieţii noastre în comuniune cu Dumnezeu ci trebuie să fim tot timpul în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru de mai multe ori este trecut cu vederea. Sunt mai mulţi care sunt de părere că timpul în care trebuie să fim în comuniune cu Dumnezeu este bătrâneţea. În acest sens, o concepţie cât se poate de des întâlnită despre comuniune se poate spune că de mai multe ori ne spune că trebuie să

96 Faptul că a fii în comuniune cu Dumnezeu aduce omului starea de împlinire se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce se poate spune sensul şi expresia deplină a iubirii de Dumnezeu. Nu putem să Îl iubim pe Dumnezeu şi să nu fim în comuniune cu Dumnezeu. Adevărul este că Duzmnezeu ne iubeşte fiindcă suntem creaturile şi făpturile lui şi pentru acest motiv el ne cheamă la ceea cee este şi la modul în care se exprimă comuniunea cu Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori ne duce la comuniunea cu Dumnezeu. După cum am spus iubirea este un lucru care are nevoie de un fond pe care să se desfăşoare. Acest fond este comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu de cele mai multe ori îi dă omului un simţ al raiului. Omul se poate spune că anticipează raiul în comuniunea cu Dumnezeu.

ne trăim tinereţile profitând de plăcerile acestei lumii şi la bătrâneţe vom ajunge să ne dedicăm comuniunii cu Dumnezeu. Acest lucru de mai multe ori s-a dovedit cât se poate de înşelător. De ce este acest lucru aşa? Findcă omul este chemat să fie în comuniune cu Dumnezeu în toate timpurile vieţii sale. Copilăria se poate spune că este o vârstă care ne face conştienţi de faptul că trebuie să ajungem la comuniunea cu Dumnezeu. De mai multe ori sunt mai mulţi care ajung să ne spună că nu este nevoie ca să creştem copii în frica lui Dumnezeu şi în comuniunea cu Dumnezeu fiindcă este încă prea de vreme. Evident, acest lucru este cât se poate de fals. Trebuie să fim în comuniune cu Dumnezeu de când suntem copii. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu nu a respins comuniunea copiilor.[97]

Se spune că mai de mult au fost două fetiţe care erau prietene. Ele au mers de mici la aceiaşi şcoală şi aici au ajuns de au fost cât se poate de mult în cominiune cu alte: îşi făceau temele împreună, se jucau împreună şi chiar erau vecine pe aceiaşi stradă. Timpul a trecut şi fetele au ajuns acum la facultate. La un moment una dintre fete a putut vedea o schimbare în comportamentul celeilate. Aceasta era tăcută, de mai multe ori avea ieşiri violente şi se comporta urât cu toată lumea. Ştiind că nu acesta este caracterul ei prietena ei a dorit să ştie ce este cu ea:

- Am să te întreb un lucru.
- Ce?
- De ce te comporţi aşa ciudat în ultima vreme?
- Fiindcă am probleme mari.
- Tu ştii că eu sunt prietena mea şi mie îmi poţi spune orice.

Atunci prietena ei a început să plângă.

- Ce este cu tine? De ce plângi?
- Fiindcă am ajuns dependentă de droguri.
- Cum aşa?
- Iubitul meu se droghează şi mi-a spus că dacă nu o fac şi eu mă v-a părăsii.
- Nu se poate.
- Ba da. Aşa este cum îşi spun.

97 Gheorghe Calciu Dumitreasa, *Cele şapte cuvinte către tineri* (Mănăstirea Petru Vodă, 2014).

- Atunci să ştii că este rău.
- Ce crezi că ar trebui să fac?
- Eu cred că ar trebuie să îl părăseşti pe iubitul tău.
- De ce. Nu înţelegi că îl iubesc?
- Acesta nu este o iubire adevărată.
- De ce?
- Nu există iubire acolo unde oamenii de droghează. Dacă el te iubea cu adevărat nu te făcea să te droghezi şi tu.
- Aşa este.

În cele din urmă fata a ascultat de sfatul prietenei sale şi cu ajutorul psihologului în cele din urmă s-a despărţit de prietenul ei.

Când am purces la scrierea acestei cărţi am ştiu că trebuie să vorbim mai în spre final de comuniunea cu Dumnezeu. De ce este aşa? Fiindcă de mai multe ori sunt mai mulţi care susţin că pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu nu trebuie să fim în comuniune cu semenii noştiri.[98] Prin umare pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu mai întâi se poate spune că trebuie să fim în comuniune cu semenii noştrii. Sunt mai mulţi care consideră că acest lucru nu este necesar şi la fel de bine nu avem nevoie de el. Este cât se poate de eronat. Sunt foarte mici şansele ca atunci când cineva nu este în comuniune cu semenii lui să ajungă în cele din urmă să fie în comuniune cu Dumnezeu. Aceste realităţi sunt cât se poate de evidente. Comuniunea cu Dumnezeu prespune comuniunea cu semenii noştrii. Acest lucru se poate vedea cel mai mult din Vieţile Sfinţilor. Se poate vedea că au existat mai mulţi sfinţii care au ajuns la ceea ce am putea spune comuniunea cu Dumnezeu şi ei nu au respins comuniunea cu semenii lor. Sunt mai multe opinii care susţin că atunci când cineva doreşte să fie în comuniune cu Dumnezeu el trebuie să se însingureze de semenii săi. Este adevărat că nu putem fii în

98 După cum am spus comuniunea cu Dumnezeu este denumită şi comuniunea teologică. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori acest lucru este cel care ne face şi care ne menţine în iubirea de Dumnezeu. După cum am spus, comuniunea cu Dumnezeu nu poate avea loc acolo unde nu există iubirea de Dumnezeu. Aceste lucruri se poate spune că decurg logic una din alta. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus cel mai bine a fost reflectată în Vechiul şi Noul Testament. La un anumit nivel se poate spune că tot Vechiul şi Noul Testament sunt o istorie a comuniunii cu Dumnezeu. Aceste lucruri în cele din urmă ne duc la ceea ce este comuniunea teologică. La această comuniune de mai multe ori ajung teologii şi cei care studiază teologia. Dumnezeu este deschis spre comuniune. Faptul în sine se poate spune că trebuie să ne ducă la adevărata teologie.

comuniune cu cei care ne îndeamnă la păcat şi la răutate dar se poate spune că dacă suntem în comuniune cu Dumnezeu la fel de mult putem fii în comuniune cu semenii noştirii care merg pe calea virtuţii.[99]

Adevărul este că există o categorie de oamenii care nu cred că comuniunea cu Dumnezeu este posibilă deloc. De ce cred ei acest lucru? Fiindcă dacă Dumnezeu nu este văzut se poate spune că nu ai cum să fii cu cineva pe care nu îl vezi în comuniune. Pentru acest motiv de mai multe ori sunt mai mulţi care ne spus că de fapt comuniunea cu Dumnezeu este doar o simplă imaginaţie a omului. Este adevărat că Dumnezeu este nevăzut ochilor trupeşti dar El este cât se poate de vizibil ochilor sufleteşti. Pe Dumnezeu îl putem vedea mai ales ca şi fiinţă spirituală. La fel de bine la concluzia existenţei lui Dumnezeu se poate spune că se poate ajunge şi pe cale deductivă. Tot ceea ce există trebuie să aibă un făcător. La fel cum ceasul are un ceasorrnicar şi pământul şi universul se poate spune că au un Creator. Prin urmare, trebuie să ştim că pe Dumnezeu deşi nu Îl vedem cu ochii trupeşti fiindcă Dumnezeu este nevăzut totuşi putem să Îl deducem. Pentru acest motiv se poate spune că Dumnezeu ne-a oferit facutatea de raţionare şi de judecată.[100] Prin urmare, se poate spune că deşi pe Dumnezeu nu Îl vedem cu ochiul liber se poate spune că ajungem să Îl simţim şi să fim cât se poate de mult în comuniune cu El prin faptul că ajungem să Îl deducem. Un sfânt din Filocalie ne spune că: „Dumnezeu se ascunde în poruncile Sale şi se descoperă pe Sine în măsura în care le împlinim.” Acest lucru este un mare adevăr. De cele mai multe ori sunt mai mulţi care după cum am spus ne spun că este imposibil să sjungem la o comuniune cu Dumnezeu în această viaţă. Acest lucru este numai parţial adevărat. În această viaţă se poate spune că de mai multe ori ajungem la o împrtăşanie cu Dumnezeu prin a duce o viaţă a virtuţilor şi a viaţă morală. Atunci când omul duce o viaţă morală se poate spune că el se apropie de Dumnezeu şi cân devine imoral el se depărtează de Dumnezeu.

---

99 Radu Teodorescu, *Omul duhovnicesc sau antropologia virtuţilor* (Cugir, 2015).

100 La fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că atunci când suntem în comuniune cu Dumnezeu nu sunt la fel de bine ca şi cum am fii în comuniune cu Dumnezeu. Dumnezeu nu este un om în sensul în care putem vorbii, comunica sau dialoga cu El. Totuşi, există metode şi mijloace prin care se poate spune că ajungem la comuniunea cu Dumnezeu. Aceste metode sunt cele care de cele mai multe ori ţin de viaţa religioasă. Există o viaţă religioasă şi acest lucru este cât se poate de evident. Viaţa religiasă ne spune că pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu trebuie să postim, să ne rugăm, să ne spovedim, să ne împărtăşim, să paticipam la slujbele bisericii. Toate acestea sunt metode prin care se poate spune că ajungem să fim în comuniune cu Dumnezeu. De ce este aşa? Fiindcă au fost mai mulţi oamenii care după ce au respectat tot ceea ce ţine de o viaţă creştinească se poate spune că au avut sentimentul că sunt în comuniune cu Dumnezeu. În spre acest lucru se poate spune că trebuie să timdem şi noi şi la acest lucru se cuvine să aspirăm cel mai mult.

De mai multe ori s-a vorbit de faptul că dacă Dumnezeu nu se vede comuniunea cu El nu poate fii decât una mistică. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de adevărat. Comuniunea cu Dumnezeu se poate spune că presupune cunoaşterea lui Dumnezeu. Ajungem să Îl cunoaştem pe Dumnezeu şi ajungem cât se poate de aproape de Dumnezeu pe cale mistică. Ce este calea mistică? Calea mistică este calea care ne spune că dacă Dumnezeu s-ar descoperii pe Sine aşa cum este El ar fii foarte mulţi care s-ar folosii de acest lucru în spre alte scopuri decât cel de a fii în comuniune cu El. Un caz celebru de acest fel se poate spune că a fost în Noul Testament Simeon Magul. Acesta era un vrăjitor care avea mulţi bani. El a văzut că sfinţii apostoli fac minuni şi vindecări. Ce a făcut atunci Simeon Magul? S-a dus şi i-a întrebat pe aspotoli dacă poate cumpăra harul şi puterea lor pe bani. Dacă Dumnezeu s-ar descoperii pe sine oricui şi oricum se poate spune că acest lucru ar fii mai mult o pierdere. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă fără doar şi poate acest fapt ar face ca mai mulţi să se folosească în scopuri individualiste în acest sens. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus este un proces şi ea nu se face dintr-o dată. Este nevoie de multă răbdare în acest proces. Omul modern după cum ştim aşteaptă de la Dumnezeu o comuniune instantanee şi rapidă fiindcă după cum s-a spus de mai multe ori trăim într-o lume a vitezei. Ceea ce trebuie să ştim este că ajungem la o comuniune cu Dumnezeu de mai multe ori pe măsura propriei credinţe în Dumnezeu. Având o credinţă mare se poate spune că sfinţii lui Dumnezeu au ajuns la o comuniune totală cu Dumnezeu. Acest lucru este un fapt pe care de mai multe ori se poate spune că tindem să îl ignorăm. Nu putem să ajungem la comuniunea cu Dumnezeu dacă nu avem credinţă în Dumnezeu la fel cum un copil care nu are încredere în părinţii săi se poate spune că la fel şi noi trebuie să avem încredere în Dumnezeu. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realităţi pe care de mai multe ori nu le luăm în considerare. Ce este credinţa în Dumnezeu? Credinţa în Dumnezeu se poate spune că este încrederea că totul v-a fii bine, că Dumnezeu este în controlul vieţii, al lumii şi al universului, că Dumnezeu este Cel care proniază tot ceea ce există. Fără de credinţă în Dumnezeu se poate spune că este extrem de greu să ajungem la comuniunea cu Dumnezeu. Aceste două lucruri sunt cât se poate de mult legate unul de altul şi pe ele trebuie să ne axăm mai mult şi să le avem în vedere. Credinţa în Dumnezeu este cea care se poate spune că ne duce la iubirea de Dumnezeu Tatăl.[101]

Se spune că un tată avea trei fii. El poseda o mare corporaţie care este foarte prosperă. A venit timpul ca tatăl să se pensioneze. El s-a retras de la conducerea corporaţiei şi a lăsat-o fiilor săi. Aceştia au ajuns la concluzia că cel mai bine ar fii să împartă corporaţia în trei. În acest mod credeau ei că această corporaţie v-a funcţiona mai bine. Spre marea lor dezamăgire profiturile corporaţiei au început să scadă. Cei trrei copii s-au luat la ceartă şi fiecare susţinea că din nu din cauza lui compania a început să se ducă pe râpă. În cele din urmă s-au dus la tatăl lor pentru sfat:

101 Radu Teodorescu, *Dumnezeu Tatăl în patrologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

- Tată avem să îţi cerem un sfat, a spus cel mai mare fiu.
- Orice sfat fii meu.
- Nu ştiu dacă ştii că această corporaţie a noastră a început să se ducă de râpă.
- Am aflat câte ceva.
- De ce crezi că se întâmplă aşa?
- Cred că ştiu care este cauza.
- Care este?
- Vezi tu, corporaţia a fost făcută să fie adinistrată de o un singur aparat de administraţie. Voi aţi împărţit-o în trei. Această corporaţie a fost făcută să funcţioneze numai pentru un singur aparat de administraţie.
- Deci tu spui că ar trebuie să ne reunim într-o singură corporaţie?
- Este cel mai bine.

Copii au unit din nou corporaţia şi ea a început din nou să funcţioenze.

Întâmplarea de mai sus ne spune că de cele mai multe ori tendinţa noastră este de a ne individualiza în probleme de religie şi mai ales de credinţă în Dumnezeu. Pentru acest lucru am spus că pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu trebuie să fim în comuniune şi cu semenii noştrii. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori este trecut cu vederea de cei care se gândesc că numai singuri trebuie să fie în comuniune cu Dumnezeu.[102] După cum am spus de mai multe ori sunt mai mulţi care ne spus şi susţin că fără doar şi poate comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care este individual şi cât se poate de privat. Acest lucru după cum am spus nu este adevărat. Toţii oamenii

102 Ceea ce trebuie să ştim este că de cele mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu este un lucru activ. Omul nu este o entitate psaivă în comuniunea cu Dumnezeu. În acest sens se poate spune că cei care cred că a fii în comuniune cu Dumnezeu este un lucru care implică numai a aştepa ca Dumnezeu să facă lucruri, se poate spune că se înşală. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus de mai multe ori implică nevoinţă şi asceză. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă de mai multe ori în om păcatul poate acţiona. Sfinţii părinţi sunt cei care sunt de părere că ceea ce ne separă de comuniunea cu Dumnezeu este păcatul şi patima. În patimă şi în păcat de cele mai multe ori se poate spune că omul ajunge al o stare de separaţie cu Dumnezeu. Pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu trebuie să ascultăm de cuvintele şi de poruncile Sale. Fără de acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu ajunge să fie un lucru inexistent. La fel de bine se poate spune că această comuniune cu Dumnezeu nu se face deloc în lumea imaginarului ci ea este cât se poate de concretă.

care sunt cu o viaţă curată şi pe drumul virtuţilor se poate spune că ajung la comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus este un lucru care de cele mai multe ori se deprinde. De la cine se deprinde? Ea se derpinde de la sfinţii lui Dumnezeu care de cele mai multe ori ajung să fie cât se poate de mult exemple şi modele de urmat în acest drum în spre Dumnezeu. După cum am spus, atunci când dorim să ajungem la comuniunea cu Dumnezeu este bine să ne imaginăm că suntem pe un drum. Acest drum trebuie făcut pentru ca în cele din urmă să ajungem la destinaţie. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi care ţin de ceea ce se poate spune că a însemnat comuniunea cu Dumnezeu. La fel de bine, comuniunea cu Dumnezeu este productivă. Ea s-a manifestat de mai multe ori prin descoperiri, imne de laudă a lui Dumnezeu, studii şi articole de teologie, cărţi de religie şi teologie. Aceste lucruri pot fii consultate de cei care doresc să ajungă la comuniunea cu Dumnezeu. Prin urmare, se poate spune că există „o şcoală a comniunii cu Dumnezeu." Această şcoală este extrem de uşor de consultat. S-a spus de mai multe ori că comuniunea cu Dumnezeu nu este un lucru teoretic. Sunt mai mulţi care se poate spune că ajung la o cunoaştere cât se poate de teoretică a comuniunii cu Dumnezeu dar sunt cât se poate de departe de a fii într-o comuniune profundă şi teologică cu El. Acest lucru de mai multe ori a dus în lumea teologiei la ceea ce se cunoaşte ca şi scolastică. Ce este scolastica? Scolastica este un fel de filosofie religioasă care susţine că pentru a ajunge la comuniunea cu Dumnezeu este nevoie numai de intelect. Prin urmare, se poate spune că în scolastică comuniunea cu Dumnezeu nu are nevoie de trăire fiindcă ea se face pur intelectual.[103]

După cum am spus este cât se poate de adevărat că există mai multe dimensiuni în comuniunea cu Dumnezeu. Acest fapt a fost văzut de mai multe ori de ceea ce am putea spune modul în care mai mulţi au ajuns să experimenteze această cunoaştere pe parcursul timpului. După cum am spus, au fost mai mulţi sfinţii care atunci când au ajuns la comuniunea cu Dumnezeu au adus mărturie despre lumina necreată a lui Dumnezeu. Mai mulţi sfinţi ne spus că această cunoaştere a lui Dumnezeu de cele mai multe ori se face în lumină. Există prin urmare o strânsă legătură între cunoaşterea lui Dumnezeu şi comuniunea cu Dumnezeu. Se poate spune că mai întâi trebuie să ajungem la cunoaşterea lui Dumnezeu pentru ca mai apoi să ajungem al comuniunea cu Dumnezeu. Acest fapt se poate spune că a fost de mai multe ori experimentat de mai multă lume şi sunt mai mulţi care susţin că acest lucru este un fapt cât se poate de des întâlnit în această comuniune. Fără de cunoaşterea lui Dumnezeu nu avem cum să ajungem la o comuniune cu Dumnezeu.[104] Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus de cele mai multe ori ajunge de primeşte şi o conoraţie mistică. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că de mai multe ori cunoaşterea lui Dumnezeu se face discret sau în taină. Nu se cuvine să mergem şi să trâmbiţăm pe toate străzile ceea ce am putea spune ca fiind ceea ce am ajuns noi să experimentăm din Dumnezeu. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi care de mai multe ori nu sunt luate în

103 Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie* (Editura Dacia: Cluj Napoca, 1993).

considerare de contemporanii noştrii. De mai multe ori după cum am spus lumea doreşte să fie în comuniune cu Dumnezeu în funcţie de anumite preconcepţii pe care fiecare dintre noi ni le facem despre Dumnezeu.

Comuniunea cu Dumnezeu se poate spune că nu poate fii subiectul unui roman sf fiindcă această comuniune este cât se poate de reală şi de concretă. De mai multe ori se poate spune că sfinţii sunt cei care prin mărturia şi prin experinţa vieţii lor de ajută să ajungem mult mai repede la comuniunea cu Dumnezeu. Trebuie să ştim în acest sens că în aghiografia creştin ortodoxă de mai multe ori întâlnit mai multe mărturii despre ceea ce au experimentat sfinţii lui Dumnezeu. Aceste fapte ne fac conturul unei experinţe cât tranşante. Sfinţii lui Dumnezeu de mai multe ori au ajuns să fie martirizaţi de contemporanii lor. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă după cum am spus, de cele mai multe ori omul priveşte superficial comuniunea cu Dumnezeu. În acest sens sunt mai mulţi care ajung la o comuniune superficală cu Dumnezeu. Aceste lucruri sunt cât se poate de adevărată şi pe ele trebuie să le avem în vedere. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus are de mai multe ori o dimnensiune mistică. Ce înţelegem prin acest lucru? Înţelegem că de mai multe ori ea are loc prin ceea ce se poate spune intimitatea de iubire la care ajunge cineva cu Dumnezeu. Dumnezeu este iubire şi la fel de bine Dumnezeu este comuniune. Din dorinţa de comuniune Dumnezeu ne-a creat pe noi oamenii şi la fel de bine tot din această dorinţă El ajunge să ne menţină în existenţă. Dumnezeu prin urmare nu s-a depătat de la noi ci înseşi faptul că suntem în existenţă este cât se poate de mult o chemare la comuniune pe care El ne-o adresează. Acest lucru se poate spune că este un fapt pe care de mai multe ori foarte puţini dintre noi îl avem în vedere. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus este mistică fiindcă de mai multe ori Dumnezeu ajunge de descoperă unele lucruri care nu trebuie cunoscute de toată lumea. După cum am spus mai toţii oamenii spus că vor să fie aproape de Dumnezeu dar sunt puţini cei care realmente ajung să îşi asume ceea ce decurge dintr-o astfel de comuniune. Se poate spune că odată ce omul a ajuns la comuniunea cu Dumnezeu el a ajuns la scopul vieţii sale. Scopul vieţii omului este de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Sunt mai mulţi care ne spus că scopul vieţii noastre nu este de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru

104 Cunoşaterea lui Dumnezeu se poate spune că nu este o cunoaştere teoretică după cum ne spun mai mulţi. Ceea ce este cunoaşterea adevărată a lui Dumnezeu este mai mult ceea ce am putea denumii cunoaşterea care vine de cele mai multe ori din experienţă sau mai bine spus din trăire. Ce înţelegem prin trăirea lui Dumnezeu? Înţelegem din acest lucru că de mai multe ori sunt mai mulţi care susţin că tot ceea ce trebuie să ştim despre Dumnezeu trebuie să rămână la nivelul intelectului. Acest lucru este cât se poate de adevărat. Este bine să ştim că cunoaşterea lui Dumnezeu este un lucru care de cele mai multe ori se manifestă prin experienţa adevărurilor legate de existenţa lui Dumnezeu. Aceste fapte se poate spune că sunt cât se poate de adevărate şi de bine de cunoscut. Cunoaşterea lui Dumnezeu este un lucru care de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce se poate denumii ca şi sensul şi expresia finală a iubirii de Dumnezeu. Prin urmare pentru a ajunge să Îl iubim pe Dumnezeu se cuvine să fim în comuniune cu El.

se poate spune că este cât se poate de fals. Unii ne spus că scopul vieţii este de a fii bogaţi, alţii ne spun că scopul vieţii este de a fii faimoşi, alţii ne spus că scopul vieţii este de a fii frumoşi. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mici dacă le raportăm la cunoaşterea lui Dumnezeu. Cunoaşterea lui Dumnezeu este un lucru care după cum am spus este un fapt cât se poate de profund şi de real.[105]

Se spune că la un moment dat într-o vară foarte caldă unui leu i-a făcut sete. El s-a dus la un izvor cu apă unde apa era foarte rece. Tocmai atunci a venit şi un porc mistreţ. Mistreţul a spus:

- Mie mi se cuvine să beau apă primul.

- De ce? A întrebat leul.

- Fiindcă eu sunt mistreţ şi noi mistreţii suntem cei mai voinici.

- Eu cred că te înţeli. Eu sunt leu şi sunt regele animalelor.

- Nu se poate.

Între cei doi s-a iscat o bătaie mare fiindcă fiecare dorea să bea apă primul şi nici unul nu dorea să îşi dea întâietatete. Pe cum se băteau cei doi au auzit un fâlfâit de aripi deasupra lor. Erau nişte vulturi care aşteptau ca unul dintre ei să moară pentru a putea să îl mănânce. Atunci cei doi s-au oprit. Leu a spus:

- Ştii ceva?

- Ce?

- Eu cred că ar trbuie să bei tu apă primul.

- Mulţumesc.

- Eu voi bea după tine.

Mistreţul a băut primul şi mai apoi a băut şi leul. Vâzând că nu se mai bat, vulturii au plecat departe.

Întâmplarea de mai sus ne spune că atunci când sutem în căutarea comuniunii cu Dumnezeu nu poate exista negarea celorlaţi şi la fel de bine nici violenţă. De mai multe ori se poate spune că sunt mai multe mentalităţi bolnave care susţin că în sine comuniunea cu Dumnezeu este un lucru violent şi trebuie susţinut prin violenţă. Acest

105 Edith Stein, *Căile cunoaşterii lui Dumnezeu: teologia lui Dionisie Areopagitul* (Editura Carmelitană, 2013).

gen de mentalitate de mai multe ori este întâlnit în cazul terorismului religios. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de eronate şi trebuie să le evităm. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care după cum am spus este cât se poate de profund şi ea de cele mai multe ori ne aduce în comuniune cu cei din jur. Se poate spune că atunci când suntem în comuniune cu Dumnezeu nu pierdem nimic dacă îi aducem şi pe cei din jurul nostru la comuniunea cu Dumnezeu.[106] Prin urmare se poate spune că cu cât suntem mai mult în comuniune cu Dumnezeu cu atât ajungem să fim mai mult în comuniune cu semenii noştrii. Aceste lucruri după cum am spus de mai multe ori trebuie tratate ca şi atare. Omul este o fiinţă care ontologic simte chemarea de a fii în comuniune cu Dumnezeu dar de mai multe ori el nu dă răspuns acestei chemări profund. Aşa se poate spune că de mai multe ori se naşte în om o suferinţă lăuntrică. Atunci când omul nu este în comuniune cu Dumnezeu se poate spune că viaţa lui este lipsită de sens şi omul se afundă în întuneric. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă după cum am spus Dumnezeu este o fiinţă a bucuriei. Bucuria comuniunii cu Dumnezeu în această viaţă ajungem de cele mai multe ori numai să o întrezărim dar se poate spune că în viaţa de apoi vom ajunge la ceea ce am putea spune comuniunea deplină cu Dumnezeu. Mai mulţi respins acest mare adevăr al ortodoxiei şi susţin că tot ceea ce experimentază omul în acestă viaţă este comuniunea la care un om ajunge în această viaţă. Trebuie să ştim că la comuniunea cu Dumnezeu toţii sfinţii au aspirat să ajungă. Acest lucru trebuie să ne fie şi nou un exemplu şi pe el trebuie să îl urmăm. Comuniunea mistică cu Dumnezeu este un lucru care ajunge de îl purifică şi îl curăţeşte pe om de toate patimile şi păcatele sale fiindcă se ştie că Dumnezeu este un Dumnezeu al virtuţii şi nu un Dumnezeu al viciilor şi al patimilor. Acest lucru de mai multe ori este negat de cei care sunt robi ai patimilor şi a păcatelor. Este bine să spunem aceste lucruri şi să stăruim mai mult asupra lor. Comuniunea cu Dumnezeu nu numai că purifică ci se poate spune că de mai multe ori ea ajunge şi la iluminarea omului. Este vorba de descoperirea luminii spirituale a lui Dumnezu. Această lumină a comuniunii se poate spune că este cea care mai îniante de începerea timpului au respins-o diavolii. Ceea ce trebuie să ştim este că duhurile necurate sau diavolii sunt cei care de cele mai multe ori fac orice să ne ducă cât mai departe de comuniune cu Dumnezeu. În timp ce îngerii lui Dumnezeu se poate spune că ne duc la comuniune cu Dumnezeu diavolii fac

106 Opinia că a fii în comuniune cu Dumnezeu este un lucru care ne duce la singularitate şi la individualism după cum am spus este una eronată. Suntem în comuniune cu Dumnezeu şi în acest fel se poate spune că suntem în comuniune cu toţi cei care L-au căutat sincer şi dezinteresat pe Dumnezeu. Acest lucru evident este de mai multe ori inconvenient pentru mai mulţi care susţin că nu mai avem nevoie de nimeni şi de nimic atunci când suntem în comuniune cu Dumnezeu. Teologia creştin ortodoxă este de părere că Dumnezeu însuşi şi existenţa Lui este un model de comuniune fiindcă deşi există un singur Dumnezeu sunt trei persoane în El. Acest lucru se poate spune că este modul suprem de comuniune şi tot ceea ce ţine de ea. Comuniunea după cum am spus este un lucru pe care de cele mai multe ori îl expeirmentăm când suntem cu Dumnezeu în care suntem chemaţi atât să dăm cât şi să oferim. Acest lucru este o realitate şi un lucru care de mai multe ori este mai greu de înţeles.

tocmai contrariul. Acest lucru se poate spune că a fost experimentat de mai mulţi sfinţii părinţi şi este bine să ţinem cont de experienţele lor.[107]

După cum am spus existenţa lui Dumnezeu nu prespune comuniune prin sine dar se poate spune că de cele mai multe ori Dumnezeu este o existenţă a comuniunii. Pe parcursul istoriei umane de mai multe ori Dumnezeu s-a angajat în acte de comuniune şi acest lucru se poate spune că este un fapt pe care de mai multe ori ateii şi necredincioşii Îl resping. Prin urmare, omul are posibilitatea de a Îl respinge pe Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că a avut loc ce mai multe ori. Noi însă nu trebuie să urmăm ateilor şi necredincioşilor care resping comuniunea cu Dumnezeu ci trebuie să fim cât se poate de mult conştineţi că pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu de cele mai multe ori trebuie să îi spunem da lui Dumnezeu. Domnul Iisus Hristos ne-a spus că Dumnezeu vine în întâmpinarea noastră, ne vindecă de singurătatea şi de neliniştea noastră şi ne arată ce drum trebuie să urmăm în această viaţă. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori noi nu dorim să îl luăm în considerare. Faptul că Dumnezeu este iubire este ceea ce face posibilă comuniunea. Cea mai intimă comuniune pe care omul poate să o dobândească din legătura sa cu Dumnezeu este comuniunea creştină. Există o comuniune creştină care a fost făcută posibilă de Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos care a fost Fiul lui Dumnezeu întrupat. Aceste lucruri ne spun că trebuie să fim deschişi în spre Dumnezeu. Dacă noi suntem deschişi în spre Dumnezeu se poate spune că de cele mai multe ori şi Dumnezeu v-a fii deschis în spre noi.[108]

După cum am spus se poate vedea că în cele mai multe cazuri comuniunea cu Dumnezeu a fost cât se poate de activă şi de productivă. În Vechiul Testament de mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu s-a manifestat prin darul proorociei. Au fost mai mulţi prooroci care fiind în comuniune cu Dumnezeu au proorocit ceea ce v-a avea loc în viitor. Proorocii Vechiului Testament au proorocit venirea Domnului Iisus Hristos în lume, patima şi învierea Sa. Aceste lucruri se poate pune că nu ne pot lăsa indiferenţi.

---

107 Edward Langton, *Good and evil spirits: a study of the Jewish and Christian doctrine* (Oregon, 1942).

108 S-a spus de mai multe ori că trăim într-o lume fără de repere. Aceste repere ar trbui să fie sfinţii lui Dumnezeu care au ajuns la ceea ce am putea spune maximul de comuniune cu Dumnezeu. De mai multe ori lumea îi găseşte prea obositori pe sfinţii şi evident în acest mod nu este dornică de a le urma lor. Noi creştinii ortodocşi trebuie să îi cinstim pe sfinţii fiindcă se poate spune că ei ajuns la ceea ce am putea spune un model de comuniune cu Dumnezeu pe care şi noi trebuie să îl urmăm. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care după cum am spus este un fapt care de mai multe ori nu este luat în considerare şi nici preţuit de mai mulţi dintre noi. Ce ar dorii mai mult omul în această lume decât comuniunea cu Dumnezeu? Sunt mai mulţi care iubesc averile, banii, plăcerile lumii, faima sau frumuseţea trupească mai mult decât comuniunea cu Dumnezeu. Aşa se face să sunt foarte mulţi care se înstrăinează de Dumnezeu şi se poate spune că păşesc pe căi nesigure.

Comuniunea cu Dumnezeu a descoperit viitorul la mai mulţi prooroci din vechime. Comuniunea cu Dumnezeu a fost cea care i-a descoperit Sfântului Ioan Teologul cele care au să vină în viitor, lucruri pe care Sfântul Ioan Teologul le-a scris în apocalipsa sa. Comuniunea cu Dumnezeu i-a făcut pe apostoli să facă de mai multe ori vindecări. Comuniunea cu Dumnezeu i-a inspirat pe sfinţii părinţi să scrie lucruri folositoare de suflet pentru cei care vor venii după ei. Se poate spune că această comuniune cu Dumnezeu a fost cât se poate de activă şi de productivă în această lume. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem cât se poate de mult în vedere. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus este un lucru care de mai multe ori a fost cea care le-a dat la mai mulţi speranţă. În zilele noastre se poate spune că sunt mai mulţi care consideră că de mai multe ori comuniunea cu Dumnezeu trebuie să fie un lucru cât se poate de evident şi care să se manifeste concret şi mai ales când are nevoie omul. Trebuie să ştim că acest lucru nu este valabil pentru totdeauna.

Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus ne duce la o concepţie de viaţă creştină şi la a accepta care sunt şi modul în care se manifestă valorile creştine. Creştinsimul are mai multe valori care au fost experimentate de sfinţii lui Dumnezeu. După cum am spus, se poate vorbii de o comuniune ascetică cu Dumnezeu. Acest gen de comuniune de cele mai multe ori se poate spune că se manifestă prin viaţa de nevoinţă pe care o duc călugării creştin ortodocşi. Aceşti călugări de mai multe ori au renunţat la toate pentru Dumnezeu. Ei au considerat că lumea şi tulburările care sunt în ea de mai multe ori pot să îl ducă pe nevoitor departe de Dumnezeu. Aceste lucruri se poate spune că sunt adevăruri pe care trebuie să le ştim şi să le prezentăm aşa cum sunt ele. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am spus este cea care ne de mai multe ori ne face să mergem înainte şi să nu ne împotmolim în drumul nostru spre Dumnezeu. După cum am spus comuniunea cu Dumnezeu sau comuniunea teologică nu este pe placul celui răi sau al diavolului. Aceasta este aşa fiindcă cel rău este o fiinţă care s-a dedicat pe sine în întregime dezbinării şi urii. Comuniunea cu Dumnezeu se poate spune că de mai multe ori ne face să fim mult mai îngăduitori cu cei din jurul nostru şi să ajungem să îi înţelegem mai bine. Avem nevoie de înţelegere în această lume şi acest lucru de cele mai multe ori se poate spune că decurge din comuniunea cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu şi acest lucru ne deschide cu adevărat în spre ceilalţi şi să îi vedem ca şi egalii noştrii. Aceste lucruri se poate spune că sunt de cele mai multe ori efectele pe termen lung ale comuniunii cu Dumnezeu.[109]

CONCLUZII

109 Dumitru Popescu, *Ortodoxie şi contemporaneitate* (Editura Diogene, 1996).

Omul este o fiinţă a comuniunii. În timp ce comuniunea îl face pe om bucuros, singurătatea îl face trist. Acest mare adevăr se poate spune că se aplică tuturor oamenilor de bună credinţă. Trăim într-o lume în care Dumnezeu ne-a lăsat să fim în comuniune. Adevărul este că de mai multe ori lumea abandonează chemarea ei de a fii în comuniune. Acest lucru se poate vedea prin mai multe lucruri: războaie, crimă, violenţă, agresivitate sau terorism. În aceste condiţii se poate spune că comuniunea dispare. Comuniunea după cum am spus este un lucru pe care suntem liberi să îl cultivăm. Trebuie să fim oameni ai comuniunii şi în acelaşi timp să fim deschişi unii faţă de alţii. În această carte am insistat mai mult asupra faptului că în timp ce comuniunea înseamnă deschidere singurătatea înseamnă închidere. Prin urmare, ceea ce trebuie să ştim este că în comuniune de cele mai multe ori creştem în timp ce în singurătate descreştem. Trăim într-o lume care este menită a fii o lume a comuniunii. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori ajunge să ne întărească şi să ne fortifice. Se poate vedea că în lumea noastră de mai multe ori există neînţelege şi vrajbă în acest fel se poate spune că omul slăbeşte şi are numai de pierdut. O lume a vrajbei şi a dezbinării se poate spune că este departe de a fii o lume a comununii. Acest mare adevăr am dorit să îl evidenţiem cât mai mult în paginile acestei cărţi.[110]

Se spune că era un fermier care avea trei copii. Copii din nefericire nu se înţelegeau bine şi de mai multe ori ajungeau de se certau. Tatăl s-a gândit mult şi în cele din urmă s-a decis să le dea fiilor o lecţie. S-a dus şi a luat mai multe nuele. I-a dat fiecărui fiu de al său câte o nuia şi mai apoi le-a spus:

- Vedeţi acea nuea pe care vam dat-o?

- Da tată, au spus fii.

- Acum rupeţi-o.

Cu mare uşurinţă fii au rupt nueaua. Apoi tatăl a luat nuelele care au mai rămas şi le-a legat într-o mătură. A luat mătura şi le-a dat-o fiilor ei.

- Luaţi această mătură din nuele şi fiecare încercaţi să o rupeţi.

110 În această carte se poate spune că am insistat mai mult pe problema singurătăţii cu care se confruntă mai mulţi oamenii. După cum ştim Dumnezeu nu l-a făcut pe om să fie singur şi acest lucru se poate vedea din ceea ce trăieşte şi experimentează omul când este singur. Singurătatea este un lucru care de cele mai multe ori se poate spune că este înfrânt şi depăşit prin comuniune. Omul se poate spune că poate să deprindă comuniunea şi poate să trăiască în unitate cu cei din jur. Comuniunea este un lucru care ne aduce numai folosease fiindcă prin ea ne împărtăşim de cei din jur. Aceste realităţi sunt adevărate provocări pe care le aduce cu sine comuniunea. În comuniune avem numai de câştigat în timp ce în singurătate avem numai de pierdut. Este bine să ştim că menirea noastră în această lume este de a fii în comuniune. Cu cât vom fii în comuniune se poate spune că cu atât mai mult avem şanse să ne împlinim potenţialul nostru.

Fii au încercat să rupă mătura de nuele dar nu au reuşit.

- Ei bine ce înţelegeţi din aceasta? A întrebat tatăl.
- Ce să înţelegem? Au spus copii.
- Că atunci când sunteţi singuri puteţi fii foarte uşor învinşi dar dacă staţi împreună veţi fii invincibili.

Se spune că fii au înţeles lecţia tatălui lor şi de atunci au ajuns să trăiască în înţelegere.

După cum am spus, de cele mai multe ori comuniunea se leagă de noţiunea de unitate. Nu poate fii comuniune fără de unitate. Unitatea se poate spune că este mai greu de realizat. Este mult mai greu să fim în comuniune decât să fim în dezbinare. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori în comuniune. În comuniune trebuie să ne oferim pe noi înşine. Ne oferim pe noi înşine şi în acest sens este adevărat că sinele nostru de mai multe ori iasă mult mai bogat. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă sinele noastre se împrătăşeşte de ceilalţi, de opiniile, experienţele şi trăirile lor. Comuniunea şi uniunea se poate spune că sunt două lucruri care de mai multe ori sunt tratate superficial de lumea de azi. Se fac foarte mult organizaţii care îşi propun să aducă oamenii în comuniune. Mai multe dintre aceste organizaţii se poate spune că nu durează fiindcă cei care sunt implicaţi în facerea lor de cele mai multe ori sunt cât se poate de mult superficiali. Comuniunea autentică se poate spune că nu poate fii un lucru sau un reper care să se împace cu superficialitatea. După cum am spus, trăim de mai multe ori într-o lume superficială şi acest lucru se poate spun că este destul de dăunător.[111] Comuniunea este un lucru care de cele mai multe ori ajunge să se realizeze în unire cu seriozitatea. Comuniunea la fel de bine se poate spune că este o trăsătură a oamenilor serioşi. Acest mare adevăr de mai multe ori este trecut cu vederea de cei care nu sunt conştienţi de realitatea seriozităţii. Sunt mai mulţi care se poate spune că nu văd nici un fel de legătură între seriozitate şi comuniune. Aceste lucruri se poate spune că nu pot exista una fără de cealaltă. Comuniunea este un lucru care după cum am spus ne duce în spre unirea cu Dumnezeu care este comuniune.

În cartea noastră am insistat mai multe pe faptul că în această viaţă sunt mai multe nivele ale comuniunii. Aceste nivele se poate spune că trebuie să le cunoaştem şi să le avem în vedere. Primul nivel al comuniunii am spus că sunt familia şi rudele. Dacă un om nu trăieşte în armonie cu familia şi cu rudele sale se poate spune că este foarte puţin probabil că acest om v-a ajunge să fie în comuniune cu pritenii şi vecinii săi. Sunt mai multe familii care după cum am spus sunt dezbinate şi acest fapt se poate spune că de mai multe ori cează mari probleme. La fel de bine omul se poate spune că trebuie să îşi facă o familie a comuniunii. Acest lucru este cel care de cele mai multe ori ajunge de

111 Horia Roman Patapievici, *Omul recent* (Bucureşti, 2001).

face familia fericită. Nu poate exista fericire în familie acolo unde familia este dezbinată. Sunt mai multe familii dezbinate în zilele noastre. Acest lucru se poate spune că trebuie să ne fie cât se poate de mult un lucru care este de mai multe ori afirmat în zilele noastre. Am pus mai mult accent în cartea noastră pe familie care se poate spune că este celula de bază societăţii. Familia este un lucru care după cum am spus este de mare actualtate pentru zilele noastre. Părinţii sunt cei care sunt datori să îi înveţe comuniunea pe copiilor. Tata şi mama sunt în acest sens modele de comuniune pentru copiilor. De cele mai multe ori se poate vedea că acest lucru lipseşte în familia noastră modernă. Sunt mai mulţi părinţi care se poate spune că nu sunt conştienţi de ceea ce este comuniunea şi de care este rolul lor în comuniune.[112]

Se poate spune că imediat după familie al doilea nivel de comuniune am afirmat că sunt rudele. De mai multe ori în lumea noastră rudele sunt mai mult un fapt de simplă convenienţă. Sunt mai multe rude care se poate spune că trăiesc într-o comuniune inexistentă. Rudele după cum am afirmat în această carte trebuie să se caute pe sine şi la fel de bine nu trebuie ca între ele să se lase uitarea. În lumea noastră după cum am spus convenienţa între rude este un lucru cât se poate de des întâlnit. Aceste fapte sunt cât se poate de mult adevărate şi sunt foarte puţini cei care doresc să le i-a în consderare. Rudele în această viaţă sunt chemate la comuniune. Ele trebuie să fie unite nu numai în vremuri bune ci şi în vremurile rele şi de încercări. În zilele noastre de mai multe ori rudenia este privită destul de superificial. Acest lucru se poate spune că este rău şi trebuie evitat. Rudele sunt un mediu în care de cele mai multe ori noi ajungem să experimentăm ceea ce este comuniune şi la fel de bine ne manifestăm comuniunea pe care o avem. Acolo unde nu există comuniune între rude se poate spune că acest lucru este rău. Un părinte duhovnicesc spunea la un moment dat că sfârşitul lumii v-a venii atunci când pe potecile şi drumurile dintre rude şi prieteni se v-a aşterne iarba. După cum am spus datoria noastră este să ne căutăm rudele şi să fim în comuniune cu ele. Acest lucru se poate spune că este mai greu pentru omul modern care este de mai multe ori prins în tot felul de acţiuni mondene sau rurale. Rudenia este o noţiune

112 După cum am spus familia este un lucru care se înrudeşte foarte mult cu noţiunea de comuniune. Acest fapt este certificat de mai mulţi psihologi. Este bine să vedem aceste fapte ca şi realităţi şi ca şi lucruri care ne duc în spre ceea ce am putea spune sensul şi finalitatea ultimă a comuniunii. Sunt mai multe persoane care au nevoie de comuniunea pe care o putem oferii. De mai multe ori se poate spune că comuniunea se poate face printr-un zâmbet, un cuvânt bun sau o vorbă bună. Sunt mai mulţi oameni necăjiţi care se poate vedea că de mai multe ori au nevoie de comuniune. La fel de bine se poate spune că în regiunile rurale şi montane de mai multe ori comuniunea lipseşte. Comuniunea după cum am spus este un lucru cât se poate de profund şi ea are menirea de cele mai multe ori de a reînvigora ceea ce am putea spune sensul familiei creştin ortodoxe. Familia creştin ortodoxă este o şcoală a comuniunii în care membrii ei sunt puşi să trăiască împreună. Comuniunea după cum am spus este un lucru care de cele mai multe ori trebuie să îl întâlnim în familie. Este greu în acest sens să ne imaginăm o familie fără de comuniune. Pilonii esenţiali ai comuniunii se poate spune că sunt părinţii. Părinţii trebuie să fie conştienţi că lor le revine datoria de a îi învăţa pe copii lor comuniunea.

extrem de realtivă în zilele noastre şi din nefericire de mai multe ori ea ajunge să se relativizeze şi mai mult. De mai multe ori se poate spune că între rude în loc să existe comuniune există dezbinare şi scandaluri. Acest lucru ajunge să fie cât se poate de mult un lucru sau o realitate care se poate spune că este cât extrem activă în lumea noastră. Sunt rude care nu s-au căutat de anii de zile şi nici nu intenţionează să o facă. Trebuie să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere. Rudenia este un lucru care după cum am spus de cele mai multe ori se defineşte prin nivelul de comuniune sau de uniune la care au ajuns. Acolo unde comuniunea dintre rude lipseşte se poate spune că trebuie să facem ca ea să fie activă. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori necesită ceea ce am putea spune un anume efort. Avem datorii faţă de rude şi acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori se manifestă prin grija faţă de rude.[113]

Se spune că într-o mlaştină trăia la un moment dat o broască. Chiar lângă acea mlaştină trăia un şoarece. Ei erau buni prieteni până într-o zii când au ajuns la o dispută.

- Această mlaştină este a mea, a spus broasca.

- Nu este a mea, a răspuns şoarecele.

- Tu nu vezi că eu sunt o broască?

- Şi ce este cu asta?

- Eu am toate drepturile asupra mlaştinii.

- Nu cred acest lucru.

- Ba ar fii bine să crezi.

- De ce?

- Fiindcă dacă nu te voi snopii în bătaie.

- I-a numai să încerci.

- Vom rezolva aecastă dispută într-un duel.

Broasca şi şoarecele au început să se pregătească de duel. Ca şi săbii fiecare şi-au luat o bucată de papură. În timp ce cei doi se pregăteau de duel, pe acolo a trecut în zbor un vultur.

- Uite, aici sunt o broască şi un şoarece la câmp deschis. Ei ar fii foarte buni de mâncare pentru puii mei.

113 Tătaru Cazaban Bogdan, *Comuniune şi contemplaţie* (Bucureşti, 2011).

Vulturul s-a dus şi dintr-o dată a înhăţat pe şoarece şi pe broască. În curând cei doi certăreţi au fost mâncaţi de puii vulturului.

Fabula de mai sus ne spune că de cele mai multe ori acolo unde există dezbinare şi pierzania v-a venii în curând.[114] Tot în această carte am insistat pe rolul prieteniei. Se poate spune că prietenia este un lucru care ne duce la ceea ce am putea spune ca şi starea de comuniune. Comuniunea este prin urmare un lucru care de mai multe ori ajungem să îl experimentăm prin prietenie. Aceste fapte de mai multe ori se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi care au fost trecute cu vederea de psihologi şi de cei care se ocupă cu studiul comportamentului uman. Prin prietenie se poate spune că omul se deschide în spre comuniune. Am vorbit de mai multe ori că omul îşi face în diferitele sale vârste mai mulţi prieteni şi am insiatat mai mult pe faptul că de mai multe ori aceşti prieteni ai săi se poate spune că sunt cât se poate de trectători. Acest lucru se poate spune că nu este o prietenia autentică. O prietenie autentică poate dura din copilărie şi până în momentul morţii. De mai multe ori se poate vedea în lumea noastră ceea ce am putea denumii o criză a prieteniei. Se fac în lumea noastră foarte multe prietenii din interes care nu sunt nimic altceva decât prietenii de context. Cel mai bine acest lucru se poate spune că se poate vedea în lumea afacerilor şi a politicii. Prietenia trebuie să ştim că este o comuniune autentică şi nu se cade ca noi să o altermăm. Trebuie să ne facem prieteni şi acest lucru se poate spune că este ceea ce în cele din urmă ne face să avansăm în comuniune. Viaţa noastră se poate spune că de mai multe ori pendulează între pritenenie şi duşmănie. Sentimentul de duşmănie se poate spune că este de mai multe ori întâlnit în zilele noastre. Acest lucru este un fapt negativ. Este foarte greu să aplanăm duşmăniile care există în lumea noastră fiindcă ele sunt de mai multe ori impulsionate de entităţi demonice. Sunt duşmănii care de mai multe ori se finalizează prin a lua viaţa duşmanului. Evident, aceste lucruri sunt realităţi pe care trebuie să le ignorăm şi să nu le luăm în considerare. După cum am spus, prietenia este un lucru care de cele mai multe ori aduce bucurie celor care se angajează în ea fiindcă acest lucru se poate spune că este o realitate care implică comuniunea. Acolo unde există comuniune adevărată de mai multe ori se poate spune că există şi bucurie. Bucuria şi comuniunea sunt două lucruri cât se poate de înrudite şi se poate spune că

114 Ceea ce am insistat mai mult în această carte este că de cele mai multe ori se poate spune că dezbinarea este un sentiment de origine demonică. Sunt mai multe cazuri de comunităţi care la un moment dat pur şi simplu nu mai ajung să fie în comuniune şi acest fapt se poate vedea din ceea ce am putea spune modul în care de cele mai multe ori ajung de se manifestă relaţiile interpersonale. Trăim într-o lume care după cum am spus este deschisă comuniunii şi acest lucru trebuie să fie amplificat cât se poate de mult. Trebuie să fim fiinţe ale comuniunii şi în acest mod vom aduce în jurul nostru numai comuniunea şi înfrăţirea. Acest fapt se poate spune că de mai multe ori este pe placul lui Dumnezeu. Dumnezeu ne-a adus în această lume să facem din ea o lume a înţelegerii şi a unităţii. Este adevărat că acest lucru nu are loc de mai multe ori. Trebuie prin urmare să ne străduim să fim o lume a comuniunii şi se poate spune că în cele din urmă ne vom şi bucura de acest lucru. De mai multe ori a face comuniune în jurul nostru că necesită mai mult efort dar în cele din urmă se poate spune că aceasta este menirea noastră.

ele nu pot exista una faţă de alta. Prin urmare se poate spune că acolo unde ne facem prieteni de mai multe ori ajungem să experimentăm bucuria comuniunii. Aceste lucruri se poate spune că sunt realităţi cât se poate de profunde care ne conturează ceea ce se poate spune sensul şi modul de viaţă pe care după cum am spus trebuie să îl avem.[115]

Un alt aspect despre care am vorbit în rândurile de mai sus se poate spune că este legat de ceea ce a putea denumii ca şi comuniunea religioasă. Această comuniune se poate spune că de cele mai multe ori există în istoria religiilor sau mai bine spus în religia comparată. Este bine să ştim în acest sens că între oameni care împărtăşesc acelaşi set de convingeri religioase de mai multe ori se ajunge la ceea ce se poate spune un anumit gen de comuniune. Acest gen de comuniune de mai multe ori se poate spune că este fondat prin ceea ce am putea spune crezurile religioase comune. Este bine să ştim că acest lucru este extrem de des întâlnit în lumea noastră. Prin urmare se poate spune că există un nivel generic de comuniune religoasă care de cele mai multe ori se realizează între membrii aceleiaşi religii. Religia este un lucru care după cum am spus este cât se poate de activă în lumea noastră. În timp ce religia se poate spune că de mai multe ori uneşte am demonstrat că cea care divide este secta. În această lume se poate spune că de mai multe ori oamenii sunt grupaţi în jurul moscheelor musulmane, în jurul aşramurilor hinduse, a templelor budiste sau a caselor de comuniune zoroastriene. Aceste fapte se poate spune că sunt cât se poate de comune în lumea noastră. Ceea ce trebuie să ştim este că există cât se poate de mult o comuniune creştină care de cele mai multe ori se manifestă prin biserică. Biserica este cea care de cele mai multe ori ajunge să ne unească şi la fel de bine să ne ţină în comuniune. În termeni de specialitate acest lucru se numeşte comuniune ecclesială.[116]

Sunt mai multe opinii negativiste în lumea noastră care ne spun că timpul vieţii noastre este prea scurt pentru a îl investii în comuniune. La ce bun să investim în comuniune având în vedere că cu toţii vom ajunge în mormânt? Acest gen de

---

115 Teresa Whitfield, *Friends indeed? United nations, group friends and the resolution of conflict* (Washington DC, 2007).

116 Comuniunea ecclesială se poate spune că este un lucru care de cele mai multe ori ajunge să definească cea ce am putea spune ca fiind comuniunea creştin ortodoxă. Există o comuniune creştin ortodoxă care de cele mai multe ori se poate spune că o expeirmentăm cel mai mult în cadrul slujbelor. Sunt mai multe slujbe care se poate spune că alcătuiesc ceea ce este şi modul în care se manifestă comuniunea bisericească. Există prin urmare o comuniune bisericească care ne uneşte pe toţi în duhul iubirii creştine. S-a spus de mai multe ori că creştinsimul este religia iubirii şi acest fapt se poate spune că trebiuie să nu ne lase indiferenţi. De mai multe ori în cadrul iubirii creştine se face apel la iubirea care trebuie să existe între noi. Acest lucru se poate spune că trebuie să fie o realitate şi nu o simplă imaginaţie. Comuniunea este un lucru pe care trebuie să îl simţim ca şi iubire şi ca şi deschidere a unora faţă de alţii. Comuniunea după cum am spus este o realitate a zilelor şi a timpurilor noastre. Acest lucru se poate spune că trebuie să fie o realitate şi ea trebuie să fie de mai multe ori pusă în practică în zilele noastre.

mentalitate se poate spune că de mai multe ori este extrem de întâlnit în lumea noastră. Trebuie să ştim că dacă nu vom cultiva comuniune în lumea noastră cu siguranţă vom ajunge să cultivăm duşmănia. Ce este mai de preferat să cultivăm în cei 60 sau 70 de ani de viaţă: comuniune sau duşmănie? Este cât se poate de adevărat că este mai bine să cultivăm comuniunea. Acest lucru se poate spune că l-au indicat toţi marii filosofi şi toate marile minţi ale lumii noastre. Mai mult decât atât, cine a iniţiat comuniunea în această viaţă este însuşi Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care ne cere să fim în comuniune. Trebuie să ne spunem şi să ascultăm de Dumnezeu. După cum am spus lumea dezbinării nu face numai rău: vieţi curmate, violenţă, cuvinte dure sau chiar sudalme. Ceea ce trebuie să ştim este că au existat şi minţi bolnave în lumea noastră care de mai multe ori visat la o lume a duşmăniei şi a dezbinării. Aceste lucruri se poate spune că nu ne pot lăsa indiferenţi. Lumea în care trăim devine naturală şi firească atunci când cultivăm comuniunea. Ea se pierde şi se strică atunci când cultivăm ura şi dezbinarea. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere. Comuniunea după cum am spus este un lucru care de mai multe ori în sens creştin omul o întâlneşte la biserică. Se poate spune că biserica a fost chemată să fie o casă a comuniunii. În această casă a comuniunii noi ajungem să fim una în Hristos. Sunt mai muţi care după cum ştim au despăşit biserica şi la fel de bine au divizat-o. Acest lucru nu este bine şi se ştiu în acest sens de foarte mult secte care fiecare au susţinut că deţin adevărul asbolut. După cum se poate vedea este bine să ne ţinem de biserică şi să ne dăm seama că în biserică de cele mai multe ori tărim în comuniune. Nu poate exista biserică acolo unde nu este comuniune. Sunt mai mulţi care după cum am spus au divizat biserica. Acest lucru se poate spune că este o dovadă de răutate pe care noi trebuie să o evităm. Ceea ce am mai vorbit în această carte este faptul că de mai multe ori comuniunea din biserică are două valenţe: este vorba despre faptul că de mai multe ori aici avem de a face cu o comuniune creştină şi în cele din urmă se mai poate găsii şi comuniunea duhovnicească. Comuniunea duhovnicească se poate spune că este întâlnită de mai multe ori în lumea noastră şi pe ea trebuie să o avem în vedere. Suntem în comuniune duhovnicească prin slujbele bisericii, prin cântări duhovniceşti, prin împrtăşanie din acelaşi potir sau prin lecturi duhovniceşti. După cum am vorbit mai pe larg în rândurile de mai sus trebuie să fim deschişi în spre comuniune duhovnicească fiindcă acest lucru se poate spune că este ceea ce ne cere Dumnezeu. În acest sens ortodoxia este o religie a comuniunii şi acest lucru de cele mai multe ori ajunge să ne motiveze în acţiunile noastre de comuniune.[117]

Se spune că mai de mult a început un război între păsări şi animale. Acest război a fost crunt. De mai multe ori păsările au pierdut şi după acest lucru se poate spune că animalele au câştigat şi ele. Singurii care se poate spune că au fost cât se poate de nedecişi au fost liliecii. Aceştia când au luptat de partea păsărilor, când de partea animalelor. În cele din urmă războiul s-au încheiat. Păsăriile au învins. Liliecii s-au dus şi s-au rugat de păsări:

117 Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi românism* (Bucureşti, 1993 reeditare).

- Vă rugăm să ne luaţi de partea voastră.
- Nu putem face acest lucru.
- De ce?
- Fiindcă v-am văzut că aţi luptat de partea animalelor.
- Dar vă rugăm.
- Ne pare rău nu se poate.

Atunci liliecii s-au dus la animale şi le-au spus:

- Vă rugăm să ne luaţi şi pe noi cu voi.
- Pe voi?
- Da.
- Nu se poate.
- De ce? Fiindcă v-am văzut că de mai multe ori aţi luptat de partea păsărilor.
- Dar acum suntem cu voi.
- Nu se poate, voi aţi fost trădători.

Aşa se spune că liliecii au ajuns singuri.

Fabula de mai sus am spus-o pentru că ea este un îndemn la verticalitate. Se poate spune că de mai multe ori în timpurile noastre nu suntem verticali. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. Trebuie să fim loiali comuniunii şi acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori ajunge de se face prin faptul că suntem loiali prietenilor noştrii. Este bine să ştim în acest sens că trebuie să fim de partea prietenilor noştiri atunci când trec prin greutăţi.[118]

118 Greutăţile, necazurile şi încercările se poate spune că sunt cât se poate de mult o sabie cu două tăişuri. Acest lucru se poate vedea de cele mai multe ori prin ceea ce se poate spune faptul că de mai multe ori când trec prin greutăţi oamenii se solidarizează unii cu alţii şi în acest mod se poate spune că ajung de trec mai uşor peste greutăţi. Acest lucru se poate spune că este partea cea bună a greutăţilor. Greutăţile de mai multe ori sunt cele care ajung de ne fortifică şi ne călesc. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă ele sunt cele care ne dechid în spre ceilalţi în momente grele şi dificile. Atunci se poate spune că putem cunoaşte cel mai bine personalitatea omului. Sunt mai multe cazuri de oamenii care se poate spune că sunt cât se poate de închişi şi de rigizi atunci când se confruntă cu greutăţi şi cu probleme. Aceste

În cele din urmă în cartea noastră am vorbit de ceea ce este comuniunea teologică sau mai bine spus comuniunea cu Dumnezeu. După cum am spus această comuniune cu Dumnezeu nu se poate face în singurătate. Acest lucru este un mare adevăr care de mai multe ori este ignorat de contemporanii noştrii. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă se poate spune că de mai multe ori omul modern este cât se poate de egoist şi individualist. În rândurile de mai sus am insistat mai mult pe faptul că egoismul şi individualismul nu sunt comune comuniunii. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă egoismul şi individualismul de cele mai multe ori ne ţin închişi şi nu ne deschide în spre ceilalţi. Este bine să fim deschişi în spre ceilalţi şi acest lucru se poate spune că trebuie să fie cultivat cât se poate de mult comuniunea cu Dumnezeu se poate spune că de mai multe ori exclude individualismul şi egoismul. În lumea noastră se poate spune că sunt mai mulţi care se amăgesc că comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care se face individualist şi fără de să ţine cont de cei din jur. Este cât se poate de eronat acest lucru. Comuniunea cu Dumnezeu de cele mai multe ori se face în stare de frăţietate şi de solidariotate cu cei din jur. Frăţietatea şi solidaritatea se poate spune că sunt cele care aduc în discuţie ceea ce se poate spune comuniunea. Comuniunea cu Dumnezeu este o comuniune spirituală care după cum am spus de cele mai multe ori are loc în lumina necreată a lui Dumnezeu. Nu poate fii comuniune cu Dumnezeu dincolo de lumina Sa. Acest lucru se poate spune că a fost mărturisit de toţi sfinţii Bisericii Creştin Ortodoxe. Comuniunea cu Dumnezeu de cele mai multe ori se poate spune că are şi un aspect catarctic fiindcă ea este cea care se poate spune că îl purifică sau îl curăţeşte pe om de patimi şi păcate. În acest sens există mai multe elemente mistice ale comuniunii cu Dumnezeu. După cum am spus însuşi termenul de religie care înseamnă legătură, legământ este un fapt care implică comuniunea. În acest sens se poate afirma că comuniunea porneşte şi începe de la Dumnezeu. Dumnezeu este autor ultim al comuiunii şi acest lucru se poate spune că este un fapt pe care este bine să îl ştim şi să ţinem mai mult cont de el.[119]

Comuniunea este o temă care trebuie să ne motiveze şi să ne impulsioneze. Avem datoria ca în timpul vieţii noastre pământeşti să căutăm cât mai mult comuniunea. Sfinţii părinţi au făcut cu toţii acest lucru şi la fel de bine acest lucru trebuie să îl căutăm şi noi. Cu cât suntem în comuniune cu atât mai mult suntem mai aproape de Dumnezeu. Am vorbit în această carte despre faptul că există mai multe concepţii despre cum şi ceea ce este comuniunea. Noi am dorit să insistăm mai mult pe ceea ce este comuniunea duhovnicească sau mai bine spus pe ceea ce este comuniunea pe care au experimentat-o sfinţii. Sfinţii de cele mai multe ori au ajuns de au fost în comuniune

---

lucruri se poate spune că nu pot să ne lase indiferenţi. Trebuie să fim deschişi unii faţă de alţii şi în acest sens se poate spune că de cele mai multe ori ajungem să fim în comuniune. Comuniunea este un lucru care după cum am spus este cât se poate de necesar atunci când ne confrumtăm cu greutăţi şi cu mari probleme.

119 Anthony M. Coniaris, *Taina persoanei: calea către Dumnezeu* (Bucureşti, 2012).

duhovnicească. Prin urmare acest stadiu este un stadiu superior de comuniune în spre care trebuie să tindem şi noi. După cum am spus, tema comuniunii nu trebuie să ne obsdeze dar ea trebuie să ne deschidă mai mult în spre lumea credinţei şi a religiei. Această lume nu este singură şi solitară după cum o percep mai mulţi în zilele noastre ci este cât se poate de adevărat că lumea credinţei şi a religiei este o lume deschiderii şi a iubirii. Nu poate exista comuniune acolo unde nu există iubire duhovnicească. La fel de bine trebuie să tindem cel mai mult în spre comuniunea cu Dumnezeu. Aici se poate spune că vom descoperii sursa şi orginea comuniunii. Ortodoxia şi creştinismul ortodox Îl văd şi îl concep pe Dumnezeu ca şi o existenţă a comuniunii. Cu cât suntem în comuniune unii cu alţii se poate spune că cu atât mai mult vom ajunge să fim în cele din urmă în comuniune cu Dumnezeu. După cum am spus comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii este activă şi nu statică. În ea avansăm din ce în ce mai mult şi în ea ne descoperim pe noi înşine ca şi fiinţe dinamice. Avem nevoie în zilele noastre de mai mulţi care să ne vorbească despre ceea ce este comuniunea duhovnicească fiindcă acest lucru este de mai multe ori un fapt în spre care tind mai mulţi contemporani de ai noştiri. Se simte în lumea noastră din ce în ce mai mult nevoia de a fii în comuniune duhovnicească. Când am scris această carte nu am făcut nimic altceva decât să dăm curs acestei nevoi sau necesităţi.[120]

120 Teofil Pârâian, *Credinţa lucrătoare prin iubire. Predici la duminicile de peste an* (Editura Agaton, 2004).